

Євген ГОЛИБАРД

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Чи можна Конституцію, діючу в Україні від 28 червня 1996 року, вважати Основним Законом, та ще й Законом прямої дії?

Чи її зміст відповідає вимогам розвитку Української Нації та Української Держави?

Якою має бути Конституція — лише декларативною збіркою добрих намірів (як це було досі), чи головним кодексом правових норм, на яких повинно базуватися і застосовуватися в інтересах громадян все законодавство держави?

Ці та інші питання давно стоять перед українським суспільством, проте досі мало хто брався їх системно і відповідально розглядати й давати на них відповіді.

Тому автор цього матеріалу, пропонуючи новий текст Основного Закону Української Нації і Української Держави, що побудований на принципах функціональної обумовленості й взаємної солідарної відповідальності органів влади та громадян, сподівається, що нова Конституція знайде розуміння і необхідну підтримку патріотичних сил в Україні.

Солідарність — це спільність поглядів, намірів, дій і спільна відповідальність за спільну справу. Солідарність громадян України є особливо важливою і потрібною умовою для успішної реалізації намірів на суспільному рівні.

Відповідно, Конституція солідарності є засобом нормативного врегулювання і обґрунтування солідарних правових взаємовідносин між громадянами, незалежно від їх місця в суспільній ієрархії, посадових чи інших обов'язків.

Ще на початку XVIII ст. при перших спробах розробки і застосування Конституції, одразу виникли дві проблеми щодо змісту і цільового призначення цього основоположного документу: 1) Який характер повинна мати Конституція — організаційно-правовий чи декларативний? 2) А якщо організаційно-правовий для держави та її громадян, то кого і в якій мірі повинен стосуватися цей документ у сенсі розподілу прав, обов'язків, а головне — відповідальності? Проста математика вказує, що в залежності від конкретного розв'язання цих проблем і відповідного наповнення документу, можливі, як мінімум, шість варіантів Конституції у досить широкому діапазоні прав і обов'язків.

За совєцьких часів Сталіна–Брежнєва існувала система так званого «народовладдя», що на практиці означало повне усунення народу від влади під лицемірним гаслом «Народ і партія — єдині!». Нормативною базою тієї системи була так звана «сталінська» Конституція СРСР, яка використовувалась правлячою верхівкою як фіговий листок для прикриття сорому комуністичної облуди.

На п'ятому році після набуття Україною незалежності, була прийнята й існувала впродовж понад п'ятнадцяти років Конституція України від 28 червня 1996 року.

Проте ця й наступні спроби аж до початку 2014 року створити головний нормативний документ Української Держави не мали реального успіху.

Не мали тому, що ані буквою, ані змістом, ані трактуванням, а тим паче здатністю правового застосування в суспільстві, мало чим відрізнялись від попередніх невдалих (чи точніше — несерйозних, несолідних, безвідповідальних, оманливих) спроб.

Тому й з'явилась ця функціонально зумовлена **КОНСТИТУЦІЯ СОЛІДАРНОСТІ**, яка пропонується як Основний Закон безпосередньої дії для впровадження у повсякденне життя громадян, суспільства, Нації, Держави.

У підготовці видання брали участь:

Євген Голибард — автор Конституції Української Республіки.

Олександр Гнедаш — менеджер проекту функціональної моделі й функціонально-технологічної організаційної структури України.

Тарас Гринчак — опрацювання функціональної моделі в електронному варіанті.

Сергій Каденюк — участь у критичному опрацюванні тексту.

Віталій Корж — менеджер впровадження.

В роботі також брали участь **Ірина Василик, Роман Ковальчук, Олег Мяльниця, Володимир Пархоменко.**

Використано публікації **Ігоря Вітика, Олександра Гнедаша, Євгена Голибарда, Сергія Каденюка, Віталія Коржа, Олександра Мучника.**

ISBN

© Голибард Є. І., текст, 2014.

© Приходько О. С., верстка, дизайн, 2014.

Щодо витоків української Конституції

28 червня український народ відзначає велике державне свято — День Конституції. Наш народ має багату історію, пов'язану зі створенням правових основ організації та розвитку різних сторін свого життя, що здебільшого відбувалося за відсутності національної державності.

Протягом тривалого періоду своєї історії Україна була частиною інших, часом двох і більше, держав.

Ця обставина робила ще дужчим прагнення українського народу створити свою національну державу, що знаходило своє відображення у великій кількості розроблених конституційних проектів, більшість яких через історичні умови так і не було реалізовано.

Від «Руської Правди» до «Пактів» Пилипа Орлика

Ще за часів Київської Русі було створено документ, який, за сучасними поняттями, мав конституційну силу. Йдеться про «Руську Правду» — видатну пам'ятку вітчизняного права, датовану VII–IX ст. «Руська правда» встановлювала зобов'язальне право, закладала основи кримінального й процесуального прав, охоплювала своїми приписами досить широке коло найрізноманітніших відносин, які мали надзвичайну вагу для тогочасного суспільства.

«Руська правда» регламентувала права й обов'язки всіх без винятку соціальних верств населення в усіх сферах життя тогочасної Руської держави: державній, родинно-побутовій, виробничій, конфесійній.

Організація державно-владних відносин за часів України-Русі створювала передумови для виборних представницьких владних структур. Повсюдно діяли збори (віча) громадян земель (князівств), на яких не тільки розв'язували найважливіші поточні справи, що

мали загальне значення, а й формували певні державні структури, наприклад, вирішували, кого з князів і на яких умовах запрошувати для здійснення певних управлінських функцій тощо.

При цьому саме віче укладало з князем відповідний договір, який фіксував його права та обов'язки. Таким чином, можна констатувати, що подібні договори набували певної конституційної сили.

Норми й принципи «Руської правди» зберегли своє значення й за часів феодальної роздробленості, в тому числі на землях могутньої Галицько-Волинської держави (1199–1340 рр.)

Наступним кроком у розвитку української конституційної думки став Литовський статут (набув чинності 1589 р.), який діяв на території Литовсько-Руської держави, а також на українських землях, що тоді входили до складу Польщі. Литовський статут був кодексом феодального права, яке захищало інтереси шляхти.

Серед пам'яток правової культури України значне місце посідають і збірники Магдебурзького права, що діяли в містах, які звільнялися від керування й суду феодала й користувалися правом самоврядування.

Магдебурзьке право встановлювало порядок виборів і функції органів місцевого самоврядування, суду, купецьких об'єднань, цехів, регулювало питання торгівлі, опіки, спадкування, визначало покарання за різні види злочинів.

Українські міста одержували Магдебурзьке право від литовських князів, польських королів, українських гетьманів і навіть російських царів.

Першими це право в Україні одержали: Сянок (1339 р.), який був у Галицько-Волинському князівстві (нині у Польщі), Львів (1356 р.), Київ (протягом 1494–1497 рр.), Станіславів (нині Івано-Франківськ, 1663-й). Пізніше це право одержали Вінниця, Глухів, Дубно, Житомир, Козелець, Лубни, Полтава, Чернігів та інші.

Російський цар Микола I скасував Магдебурзьке право по всій Україні, крім Києва, де воно зберігалось до 1835 року, та міст Західної України, які після першого поділу Польщі в 1772 р. відійшли до Австрії.

Як акти конституційного характеру в історико-юридичних дослідженнях також розглядаються договори часів становлення Гетьманської держави Богдана Хмельницького (договір і морська конвенція з Османською Портою, 1648 р., Зборівська угода з Польським Королівством, 1649-й).

Відносини між Україною й Росією було юридично оформлено договором 1654 р., який складався з двох документів: «Березневих статей» Богдана Хмельницького та жалуваних грамот царя Олексія Михайловича Богданові Хмельницькому та Війську Запорозькому.

Цей документ закріплював за Військом Запорозьким широкі права: «вибирати гетьмана, самим між себе, за давнім звичаєм», самостійно здійснювати судочинство, мати стосунки з іншими державами (лише для зносин із Польщею та Туреччиною слід було отримувати згоду царя), збирати податки, утримувати 60-тисячне військо.

Але подальша практика стосунків із Росією показала її намагання знищити будь-які ознаки самостійності України та поступово перетворити Україну на звичайну провінцію Московської держави.

Це, звісно, спричинило протидію, привело до відродження ідеї самостійності Української держави, що знайшло своє втілення у «Пактах і Конституції законів та вольностей Війська Запорозького», що були написані його гетьманом Пилипом Орликом і ухвалені 5 квітня 1710 року в Бендерах.

Цей акт було складено у формі договору між гетьманом та Військом Запорозьким, він складався з преамбули й 16 параграфів, у яких було зафіксовано основні принципи організації й функціонування Української держави. Акт закріплював панівне становище православ'я, окреслював кордони держави, обумовлені Зборівською угодою 1649 року.

Закріплювалися принципи функціонування державних органів, поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Законодавча влада належала раді, до якої входили полковники зі своїми старшинами (причому кожний старшина мав повноваження сучасного міністра: писар — МЗС, бунчужний — МВС, підскарбій — міністра фінансів і т. д.), сотники, генеральні радники всіх полків та послі від Низового Війська Запорозького.

Виконавча влада належала гетьманові, але найважливіші справи він повинен був узгоджувати зі старшиною. Суд мав здійснювати Генеральний Суд, який був непідвладним та непідзвітним гетьману і рішення якого були обов'язковими для виконання всіма.

Конституція П. Орлика визначала також фундаментальні принципи внутрішньої та зовнішньої політики Української суверенної держави. Юридично ця Конституція діяла на Правобережній Україні до 1714 року (у світі заведено вважати, що першими конституціями є конституції Франції та США, ухвалені наприкінці XVIII ст., але все ж таки наша майже на 80 років випередила їх).

Ця Конституція стала найвищою точкою політичного мислення українців у XVIII ст., бо фактично проголошувала Україну незалежною республікою. Її прийняли та визнали Швеція та Туреччина. Українська Конституція стала реальною моделлю вільної, незалежної держави, заснованої на природному праві її громадян на свободу й самовизначення.

Ідеї і практика пошуків республіки

Наступний конституційний акт — конституція «Руська правда» 1818 року — вийшов з-під пера полковника Павла Пестеля. Цей акт був програмою Південного товариства декабристів, організованого в Кам'янці, і передбачав у разі перемоги декабристів установити в Росії республіку з виборними органами влади та повною ліквідацією монархії й кріпацтва.

Водночас активний член Південного товариства підполковник Сергій Муравйов-Апостол (онук українського гетьмана Данила Апостола) відстоював позицію незалежності України й вимагав включити це до «Руської правди».

Важливу роль у розвитку української політико-правової думки відіграла діяльність Кирило-Мефодіївського товариства (1846–1847 рр.).

Вироблені його членами документи: «Статут товариства», «Книга буття українського народу» та інші спиралися на ідеї панславізму й необхідності створення союзу братніх слов'янських народів: українців, росіян, сербів, хорватів, поляків, болгар, білорусів та інших.

Ці ідеї було відображено в «Начерках Конституції Республіки». Основою суспільного життя визначалися громади, які об'єднувалися в області, округи та штати. Передбачалося створення семи автономних штатів (на чолі з президентами), що утворювали слов'янську конфедерацію.

Михайло Грушевський виклав свій проект конституційного ладу в статті «Конституційне питання і українство в Росії», опублікованій у 1905 р. Він пропонував механізм національно-територіальної децентралізації Російської імперії, суть якої зводилася до того, що народ прямими таємними виборами формує національні обласні сейми, а ті — загальнодержавний парламент. Національні сейми мали одержати широкі повноваження для управління відповідними територіями.

Того ж року було опубліковано конституційний проект, підготовлений членами Української народної партії. В його основу було покладено ідею повної самостійності України як президентської республіки. Законодавча влада мала належати парламенту, який складався з двох палат — ради представників і сенату. Передбачався перерозподіл землі серед населення. Чужинцям (неукраїнцям) було відмовлено в праві власності на землю.

Окремо стоїть проект «Основний закон самостійної України — Спільки народу українського», розроблений М. Міхновським і репрезентований ним 1905 р. За цим конституційним проектом Україна мала стати демократичною державою з республіканською формою правління.

В основу загального інституту прав і свобод людини та громадянина було покладено загальновизнаний принцип рівності; в основу організації державної влади — принцип її поділу на законодавчу, виконавчу й судову. Законодавчу владу мали репрезентувати Рада представників і Сенат, Президентіві мала належати виконавча влада, а судова влада — судам і суддям.

Після лютневої революції 1917 року, яка скасувала монархію в Росії, почались активні процеси розбудови Української держави. У «I Універсалі» — першому законодавчому акті створеної 17 березня 1917 року Центральної Ради — йшлося про необхідність культурної та національної української автономії у складі Росії, створення Всенародних українських зборів (Сейму) — найвищого державного органу України, що мав би завдання розроблення та ухвалення законів. Але, як відомо, Тимчасовий уряд Росії не пішов на надання Україні автономії.

Ухвалений Центральною Радою «III Універсал» (20 листопада 1917 року) проголошував Українську Народну Республіку у складі Росії як Федерації. Тогочасний радянський уряд Росії відкинув ідею надання будь-якої автономії Україні й направив свої війська для її придушення.

22 січня 1918 року Центральна Рада ухвалила «IV універсал», яким було проголошено незалежність України.

На останньому засіданні Центральної Ради, що відбулося 29 квітня 1918 року, було ухвалено «Статут про державний устрій, права й вольності УНР», по суті — Конституцію України.

За тією Конституцією, державним гербом визначався тризуб. Місцевими органами самоврядування ставали губернські, повітові та сільські комітети. Конституція УНР гарантувала громадянам

України різноманітні права й свободи: свободи слова, друку, совісті, пересування, недоторканність житла.

Громадяни отримували право об'єднуватися в громадсько-політичні організації, проводити страйки, їм було гарантовано таємницю листування та ін. Конституція скасовувала смертну кару, тілесні покарання, а також такий вид покарання, як конфіскація майна.

Конституція проголошувала, що суверенітет належить усім громадянам України. Своє суверенне право громадяни України мали здійснювати через Всенародні збори України та місцеві органи самоврядування.

Всенародні збори — найвищий законодавчий орган УНР, який мав обиратися на основі загального таємного голосування усіх громадян України. Всенародні збори України мали формувати найвищий виконавчий орган — Раду народних міністрів.

Висловлена Всенародними зборами України недовіра Раді народних міністрів мала призводити до відставки всього уряду або окремого його члена. Двома третинами голосів Всенародних зборів України членів Ради народних міністрів могло бути віддано під суд.

Найвищою судовою установою УНР призначався Генеральний суд, що мав складатися з колегії, яку обирали би Всенародні збори України на 5 років, він мав бути найвищою касаційною інстанцією для всіх судів Республіки.

Конституція УНР гарантувала кожній нації, що мешкала на території України, право на національну автономію й на створення спеціального органу з законодавчими правами — Національного союзу. Територія держави поділялася на 30 земель, а міста Київ, Харків, Одеса разом із приміськими територіями утворювали окремі округи.

Проте цей Основний Закон України не встиг набрати чинності, оскільки Україну окупували більшовицькі загони, прислані з Росії.

29 квітня 1918 р. у Києві відбувся з'їзд хліборобів-землевласників, у якому взяли участь 6 тис. 432 представники від 8 губерній. З'їзд вирішив відновити приватну власність на землю, скасовану Центральною Радою, й утворив Гетьманат на чолі з Павлом Скоропадським, статус якого фактично був монархічним.

У «Грамоті до всього українського народу» й у «Законах про тимчасовий державний устрій України» було проголошено належність усієї повноти влади Гетьманові, який утверджував закони, призначав Отамана Ради Міністрів, був найвищим керівником усіх зносин Української держави із закордонними, а також Верховним Воеводою Українських армії і флоту тощо.

Тернистий шлях до Конституції 1996 року

У період Директорії було ухвалено декілька документів, зокрема «Універсал Трудового Конгресу», «Закон про форму Української влади», складено проект «Основного державного закону Української Народної Республіки», які передбачали створення Української держави на засадах парламентаризму. Було передбачено й пост Глави держави. Територію держави мало бути поділено за етнічним принципом.

До проведення загальних виборів Головою держави став Симон Петлюра, який 12 листопада 1920 р. затвердив «Закон про тимчасове верховне правління та порядок законодавства в Українській Народній Республіці», «Закон про Державну Народну Раду». Однак положення цих законів не було реалізовано на практиці.

Ведучи мову про розвиток конституційного процесу в Україні, слід звернути увагу на «Проект конституції ЗУНР» (1920 р.). На рівні засад конституційного ладу проект проголошував ЗУНР як самостійну правову та демократичну державу — народну республіку, в якій народ висловлював свою волю через представників (у формі законів) або безпосередньо (у формі референдумів).

Невід'ємною складовою історії українських конституцій стали акти конституційного характеру Карпатської України, зокрема Тимчасова Конституція Карпатської України (1939 року), та документи Української Головної Визвольної Ради (1940–1950 рр.) як представника українського народу, що боровся проти більшовицьких окупантів, зокрема прийняте УГВР «Положення про Тимчасовий устрій» (1944 р.).

Після встановлення радянської влади й аж до розпаду СРСР в Україні по чергово діяли чотири конституції, ухвалені відповідно 1919, 1929, 1937 та 1978 рр. Усі вони були схожі за змістом, і переважна більшість їхніх положень мала не юридичний, а ідеологічний характер. Вони закріплювали диктатуру пролетаріату над іншими суспільними класами або проголошували пролетаріат передовим суспільним класом (конституції 1919 та 1929 рр.).

Дві останні українські конституції майже дослівно відтворювали зміст загальносоюзних конституцій і закріплювали особливе, провідне місце Комуністичної партії в державі й суспільстві.

Після розвалу СРСР і здобуття Україною незалежності стала нагальною необхідність розроблення та ухвалення Конституції. Першими актами, що мали конституційне значення, були «Декларація

про державний суверенітет України» від 16 липня 1990 року та «Акт проголошення незалежності України» від 24 серпня 1991 року.

Деякий час роль Конституції фактично відігравав «Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України».

Починаючи з 1991 року, було підготовлено цілу низку проектів Конституції України. Важливими в цьому процесі стали: «Концепція нової Конституції України» від 19 червня 1991 року, офіційний «Проект Конституції України» від 2 липня 1992 року, підготовлений робочою групою Конституційної комісії під керівництвом професора Леоніда Юзькова, «Проект Конституції України» в редакції від 23 жовтня 1993 року, різні конституційні проекти політичних партій та рухів України 1993–1995 рр.

Ухвалення 28 червня 1996 р Верховною Радою «Конституції України» (нині діючої) стало не лише формальним завершенням довготривалої роботи з розроблення та ухвалення Конституції, а й актом закріплення основних політико-правових конституційних параметрів сучасної Української Держави на найвищому рівні та визначення шляхів її розвитку на ближчу й подальшу перспективу.

У цій Конституції Україну проголошено суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою (ст.1), державою унітарною з республіканською формою правління (частина друга ст.2, частина перша ст.5), національною та світською державою.

Також затверджено низку фундаментальних положень, спрямованих на деталізацію та розвиток перелічених конституційних характеристик Української держави. Зокрема, це такі положення:

— суверенітет України поширюється на всю її територію, яка в межах існуючого кордону є цілісною й недоторканою; носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є український народ;

— в Україні визнається і діє принцип верховенства права; Конституція України має найвищу юридичну силу, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй;

— людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, при цьому права і свободи людини та їхні гарантії мають визначати зміст і спрямованість діяльності держави;

— український народ здійснює свою владу як безпосередньо, так

і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування;

— державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову, водночас у державі визнається й гарантується місцеве самоврядування;

— право визначати й змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами;

— ніхто не може узурпувати державну владу;

— Україна сприяє консолідації та розвитку Української Нації, її історичної свідомості, традицій і культури, дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави;

— державною мовою в Україні є українська мова;

— Україна сприяє розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України;

— Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа відокремлена від Церкви, кожному гарантовано право на свободу світогляду і віросповідання;

— суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності.

Конституційні «маневри» після Помаранчевої Революції

Вважається, що в нинішній Конституції України відтворено останні досягнення світової правової думки щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, як-от: «Загальної Декларації прав людини» (1948 р.), «Пактів про політичні та економічні права» (1966 р.) та ін.

Усе це фактично становить сутність та зміст сучасної офіційної конституційно-правової доктрини України, яку визначають за змістом як ліберально-демократичну.

2004 року до Конституції України було внесено зміни, головною спрямованістю яких було скасування окремих повноважень Президента України у сфері формування виконавчої влади; контроль парламенту над виконавчою владою (наприклад, щодо призначення на

посаду та звільнення з посади прем'єр-міністра та міністрів, порядку формування депутатської більшості, впливу на уряд) тощо.

31 березня 2009 року Президент України В. Ющенко представив до вільного обговорення нову редакцію «Проекту Конституції України». Згідно з проектом, в Україні мало бути запроваджено двопалатний парламент.

Нижня палата мала обиратися на 4 роки й складатися з 300 депутатів, формувати й контролювати уряд, висловлювати недовіру Кабінету Міністрів України та звільняти Прем'єр-міністра. Верхня палата мала обиратися на 6 років прямим голосуванням на мажоритарній основі по 3 сенатори від кожної області.

Президент держави мав залишатися гарантом державного суверенітету, безпеки держави, її територіальної цілісності, визначати пріоритети державної політики.

Конституційним проектом мало бути посилено повноваження президента через надання права розпускати парламент, наприклад, у разі незатвердження програми Кабінету Міністрів, також мало бути запроваджено механізм розпуску парламенту за результатами референдуму з народної ініціативи.

Іншим «Проектом Конституції» сьогодні є проект, розроблений Блоком Юлії Тимошенко. Він існує у вигляді змін до Конституції України. Їхня суть полягає у поступовому переході до парламентської республіки. Кабінет Міністрів має формувати парламентську більшість, Прем'єр-міністром має ставати лідер партії, яка перемогла.

Президент може лише затверджувати призначення, оскільки його роль зводиться до представлення України на міжнародній арені. Повноваження Кабінету Міністрів мають сягати від права призначати суддів до контролю за місцевою владою. Характерною рисою цього проекту є розширення переліку прав опозиції.

Про свій намір удосконалити Основний Закон України висловився й нинішній Президент України Віктор Янукович, для чого він скликав відповідну Конституційну Комісію (Асамблею), до роботи в якій залучив провідних науковців-конституціоналістів та фахівців-практиків у сфері державного будівництва.

З осені 2010 р. відповідним рішенням Конституційного Суду України поновлено чинність «Конституції України» в редакції 1996 року.

Слід зазначити, що характерною особливістю процесу формування нормативно-правової бази державного будівництва в Україні є його нерівномірність, непослідовність, гостра боротьба різноманітних політичних сил навколо законодавства.

Сьогодні «Конституція України» декларує пріоритет загальнолюдських цінностей, принципи соціальної справедливості, демонструє прагнення України діяти в дусі стандартів міжнародного права.

Ігор ВІТІК,
газета «Свобода», №24 (530), 27.06.2011

Три очевидні й водночас неусвідомлені істини

На запитання — «Як з'являються великі відкриття?», А. Ейнштейн відповів: «Це дуже просто: всі знають, що воно таке і як має бути, але раптом з'являється невіглас, який цього не знає. Він й робить відкриття».

У матеріальному світі, а точніше — у світі матерії, існують, як мінімум, три очевидні речі, про які сучасна фізика і хімія начебто можуть дати вичерпну відповідь: земля, вода і вогонь.

Ця відповідь буде вичерпною доти, доки не стосуватиметься інформаційно-енергетичної складової зазначених понять. Бо саме в цій царині сучасна наука не може дати вичерпних пояснень ані про дивовижну силу землі, ані про духовність води, ані про гіпнотичну властивість вогню.

Незрозумілого серед очевидностей стає ще більше, коли занурюємося у проблеми суспільства, зокрема стосовно права, моралі, обов'язків, відповідальності.

Візьмемо до розгляду три важливі, фундаментальні (й, здавалося б, очевидні) символи держави: Прапор, Гімн, Конституція.

Чи їх дотеперішня форма і зміст **сприяли** розбудові нашої держави? Чи їх інформаційно-енергетичні властивості **зміцнюють** Українську Націю?

А отже, **якими** вони мають бути, щоб насправді сприяли і зміцнювали?

1. Основний Закон, як Закон прямої дії

Слово **конституція** (від лат. *constitutio* — встановлення) почало широко застосовуватись під час заснування і організації діяльності чернечих орденів ще у XIV–XVI століттях. Наприклад, Конституція відомого Товариства Ісуса (Ордену Єзуїтів) була остаточно за-

тверджена папою Павлом III 1544 року, тоді як першу в Європі Конституцію держави (Королівства Польського) було прийнято Сеймом 1791 року.

І ще тоді, при перших спробах розробки і застосування Конституції, одразу виникли дві проблеми щодо змісту і цільового призначення цього основоположного документу:

1. Який характер повинна мати Конституція — організаційно-правовий чи декларативний?

2. А якщо організаційно-правовий для держави та її громадян, то кого і в якій мірі повинен стосуватися цей документ у сенсі розподілу прав, обов'язків, а головне — відповідальності?

Проста математика вказує, що в залежності від конкретного розв'язання цих проблем і відповідного наповнення документу, можливі, як мінімум, шість варіантів Конституції у досить широкому діапазоні прав і обов'язків.

Тобто тут бачимо велику систему можливостей: од декларативної для пересічних громадян і водночас вільної для будь-якої діяльності влади до конституції громадянського суспільства, яка, маючи чіткий організаційний характер, у повній мірі гарантує виконання всіх її положень.

У першому крайньому варіанті чітко проглядається так звана сталінська Конституція ССРСР, у другому крайньому — еталон Основного Закону для розвинутого громадянського суспільства.

А як на цьому тлі можна оцінити дотеперішню Конституцію України?

Критично оцінюючи відомі варіанти Конституції України (включно із діючою), передусім слід звернути увагу на певну «дрібничку» — на **принципово хибне значення форми дієслів** у цьому дуже офіційному документі.

Бо в будь-якому законодавчому акті (а в Конституції — особливо!) саме за **дієсловами** має стояти певна, чітко визначена дія, тобто **конкретика виконання обов'язків** не лише так званими *пересічними* громадянами, а й тими громадянами, котрі мають статус службових та посадових осіб, а отже репрезентують собою відповідальність державних чи недержавних інституцій.

Натомість у Конституції зразка 1996 року та в інших відомих варіантах Основного Закону, що з'явилися пізніше, цієї **конкретики виконання обов'язків і відповідальності** немає зовсім!!!

Натомість використано формулювання, що повторюють комуністичні агітки сталінських часів:

«Кожен має право..., Ніхто не може бути..., Не допускається..., Держава створює умови..., Охорона здоров'я забезпечується..., Держава сприяє розвитку..., Держава забезпечує умови..., Народне волевиявлення здійснюється...» і т. д. і т. п.

Тобто весь час йдеться **не про те, як має бути і не про те, що треба робити**, щоб всім було добре, а констатується вже нібито здійснене, виконане.

Отже, це не Конституція, а хвалебна пісня про те, що у нас вже все здійснено чудово і прекрасно, бо в ній використано дієслова у довершеній формі.

До того ж, Конституція 1996 року та її подібні дотеперішні варіанти (що всіх їх чомусь називають *Законами прямої дії*!) не вміщують жодного формулювання, в якому було б чітко вказано про те, **хто** (наприклад, яка державна інституція чи посадова особа) і **що** (які конкретні дії, заходи) в Україні повинні (**зобов'язані!**) здійснювати в інтересах громадян.

А поготів — у жодній зі статей дотеперішніх Конституцій України немає й натяку на те, до якої відповідальності (і яким чином практично) має бути притягнута особа, котра **НЕ виконує** конституційних вимог відповідної статті.

Якщо в Основному Законі країни (який вважається Законом прямої дії, але не вміщує в собі якостей і можливостей для такої дії) **НЕ передбачена відповідальність конкретних осіб**, тоді хто цей закон буде виконувати?!

Тоді це Закон про *Бездіяльність* і *Безвідповідальність*, або, в кращому разі — протокол про наміри...

Конкретний приклад — ст.50 Конституції України 1996 року проголошує:

«Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена».

Написано так, щоб заспокоїти наївних і задовольнити дурнів. Бо як можна реалізувати це право на безпечне довкілля практично? Як отримати відшкодування завданої шкоди? Що робити, коли всупереч цій нормі інформацію буде засекречено?

Питання риторичні, бо нинішня ст.50 — це, по суті, зовсім не юридична норма, а безвідповідальна декларація.

А от що, наприклад, декларує ст.56 Конституції України 1996 року:

«Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень».

Ну й що з того? А як практично реалізувати це право кожного?

Як казав у подібних випадках Ходжа Насреддін, — *«Скільки не кажи: халва, халва, у роті солодше не стане».*

І ось такою практичною *«відповідальністю»* влади перед громадянами просякнуті майже всі статті офіційної Конституції України.

А в разі, коли конкретний державний чиновник порушує Конституцію і завдає шкоди громадянам, а громадяни звертаються до порушника з вимогою виправити це порушення і відновити справедливість, тоді починається наступний етап цієї знущальної гри, бо чиновник лише поблажливо посміхається: *«Звертайтесь до суду!»*.

При цьому знає, що в суді (якщо суд прийме позовну заяву) приїде відповідати не він, а замість нього — юрисконсульт цієї державної установи, який захищатиме свого начальника *«всім правдам і несправдам»*, й судова тяганина триватиме роками...

Тому й ст.55 Конституції України 1996 року сприймається як знущання й відверте глузування:

«Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб».

Тут знову бачимо безвідповідальну декларацію, яка нічого не гарантує громадянам, а по суті захищає державних чиновників від тих, кому вони як держслужбовці (або як обрані громадянами на відповідні посади) повинні служити.

А деякі статті офіційної Конституції України закінчуються ще й такими зразками бюрократичного лукавства: *«врегульовуються окремим законом»*, *«умови здійснення цього права визначаються законом»* тощо. Тобто не цією Конституцією, а десь там... в якомусь іншому документі.

Отакий у нас нині офіційний Основний Закон. Отож наші «доблесні» законодавці у подібному форматі готують й інші закони.

Якщо хочемо, щоб наша Конституція була насправді Основним

Законом, Законом прямої дії, гарантувала її виконання та ще й спрямовувала розбудову держави у напрямку створення громадянського суспільства, тоді кожна стаття Конституції України повинна бути **юридичною нормою**, яка главенствує над всіма іншими існуючими в державі законодавчими нормами, що стосуються предмету цієї статті.

Тоді будь-яке твердження законодавства не може вважатися дійсним, якщо воно суперечить Конституції. Причому, кожна стаття Конституції (або предметно споріднена група статей) повинна мати однакову, загальну для всіх статей Основного Закону структуру з трьох частин:

1) Конституційна норма (норми).

2) Інституція та/або посадова особа, котра контролює виконання та/або відповідає за дотримання вказаної норми.

3) Міра відповідальності конкретної особи (інституції) за порушення цієї статті (тобто санкції, що застосовуються в разі недотримання зазначеної норми), а також інституція (посадова особа), котра реалізує визначені у цій статті санкції за порушення статті.

Таким чином, кожна стаття Конституції України має бути закріплена за відповідною державною установою, тобто за найвищою посадовою особою (або за відповідальним провідним спеціалістом) цієї установи, яка повинна забезпечити безумовне виконання цієї статті й нести відповідальність в разі порушення норм цієї статті.

Контроль за безумовним дотриманням встановлених відповідною статтею вимог щодо застосування санкцій покладається на організацію (посадову особу), яка є вищою у службовій ієрархії для даної галузі.

Адже державні чиновники — вони також громадяни України...

Тоді ст.50 має бути в такій редакції:

«Кожному має бути гарантоване право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Кожному має бути гарантоване право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.

Відповідальність за дотримання вимог цієї статті повинен особисто нести (морально і матеріально) конкретний куратор (адміністратор, керівник, чиновник, службовець) у віданні якого

знаходиться об'єкт, де відбувся факт порушення здорового довкілля або права громадян на вільний доступ до інформації.

Такий керівник повинен бути покараний (зокрема на підставі скарги громадян) в адміністративному порядку його начальником, із вирахуванням матеріального відшкодування на користь потерпілого (потерпілих) за рахунок того, хто згідно із посадовою інструкцією відповідає за об'єкт на якому сталося порушення.

В разі незгоди з таким рішенням, куратор об'єкту може звернутися до міністра навколишнього середовища зі скаргою на свого начальника, але лише після відшкодування потерпілим громадянам (організаціям) 50% зазначеної шкоди, завданої довкіллю.

Рішення міністра є остаточним і не підлягає оскарженню працівниками його відомства.

Якщо розмір (масштаби) заподіяної шкоди виходять за межі адміністративного порушення, міністр повинен передати справу до прокуратури».

Тобто замість того, щоб покласти на пересічного громадянина сумнівний обов'язок судитися з об'єднаними корпоративною солідарністю чиновниками (як це прийнято і відбувається нині), слід безпосередньо у конституційному положенні змусити самих чиновників розбиратися між собою: хто, що, де, коли, як і скільки нашкодив і має відповідати.

Тим паче, що не пересічні громадяни і не суддя, а саме ці чиновники є фахівцями з вирішення проблем, за які вони отримують зарплатню і службово повинні відповідати.

Бо нині, якщо нашкодив пересічний громадянин, тут вже вся чиновницька рать вміє нападати, вимагати і стягувати. Тоді як чиновники фактично застраховані від жодного стягнення і лише використовують свої посади для самозбагачення через корупцію і хабарі при повній безвідповідальності перед громадянами за свою ділянку роботи.

Саме оцей архаїзм, який нам залишився від тоталітарно-комуністичної системи — поділ громадян на так званих *пересічних* (які мають лише обов'язки) і чиновників (які мають привілеї) — має бути ліквідований у першу чергу для створення в Україні громадянського суспільства.

Отже лише тоді, коли **кожна стаття Конституції** буде закріплена за відповідним міністерством, відомством, державною установою, департаментом, управлінням, відділом тощо (а отже й за конкретною службовою особою згідно з її посадовими обов'язками), коли в

цій статті будуть вказані санкції за невиконання відповідної статті та буде гарантоване застосування санкцій, лише тоді Конституція стане **Основним Законом прямої дії**.

І тоді не постраждали громадяни бігатимуть по судах для відновлення справедливості, а відповідні чиновники вияснятимуть стосунки між собою з приводу їх службових упущень та компенсуватимуть громадянам заподіяну шкоду.

Повторюю: для наведення порядку в державі має бути **по-перше**, проект, схема, запис цього порядку; **по-друге**, кожне твердження цього проекту повинно передбачати конкретні дії, які гарантовано забезпечують виконання цього твердження.

Лише тоді існуватиме **усвідомлене і відповідальне ставлення громадян** (і не лише громадян України, а й громадян інших держав) до Конституції, як основоположного правового документа.

Документа, на основі якого має бути встановлений і постійно підтримуваний певний порядок в організації життя суспільства. Саме для цього потрібен зрозумілий проект такого порядку — **Функціонально обумовлена Конституція солідарності, закон прямої дії**.

2. Не сльозливий, а бойовий!

Патріотизм завжди є невіддільним від величезної самовідданої роботи, спрямованої на вдосконалення всіх складових життя народу, Нації, Держави. Бо тільки Нація здатна побудувати Національну Державу.

Націю треба творити. Треба творити Націю, як спільноту однодумців.

Треба вчитися думати, мислити ширше і, не відкидаючи величезного історичного минулого та традицій, зближуватися між собою на *спільному розумінні складного комплексу проблем сьогодення і конкретних ефективних методів їх практичного розв'язання*.

Проте ніхто не повірить, що Українська Нація вже доросла і самостійна, якщо Українці, співаючи нинішній Гімн, **не уявляють про що співають!**

Гімн країни має бути наймобілізуючою, найпатріотичнішою, найчистішою, найшляхетнішою піснею народу.

Виконання Гімну має наповнювати серце кожного громадянина

почуттям великої єдності Нації, гордістю за свою Батьківщину і усвідомленням відповідальності за її долю.

Переважає більшість гімнів у всьому світі побудована на сполученні урочистої мелодії і мобілізуючого тексту.

Причому аранжування і темп виконання гімнів, як правило, несуть в собі певну військово-патріотичну інтенцію, підкреслену чітким маршовим ритмом ударних інструментів з характерними закликовими акцентами труб-соло, тобто корнетів.

Супернадзвичайне значення для Нації має **текст Гімну**.

За всіма існуючими канонами і вимогами до цього важливого державного символу, його текст, в ідеалі, має складатися з ключових слів, що відображають найфундаментальніші цінності Нації, готовність ці цінності боронити й утверджувати завжди і за будь-яких умов.

З огляду на головну функцію Гімну та на обставини, в яких він виконується (зокрема й перед військом), його текст за своєю внутрішньою суттю має бути життєстверджуючим і стримано (а подекуди й суворо) оптимістичним.

У тексті Гімну не повинно бути слів, які можуть посіяти сумнів, непевність, а тим більше якісь побоювання.

А тепер вдумамось у слова нинішнього Державного Гімну України:

*Ще не вмерла України
І слава, і воля.
Ще нам, браття молодії,
Усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки,
Як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття,
У своїй сторонці.
Душу й тіло ми положим
За нашу свободу...*

Звернімо увагу на виділені ключові слова і спробуймо за цими словами побудувати словесний портрет Нації та уявити, яке майбутнє на нас чекає.

«**Ще не вмерла...**» Тобто що — поки ще тримається, але вже дихає на ладан? Причому, разом зі «*славою*» і «*волею*».

«**Ще не вмерла...**» Ясно, що присутність поняття **смерті** в змісті такого важливого Державного Символу, як Гімн не віщує нічого до-

брого, закладючи у підсвідомість, як мінімум, страх, непевність і негативні очікування.

«Ще не вмерла...» Хіба це не початок реквієму?! Вдумайтеся: перше дієслово (слово про дію; а оскільки це Гімн Нації, то про нашу з вами дію) дає заявку на смерть: *«вмерла»*. І це є нормальним?

Хіба це Гімн новонародженої країни, яка хоче рости і розвиватися!?

Та такий «гімн» добре лише нашим ворогам співати. Тобто, добре для них, коли вони співатимуть для нас. Як попередження і погроза.

От приїде знову в Україну російський хор і співатиме перед нами, з тріумфом акцентуючи на тому, що ось-ось їхня «правда» візьме гору: *«Ще не вмерла...»*, але вже невдовзі...

Негативні очікування посилюються наступним повтором *«ще нам...»*, який мав би формально заспокоїти — *«ще нам... усміхнеться доля»*.

Проте ця ніби обіцянка є настільки абстрактною, невизначеною в часі, а головне — непевною щодо джерела (раптом сама собою *«усміхнеться доля»*), що у поєднанні з попереднім *«ще не вмерла»*, остаточно повертає нас до усвідомлення вже добре відомого: «не тратьте, куме, сили...».

Мовляв: потерпіть (причому, не всі, а лише *«браття молодії»*), не так довго вам залишилося чекати і ... співати.

Тим паче, що і в Гімні вашому не закладено жодних реальних перспектив, а лише дитячі ілюзії та припущення:

*«Згинуть наші вороженьки,
Як роса на сонці...»*

А що ж ми? Де наша власна сила і *воля* (яка *«ще не вмерла»*, а отже терміново потребує мобілізації)?

Проте навіть мобілізуватися, якщо нам вже й так відомо, що колись (щоправда, невідомо коли!) *«нам... усміхнеться доля»* і тоді *«згинуть наші вороженьки, як роса на сонці»* (випаруються самі!).

От тоді вже *«запануєм і ми, браття»*. А поки що нехай панують **вони**.

Щоправда, невідомо, коли вони, кляті, самі випаруються, яких *ми* таким милим-ніжним словом — *воріженьки* (та ще й розспівуючи *во-о-о-рі-жень-ки*) — вшановуємо.

Невідомо коли вони випаруються самі, але вже чітко встановлюється на рівні Символу Держави, що нам нічого не треба робити сьогодні, а лише сидіти і терпляче чекати(!).

Ох вже ця українська терплячість та пасивність очікування на

межі із байдужістю! То хто винен у тому, що *ми, браття молодії*, вже втратили понад 20 років незалежності на марне очікування?!

У приспіві Гімну начебто з'являється якась надія на готовність боротися за світле майбутнє: «*Душу й тіло ми положим за нашу свободу і покажем...*» ...

Але в контексті всього Гімну ця обіцянка вже сприймається як атрибут протокольної процедури.

Я вже не кажу про очевидну абсурдність антихристиянської обіцянки «*душу ми положим*». Душа дана Богом для вічного життя і належить Богові (коли людина помирає, кажуть «*віддав Богу душу*»). Тому свідомо віддати (чи положити) душу комусь іншому — смертельний гріх.

На подібні критичні зауваження мені довелося почути лише одне заперечення: цей текст склався історично і з ним йшли на смерть цілі покоління Українців. Проте, схилиючи голови перед героями, котрі йшли на смерть, все таки маємо дбати про торжество життя над смертю:

*Піднімаймо Україну,
Її славу й волю,
Щоб нам жодна вража сила
Не зламала долю.
Нумо, браття, до роботи
Дружно маєм стати,
Разом з Богом, зла супроти
Щастя добувати!*

Текст нашого Гімну має бути не сльозливий, а бойовий!

3. Жовто-блакитний, а не синьо-жовтий!

У часи моєї юності, читаючи журнал «Перець», я дізнався про людей, яких називали жовто-блакитниками. Автори текстів і малюнків намагалися щоразу дошкульніше і нищівніше висміяти і виставити на глум людей, яких я тоді в житті не зустрічав: Симона Петлюру, Євгена Коновальця, Миколу Плав'юка, Степана Бандеру, Славу Стецько та інших.

Інформація про цих осіб подавалася переважно у формі карикатур. Інколи у «Перці» з'являлися вбивчі рецензії на закордонні публікації «жовто-блакитників». Власне з цих осуджуючих ре-

цензій я дізнавався про існування постатей і точок зору, що їх нам — совєцьким людям — треба було засуджувати, нічого про них — а тим більше про їх творчість — по суті не знаючи.

Мабуть, саме тоді, на тлі совєцьких комуністичних реалій в мені почали з'являтися сумніви і цікавість щодо «жовто-блакитників», котрі, як я починав розуміти з тих осуджуючих текстів і малюнків, прагнули бачити Україну суверенною, самостійною, незалежною державою.

Тим паче, що ці два слова — *самостійники* і *жовто-блакитники* — подавалися однозначно, як синоніми. Тому, коли Український Народ, нарешті отримав юридичну незалежність від Москви, і до Нації повернулися її правічні символи, прикметник *жовто-блакитний* став гоноровим для прихильників самостійності нашої держави, єднаючи історичне минуле з новітньою епохою.

А тепер звернімося до Конституції України від 1996 року, де у ст.20, абзац 2-й чітко зазначено: «*Державний Прапор України — стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів*».

Отже, *жовто-блакитний* раптом перетворився на *синьо-жовтий*.

Як відомо, диявол ховається у дрібницях. І якщо уважно придивитися до прапорів, які сьогодні бачимо на майданах і над колонами людей під час демонстрацій, то жовтий нерідко відтінює зеленкуватим, як лан пшениці у період молочної стиглості зерна, а зверху його притискує соковитий синій з темним відливом, як небо проти ночі.

Відомі українські дослідники і знавці національної символіки (і не лише О. Братко-Кутинський в його славнозвісній книзі «Феномен України») виводять жовтий (в точніше — жовтогарячий!) колір від Сонця, від дохристиянського Ярила. Тому *жовто-блакитний прапор* є принциповим поняттям, яке символічно відображає панування *життєдайного сонця над плінним життям*.

Тобто йдеться про *житейське море* під сонячним небом — споконвічний образ філософського узагальнення в системі української ментальності.

Жовтогарячий — це колір світла, символ вічності, символ енергії від вічного джерела, яке наповнює життям землю, людину і кожне створіння. Жовтогарячий іде згори і наповнює життям блакить неба і піднебесні обшири. Тому жовтогарячим (золотим) є також і наш історично утворений Герб — Тризуб.

Як це не раз бувало, суспільство не помітило заміни бла-

китного на синій і не обурилось фактом перевертання прапора. Відтоді синій колір почав згори «давяти» природну жовтогарячу енергетику вічності.

У кожному разі, помітних збуджень громадськості з цього приводу не було, а наївним споживачам інформаційного поля підкинули казочку про *синє небо над пшеничним полем*, та ще й розтиражували (і щорічно продовжують тиражувати) цей сюжет у мільйонах примірників великоформатних календарів.

Як бачимо, більшість Українців задоволюються цим натуралістичним поясненням. Між тим, таке пояснення не задовольнило деяких незалежних дослідників, зокрема й зарубіжних.

Відома китайська художниця Мао Мао вважає своїм обов'язком «пояснити Українцям їхню велику помилку». Як стверджує художниця, серед 64 триграм, вміщених у «Книзі Перемін», нинішньому Прапорові України відповідає триграма №12 («Пі»), яка відтворює сполучення *небо-земля*.

У поясненні до триграми зазначено, що таке сполучення означає повну відсутність основних зв'язків країни у контексті всесвітньої системи сил і основних субстанцій.

Як підсумок, стверджується, що таке розташування сприяє відходу Великого Світла і приходу Малої Темряви, а в наслідку — хаос і занепад. Мао-Мао переконана, що незворотні позитивні зміни в Україні настануть лише тоді, коли жовтогарячий запанує над блакитним.

Про те, що жовтогаряча смуга на прапорі має бути розміщена над блакитною, вважав також Михайло Грушевський.

Наведені міркування — це зовсім не дрібниця, якою можна знехтувати.

Євген ГОЛИБАРД,
газета «Свобода»,
на сайтах www.plukr.org та «Меритократ».

До нашої Конституції — ЧОМУ? Політичні сумніви щодо її досконалості

Попри всі та скрізь заяви авторів нашого Основного Закону щодо його досконалості, знайомлячись з його проектами, починаючи від винесеного на всенародне обговорення у липні 1992 року і до оприлюдненого перед першим читанням та доопрацьованого всіма можливими комісіями, проглядаючи стенограми парламентських засідань, на яких постатейно, а то й дослівно готувався остаточний текст діючої офіційної Конституції України, не знаходжу відповіді на ці питання.

Питання збиралися роками ще відтоді, як у мене появилися сумніви щодо цієї «досконалості». Але, правду кажуть, *навіть найдосконаліший закон опускається до верхків свого виконання.*

Отож, **НЕ ЗРОЗУМІЛО:**

— **чому** у більшості цивілізованих країн їх Конституції приймаються народом на загальнодержавному референдумі, з тим, щоби кожен мав право своєї прямої участі в договорі громадянин-суспільство-держава, а у нас це вирішилося за посередництвом неупевненого у своїх діях парламенту?

— **чому** у нас не так: «державна влада ґрунтується на довір'ї народу, її авторитет виходить від народу, її повноваження та функції здійснюються представниками народу, а благами її користується народ» (*з конституцій інших держав*)?

— **чому** незалежні, поділені за Конституцією гілки влади, насправді так переплітаються, що депутати з міністрами, міняючись навипередки місцями, безперешкодно перелазять з гілки на гілку, спотворюючи дерево влади?

— **чому** строки владних повноважень Президента і Парламенту не надаються відповідно до рівня підтримки їхнього представництва за народним волевиявленням: скажімо, підтримка більше половини народу — п'ять років представництва, менше половини від тих, хто прийшов до дільниць, — три роки?

— **чому** Президент не несе відповідальності за зменшення чисельності народу, державою якого йому доручено правити?

— **чому** щирий Українець за кордоном не може бути ще й громадянином своєї неньки-України за другим громадянством, якщо воно там дозволене?

— **чому** Україна насправді не дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами країни, — і не має за її межами власних шкіл, бібліотек, театрів?

— **чому** за такої гучної боротьби з корупцією в Конституції немає жодної про це прямої засади?

— **чому** чиновники і судді при своїх скромних заробітках, геть не соромлячись, вибудовують собі котеджі-палаці та вільно роз'їжджають на наддорогих власних автомобілях?

— **чому** процвітає та множитья бізнес рідних і близьких Президента за часів його правління?

— **чому** забуто, що Україна — споконвіку аграрний край, а держава Україна нині не знає, як бути із цілющим для економіки чорноземом та що робити з селом і селянами?

— **чому** не внесено до Основного Закону окремо особливу важливість для нас землі, води, повітря, лісу, Карпат, Чорного та Азовського морів?

— **чому** безперечне право на житло у нас таке, що коли воно навіть є єдиним засобом для проживання, все одно може бути примусово відчуженим або закладеним у заставу, а спадкове право на таке житло оподатковується та обкладається зборами?

— **чому** таємне голосування — основна умова проведення демократичних виборів — запроваджується лише на виборчих дільницях, якщо виборчий процес починається з дня оголошення виборів, а висування кандидатів — це вже вибори?

— **чому** конституційні засади щодо політичних партій такі, що їх у нас аж під дві сотні, через що виборчі бюлетені стають несприйнятними для свідомого голосування?

— **чому** фізичну культуру — основу забезпечення здоров'я громадян — в Конституції записали в одне речення із санітарно-епідемічним благополуччям?

— **чому** влада така безвідповідальна перед народом, що депутата-неробу не можна відкликати, а депутата-вбивцю не можна одразу ж заарештувати?

— **чому** Конституцією не затверджено, що недоторканність певних посадових осіб не є привілеєм і встановлюється виключно для належного та незалежного виконання представницьких і посадових повноважень, і будь-хто у разі скоєння злочину відповідає перед законом нарівні з іншими?

— **чому** Конституція допустила виборчий закон таким, що у Парламенті сидять невідомі народові його «представники», а вибори

відбуваються за будь-якої явки виборців (хоча би й геть за їх неяви) та за будь-якою фальсифікацією?

— **чому** депутатів у нашому Парламенті саме 450, як і в тій же Держдумі Росії, де виборців утричі більше, і чому представництво не співставлено з певною достатньою кількістю виборців чи населення, як це робиться в цивілізованому світі?

— **чому** серед безпосередніх форм народного волевиявлення не значаться народна ініціатива, всенародне обговорення, а особливо забуто про народний контроль?

— **чому** куценький у шість статей розділ про вибори та референдум не забезпечив конституційними положеннями незалежність виборчих комісій — від Центральної до дільничних?

— **чому** всеукраїнський референдум неможливо провести за народною ініціативою, ба, навіть і проведені у нас референдуми не мають жодних правових наслідків?

— **чому** дароване Конституцією рівне для всіх виборців право бути обраним здійснюється за виборчим законом опосередковано — через політичні партії, яким немає довіри, і безпартійному громадянину треба бути крутим підприємцем, банкіром чи популярним народним артистом, щоб потрапити у виборчий список?

— **чому** ті, кого обирають, самі собі й визначають, у який спосіб їх обирати, і роблять це щоразу до кожних виборів, як їм за політичною доцільністю заманеться?

— **чому** депутатські мандати розподіляються у такий спосіб, що залишаються мільйони неврахованих виборчих голосів?

— **чому** наобіцяне народові у передвиборних програмах не має правової відповідальності чи хоча б оцінки?

— **чому** Конституцією не забезпечена відповідальність набутого депутатами представництва за вибором народу і його позбавлення за народною ініціативою?

— **чому** держава байдужа до єдності сімей, соціального забезпечення громадян України, які працюють за кордоном, не сприяє їх зв'язку з Україною і не допомагає їм при поверненні в Україну?

— **чому** поза волею народу йде сварка між політиками про НАТО, другу державну мову, Російський Чорноморський флот у Севастополі?

— **чому** військовий об'єкт, що стоїть на бойовому чергуванні, можна відключити від світла, а Головнокомандувачу «голова не болить»?

— **чому** країну «посадили на доларову голку», а можновладці знущаються над народом, час від часу лаштуючи йому «ломку»;

— **чому** Президентів у нас дозволено не представляти більшості бодай тих виборців, які прийшли на виборчі дільниці, не кажучи про більшість народу?

— **чому** ані Президент, ані Верховна Рада не несуть відповідальності за прийняті Укази чи Закони, які Конституційним Судом визнаються неконституційними?

— **чому** знята судимість сама по собі нічого не значить, наче відпущений навіки гріх, бо ніби всі ми грішні?

— **чому** політичні сили, винні у розпуску Парламенту, за це ніяк не караються?

— **чому** безкарно блокується трибуна вищого законодавчого органу і ведуться показові на весь світ бої у стінах Парламенту?

— **чому** Парламентові дозволено самовільно не збиратися протягом 29 днів однієї чергової сесії, і він не розпускається, якщо не сформував уряд — вищий орган у системі органів виконавчої влади?

— **чому** Парламент є повноважним за умови обрання не менш як двох третин від його конституційного складу, а рішення про усунення Президента з посади в порядку імпичменту приймається Верховною Радою не менш як трьома четвертими того ж таки її складу — у кого тут проблеми з арифметикою?

— **чому** прописане особисте голосування депутатом безцеремонно ними ігнорується, і в сесійній залі голова парламенту щоранку звикло відмічає: «зареєструвалися картками»?

— **чому** у наших сусідів — румунів, поляків, росіян та білорусів Парламенти двопалатні та діючі, а ми однопалатній Раді ради не дамо — може, друга палата пригамовувала би першу?

— **чому** законодавчою ініціативою позбавлено сам Український народ, і нею не володіють представники судової гілки влади, Уповноважений з прав людини, як це робиться у переважній кількості цивілізованих країн світу?

— **чому** судді призначаються та ще й довіку, і ці кощі правосуддя не беруться за роботу, поки не «посієш» у їх кабінеті?

— **чому** бюджетні кошти, створені на рівні місцевого самоврядування, забирають у центр, щоб потім, як милостиню, бодай частково повертати з Києва місцевим громадам?

— **чому** нарізаний радянським часом адміністративний поділ України так і залишився нам у спадок — всупереч надбаному віками історичному поділу її територій?

— **чому** в такій за Конституцією завзято унітарній державі Ук-

раїна існує автономна республіка, якій окремим розділом виділено місце в Основному Законі?

— **чому** немає в Конституції положення щодо обов'язку вищого законодавчого органу відповідного скликання, за якого стала чинною Конституція, прийняти всі закони, зазначені в Основному Законі?

— **чому** донині, на п'ятнадцятому році чинності Конституції, ще не прийняті передбачені нею Закони про парламентський контроль, про центральні органи виконавчої влади?

— **чому**, як ото високі фахівці слова (нині класики нашої літератури, а на час прийняття Конституції запеклі депутати) допустили в основному юридичному документі, так досі й блукають законами дошкульні тавтології на кшталт «забезпечення безпеки» і «відшкодування шкоди»?

ЧОМУ?! Нарешті,

— **чому** автори нашої Конституції не заклали можливості її перегляду за участю незалежних від влади представників народу — Конституційної Асамблеї?

Чи, може, й справді вважали створену ними Конституцію такою досконалою і неперевершеною?..

Сергій КАДЕНЮК,

«Українська Правда», 24 червня 2011 р.

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

**Функціонально обумовлена Конституція солідарності.
Закон безпосередньої дії.**

Цей визначальний для Української Нації та Української Держави нормативно-правовий документ є складовою частиною і центральним ядром цілісної *Системи управління Україною*.

Виходячи з принципів, законів і правил функціонально-вартісного аналізу (зокрема *шести правил системного підходу та восьми законів існування і розвитку систем*), в *Систему управління Україною* повинні входити чотири взаємопов'язані нормативно-правові комплекси:

1. *Функціональна модель України.*
2. *Функціонально обумовлена Конституція солідарності.*
3. *Функціонально обумовлена та технологічно орієнтована Організаційна структура України.*
4. *Функціонально-вартісна діаграма на основі бюджету України.*

Ця Конституція, як система найважливіших правових норм Української Республіки, називається *функціонально обумовленою*, тому що побудована на основі *Функціональної моделі управління Україною*.

Конституція називається *Конституцією солідарності*, бо в її основу закладено принцип суспільного партнерства влади і громади, а отже є елементом **солідарної системи державного устрою**.

Кожна стаття Конституції солідарності складається з трьох частин:

- а) функціонально-правової норми, що вимагає від кожного, хто перебуває на території України, безумовного виконання цієї норми в інтересах громадян, суспільства, держави, Української Нації;

б) санкції, що має бути застосована в разі порушення (недотримання) зазначеної функціонально-правової норми;

в) назви посадової особи та/або органу, які повинні контролювати дотримання цієї функціонально-правової норми та застосування санкції в разі її порушення.

Будь-який громадянин України або громадянин іншої держави, в разі порушення цієї Конституції України, повинен бути притягнутий до відповідальності на підставі відповідних статей даної Конституції.

ПРЕАМБУЛА

1. Ми — Українська Нація — патріотичні громадяни України всіх національностей,

— усвідомлюючи відповідальність перед **Богом**, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями,

— піклуючись про сьогоднішня й майбутнє нашої **Вітчизни**, отримавши 1991 року можливість суверенного і демократичного вирішення її долі,

— пам'ятаючи про гіркий досвід тих часів, коли в Українців забрали **права і свободи людини**, зокрема в період російсько-радянської окупації України,

— виражаючи суверенну волю **Нації**, враховуючи багатовікову історію спроб і помилок українського державотворення та на основі здійсненого Українською Нацією права на самовизначення,

— прагнучи назавжди гарантувати громадянські права та ретельну і раціональну діяльність **публічних інституцій**,

— дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя,

— піклуючись про зміцнення громадянської **злагоди** на землі України,

— прагнучи розвивати і зміцнювати **демократію**, вдосконалювати соціальні стандарти правової держави та розбудовувати громадянське суспільство,

— усвідомлюючи необхідність позитивного розвитку стосунків, партнерства та дружнього співробітництва з державами і народами світу,

— керуючись Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року,

— спираючись на позитивні результати референдуму від 1 грудня 1991 року, коли 90,32% громадян України проголосували за незалежність України,

приймаємо для виконання і підтверджуємо Постановою Верховної Ради України* від ... жовтня 2014 року цю **Конституцію України, Конституцію солідарності — Основний Закон України, Закон прямої дії**, як найвищий правовий документ, законодавчий фундамент і нормативну гарантію існування та регулювання діяльності й розвитку Української Держави і життя Української Нації.

2. Ця Конституція є **функціонально обумовленою**, тому що всі правові норми, вміщені в її статтях, тісно пов'язані з відповідними функціями, зазначеними в **Функціональній моделі управління державою** і повинні бути закріплені за конкретними виконавцями (посадами) у формі *Посадових інструкцій* із зазначенням функціональних обов'язків виконавців.

3. Як **Конституція солідарності**, цей Основний Закон України закріплює у своїх статтях принцип спільності поглядів, інтересів, спільної та індивідуальної відповідальності громадян України за дії та/або бездіяльність, пов'язані з процесами державотворення і організацією життя на відповідних рівнях управління і адміністративно-територіального поділу України, незалежно від посад, національної, майнової, іншої приналежності.

4. Являючись **Законом прямої дії**, ця Конституція вміщує правові норми, що визначають порядок (встановлює, як повинно бути) у системі організації життя держави, діяльності державних органів і всього суспільства в інтересах кожного громадянина України.

5. Принциповою вимогою і необхідною умовою успішного виконання цієї Конституції України є **взаємна солідарна відповідальність** певних державних установ, органів, посадових осіб і всіх громадян держави за безумовне виконання норм цього Закону прямої дії.

Це означає, що всі громадяни України, незалежно від статі, посад, національної, майнової, іншої приналежності повинні:

---

*) З моменту введення в дію цієї *Конституції солідарності*, припиняються повноваження депутатів *Верховної Ради України*, натомість набувають повноважень новообрані *депутати Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

- а) бути і сприйматися рівними перед законом;
- б) конкретними справами і особистими досягненнями підтверджувати свій патріотичний обов'язок: службовий, громадський і громадянський.

А отже, **солідарність громадян України**, як умова успішного функціонування **солідарної системи державного устрою**, полягає у взаємодії рівноправних суб'єктів для їх спільної користі, шляхом узгодженої діяльності, взаємодопомоги, єдності й непорушності дотримання їх прав і обов'язків з метою задоволення суспільних та індивідуальних потреб на основі цієї Конституції.

6. Критерієм суспільної діяльності кожного державного і недержавного органу, службовця, кожної посадової особи, кожного громадянина України — є **ступінь відповідності результатів його діяльності Національним Інтересам України**.

Діяльність кожного державного органу, державної установи і державного службовця необхідно оцінювати на основі фактів кількісного і якісного виконання функцій, закріплених за ними в даній Конституції.

7. Українська Республіка є цілісною й неподільною країною, спільним надбанням і добром Української Нації, всіх її поколінь.

Всі, хто перебуває на території Української Республіки, повинні шанувати Українську Націю, її мову і культуру, стверджувати Українську Республіку як правову демократичну державу, яку повинні розвивати і вдосконалювати громадяни всіх національностей на засадах суспільної злагоди.

8. Закликаємо всіх, котрі для добра Української Держави та Української Нації будуть застосовувати цю Конституцію, щоб чинили це дбаючи про шанування природної гідності людини, її права на свободу та з обов'язку солідарності із іншими людьми на засадах правди, справедливості й взаємодопомоги.

9. Всі проблеми, що можуть виникнути у зв'язку із суперечливим розумінням, трактуванням і застосуванням цієї *Конституції Української Республіки*, повинен розв'язувати і аргументовано пояснювати *Конституційний Трибунал Української Республіки*.

Р о з д і л І. ОСНОВОПОЛОЖНІ ЗАСАДИ

Стаття 1. Життя і здоров'я людини, її честь і гідність, її недоторканність і безпека, надбання її творчості й сумлінної праці повинні вважатися і визнаватися в Українській Республіці найвищою соціальною цінністю.

Визнання і захист гідності людини, утвердження і забезпечення прав та свобод людини — є головним обов'язком державної влади, кожного державного службовця, кожного громадянина Української Республіки і кожної особи, що перебуває на території України.

1.1. Інтереси суспільства і кожного громадянина, його права і свободи та гарантії їх дотримання повинні визначати зміст і спрямованість діяльності держави.

Держава в особі конкретного державного службовця, іншої посадової особи, у конкретних випадках, умовах і ситуаціях повинна нести відповідальність перед громадянами за свою діяльність. Сфера, предмет, межі й ступінь відповідальності кожної посадової особи повинні бути визначені в *Посадовій інструкції* для відповідної посади.

1.2. Ступінь відповідальності державного службовця, іншої посадової особи за вчинені порушення (зокрема службове недбалство), а отже й застосування до нього (до неї) адміністративних (а в необхідних випадках — шляхом подання до суду) санкцій повинні визначатися безпосереднім керівником відповідної посадової особи із оприлюдненням факту порушення та вжитих заходів у засобах масової інформації за рахунок порушника.

1.3. Кожен державний службовець, вступаючи на посаду, повинен скласти відповідну *Присягу державного службовця* на вірність Українській Нації:

«Урочисто присягаю, в ім'я Української Нації, чесно і сумлінно виконувати обов'язки державного службовця, стояти на сторожі суверенітету та інтересів Української Держави.

Обіймаючи цю посаду (*вказати яку саме*), присягаю робити все необхідне для блага Вітчизни, чесно і самовіддано служити громадянам, дотримуватись Конституції та інших законів Української Республіки».

Якщо хоче, може додати: «Допоможи мені, Боже».

Текст *Присяги державного службовця* відповідного рангу має бути вміщений у *Посадовій інструкції* для даної посади.

Порушення *Присяги державного службовця* вважається злочином і карається ув'язненням на строк від 1 до 3 років, із залученням до виконання громадських робіт, з подальшою заборонаю праці на державній службі.

1.4. Контроль за дотриманням цієї ст.1 та реагування в разі її порушення повинен здійснювати відповідний керівник (або орган) вищого рангу, якому підзвітний конкретний порушник *Присяги державного службовця*.

Стаття 2. Національна гідність — повинна бути невід'ємною рисою характеру і поведінки кожного громадянина Української Республіки.

2.1. Українська Нація — це патріотичні громадяни всіх національностей. Тому фактом свого існування й повсякденної діяльності громадяни Української Республіки повинні постійно утверджувати свою Батьківщину-Україну незалежною, суверенною, унітарною, демократичною, соціальною, правовою державою.

2.2. Поклик крові — об'єктивне явище у сфері психофізіології людини, що є визначальним для усвідомлення кожною особою своєї причетності до відповідної національності, а отже дає підстави пишати особливостями свого національного родоводу, мовою, культурою, розвивати свою самобутність у дружній сім'ї народів багатонаціональної Української Нації.

Тому **національність** громадянина Української Республіки має бути зазначено у *державному посвідченні особи (внутрішньому паспорті)* громадянина України.

Кожен громадянин є тим, ким себе усвідомлює і до якої національної культури себе відносить. А тому *запис про національність* необхідно здійснювати на підставі письмової заяви громадянина і не потребує жодного документального підтвердження.

2.3. Контроль за дотриманням цієї ст.2 та відповідне реагування в разі її порушення покладається на *Міністра справедливості Української Республіки*.

Стаття 3. Суверенітет Української Республіки поширюється на всю її територію. Територія України, означена існуючим кордоном, є цілісною і недоторканою.

Будь-які спроби, угоди, виступи, заклики, поширення неправдивої інформації, спрямовані на порушення цієї статті вважаються державним злочином проти Української Республіки і караються ув'язненням на строк від 5 до 10 років.

Контроль за дотриманням цієї ст.3 та відповідне реагування в

разі її порушення повинен здійснювати *Президент Української Республіки*.

Стаття 4. Для громадян-мешканців України допускається лише один єдиний варіант громадянства — громадянин Української Республіки.

4.1. Кожна особа віком від 16 років, яка хоче отримати паспорт громадянина Української Республіки, повинна продемонструвати володіння українською мовою, знання Конституції Української Республіки і проспівати Гімн Української Республіки.

4.2. Підстави набуття і припинення громадянства України визначаються окремим законом. Нікого не можна позбавити громадянства Української Республіки без його бажання.

4.3. Порушення цієї ст.4 вважається злочином, спрямованим проти Української Нації, й карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк від 1 до 3 років.

Контроль за дотриманням цієї ст.4 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр-комісар, керівник Служби захисту конституційних прав громадян*.

Стаття 5. Україна є *Республікою*, тобто державою *публічної* (народної) влади. Це означає, що посадові особи, котрі мають працювати в органах державного управління, обираються громадянами України на певний термін і, перебуваючи на відповідній посаді, залишаються залежними від волі виборців.

5.1. Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Українській Республіці є Українська Нація в особі патріотичних громадян України. Громадяни можуть здійснювати владу безпосередньо і через органи державної влади та органи самоврядування.

5.2. Безпосереднє здійснення влади громадянами повинно відбуватися через обрання їх (або їх представників) до органів державної і місцевої влади, з наступним виконанням обраними громадянами відповідних обов'язків у цих органах.

Громадяни мають право впливати на органи влади також через опитування, референдуми і шляхом відкликання своїх представників з відповідних посад в органах влади, а також шляхом проведення мітингів, демонстрацій, пікетів, страйків та маніфестацій з чітко сформульованими на підставі цієї Конституції вимогами до конкретних органів влади.

5.3. Висування, обговорення, обрання та/або призначення конкретного громадянина на державну, публічну чи громадську посаду повинно ґрунтуватись на *Послужному списку громадянина*, випис-

ки з *Реєстру новацій, творчих здібностей і вмінь* та на *письмових рекомендаціях* трьох відомих осіб відповідного рівня, котрі беруть на себе відповідальність за рекомендованого кандидата.

Послужний список кожного громадянина Української Республіки має бути документально започаткований у віці 16 років на відповідному місці праці та/або навчання і потім офіційно доповнюватись впродовж життя даної особи у всіх випадках змін посади, місця роботи, заохочень інших змін, що можуть свідчити про компетентність й набутий досвід даної особи..

Реєстр новацій, творчих здібностей і вмінь повинен вміщувати інформацію про практичні здібності й інтелектуальні можливості кожного громадянина Української Республіки.. Ведення *Реєстру новацій, творчих здібностей і вмінь* є обов'язком відповідного департаменту *Міністерства науки і освіти Української Республіки*.

У зазначеному *Реєстрі* необхідно відображати факти, що свідчать про здібності, творче, креативне зростання особи, а також про її переконливий внесок у особистий і суспільний розвиток (грамоти і дипломи за перемоги у творчих конкурсах, олімпіадах, літературна, інженерна та інша авторська творча продукція, зокрема статті, книжки, закони, раціоналізаторські пропозиції, винаходи, патенти, володіння іноземними мовами, присвоєння звань, наукових ступенів, нагород тощо).

Записи до *Реєстру* стосовно відповідної особи вносяться на підставі її особистого подання або подання колективу, громадського чи державного органу, з документальним підтвердженням відповідних фактів внеску даної особи в особистий та/або суспільний розвиток.

5.4. Для відкликання з державної чи громадської посади представника (посадової особи), раніше обраного відповідною громадою та/або призначеного на цю посаду органом (керівником) вищого рівня, необхідно:

а) щоб ця громада створила ініціативний комітет і зібрала у середовищі відповідного рівня (села, міста, району, області, країни) не менше 20% підписів громадян під вимогою відкликання;

б) потім необхідно подати *Громадську вимогу про відкликання конкретної особи з посади державного службовця* зі списками підписів до виборчої комісії відповідного рівня, яка затверджувала обрання цього представника та/або до керівника (органу) вищого рівня, який призначив на цю посаду особу, відкликання якої вимагають громадяни;

в) *Громадська вимога про відкликання конкретної особи* повинна містити достатньо переконливу аргументацію, що свідчить про факт/факти порушення цією особою відповідної статті *Конституції Української Республіки* або неналежне виконання обов'язків цією посадовою особою та/або її бездіяльність.

На підставі зібраних підписів під вимогою відкликання, відповідна виборча комісія та/або відповідний орган (керівник), в залежності від меж громади і рівня посадової особи, яку громадяни хочуть відкликати, повинні призначити день перевиборів на цю посаду та ініціювати діяльність виборчих структур — Центральної, окружної(их), дільничної(их) — відповідно до меж громади, та/або ухвалити відповідне рішення органа (керівника) вищого рівня, який призначив на цю посаду особу, відкликання якої вимагають громадяни.

Не є винятком із норми цієї статті також посада Президента Української Республіки.

Міру відповідальності *Президента Української Республіки* за неналежне виконання його функцій, повинен визначити *Конституційний Трибунал* за поданням не менше 20% складу депутатів *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

5.5. Достатньою підставою для відкликання будь-якої посадової особи, обраної та/або призначеної на відповідну посаду, є неналежне виконання цією особою її службових обов'язків, що завдало шкоди окремим громадянам та/або громаді, та/або Національним Інтересам Української Республіки.

5.6. Рішення про відкликання раніше **обраної** посадової особи повинен ухвалити орган, який призначив цю особу за підсумками попередніх виборів. Таке рішення є остаточним і не підлягає оскарженню.

Рішення про звільнення раніше **призначеної** особи повинен ухвалити орган (керівник), який призначив цю особу, а нині звільняє цю особу на підставі зібраних підписів громадян.

5.7. Ніхто не має права узурпувати владу в державі.

Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні повинно

належати виключно Українській Нації. Це право не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами.

В разі виникнення достатньо серйозного конфлікту між різними силами та/або повноважними представниками суспільства, *Міністр справедливості Української Республіки*, на вимогу ініціато-

рів суспільної злагоди, або з власної ініціативи, повинен скликати конференцію «Круглого столу», на яку запросити всі сторони конфлікту і зацікавлених осіб.

5.8. Контроль за дотриманням ст.5 та адекватне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр справедливості Української Республіки*.

Стаття 6. Державна влада в Українській Республіці повинна ґрунтуватися на взаємному довір'ї й патріотичній солідарності громадян, всієї Української Нації, державних органів, установ, організацій та інституцій.

Авторитет Української Держави та її влади повинен виходити з Української Нації і визначатися визнанням авторитету влади з боку громадян України, а також довірою до Української Республіки на міжнародному рівні.

Повноваження та функції органів влади в Україні повинні здійснюватись представниками Української Нації, яка через цих представників повинна брати участь в усіх процесах і рішеннях, що прямо чи посередньо стосуються Національних Інтересів України та/або інтересів громадян.

Державна влада в Українській Республіці повинна здійснюватись на засадах її поділу на чотири складові, незалежні у межах своєї компетенції: **законодавчу, центральну виконавчу, самоврядну та судову**.

6.1. *Законодавча влада* повинна зосереджуватись в руках депутатів, обраних до *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* і *органів місцевого самоврядування*, у відповідних межах їх повноважень.

6.2. *Центральна виконавча (загальнодержавна) влада* має зосереджуватись в руках *Президента Української Республіки* і *Ради Міністрів Української Республіки*, що є підзвітною *Національним Законодавчим Зборам Української Республіки*.

6.3. *Самоврядна влада* повинна здійснюватись депутатами, обраними до *Рад воєводств та районних, міських, селищних і сільських Рад депутатів*.

Депутати обрані до *Рад воєводств* формують *Воєводські адміністрації* та відповідну структуру органів, кожен з яких, за своїми функціями, повинен поєднувати виконання визначених обов'язків у системі державного управління і місцевого самоврядування, з врахуванням місцевих суспільних потреб, проблем, ресурсів і обставин.

Депутати обрані до *районних, міських, селищних і сільських Рад* формують відповідні *Районні виконавчі управи та Місцеві управи*, що на своєму рівні відповідають за нагромадження та раціональне використання коштів, всіх видів ресурсів, вирішення проблем розвитку відповідних громад і територій та підтримання громадського порядку в межах своїх повноважень.

6.4. Нагляд за дотриманням ст.6 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Президент Української Республіки*.

Розмір санкцій визначає *Міністр справедливості Української Республіки*.

Стаття 7. *Судова влада* повинна здійснюватись виборними суддями, повноваження яких визначаються відповідним масштабом електорату в межах конкретного району, міста, воєводства, України.

Судді є вільними у своїй професійній діяльності і повинні підпорядковуватись лише *Конституції Української Республіки*, законам Української Республіки, постановам та ухвалям *Конституційного Трибуналу Української Республіки*.

7.1. Передвиборний рівень компетенції та морально-психологічної готовності суддів визначається на основі їх *Послужного списку*, виписки з *Реєстру новацій, творчих здібностей і вмінь, письмових рекомендацій* трьох відомих осіб відповідного рівня, котрі беруть на себе відповідальність за рекомендованого кандидата, а також за допомогою тестування і циклу зустрічей з виборцями.

Кожен суддя, вступаючи на посаду, повинен скласти відповідну *Присягу судді на вірність Українській Нації, закону і справедливості*:

«Урочисто присягаю, в ім'я Української Нації, чесно і сумлінно виконувати обов'язки судді.

Обіймаючи цю посаду (вказати яку саме), присягаю робити все необхідне для блага Вітчизни, чесно і самовіддано служити громадянам, дотримуючись Конституції та інших законів Української Республіки».

Якщо хоче, може також додати: **«Допоможи мені, Боже».**

Порушення *Присяги судді* вважається тяжким злочином і карається ув'язненням на строк від 5 до 10 років з подальшою заборону діяльності на державних посадах.

7.2. Суди повинні розглядати справи за позовами громадян, організацій, установ, підприємств, а також за поданнями органів слідства та *Прокуратури*.

7.3. Об'єднання громадян мають право ініціювати відкликання працівників органів правосуддя з їх посад у порядку визначеному ст.5 цієї *Конституції*.

7.4. За організацію правосудності й за контроль правочинності в Україні несе відповідальність *Міністерство справедливості Української Республіки*.

Ця відповідальність за визначені ділянки роботи і виконання конкретних обов'язків повинна бути персональною в особі *Міністра справедливості Української Республіки*, його *заступників* і *керівників структурних підрозділів* у відповідності до *Посадової інструкції* кожного службовця.

7.5. Контроль за дотриманням ст.7 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр справедливості Української Республіки*, зокрема він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за конкретне порушення цієї статті.

Міністр справедливості Української Республіки повинен встановити організаційні гарантії для громадян, щоб їх звернення до суду для захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина розглядались безпосередньо і швидко на підставі *Конституції Української Республіки*.

Стаття 8. В Українській Республіці повинно дотримуватись засади верховенства права.

8.1. *Конституція Української Республіки* має найвищу юридичну силу. Всі інші закони та нормативно-правові акти в Україні повинні чітко відповідати нормам *Конституції Української Республіки*.

В разі, якщо при розгляді конкретної справи виявилась розбіжність між нормою *Конституції Української Республіки* й іншим правовим актом, слід виконувати норму цієї *Конституції*.

Норми *Конституції Української Республіки* є нормами безпосередньої дії і вимагають застосування відповідних санкцій в разі порушення цих норм.

8.2. Кожен, хто перебуває на території України, зобов'язаний неухильно дотримуватись *Конституції Української Республіки* та законів України, не посягати на права, свободи, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності за їх порушення.

8.3. Нагляд за дотриманням цієї ст.8 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Генеральний прокурор Української Республіки*.

Стаття 9. Міжнародні договори (угоди), що укладаються або раніше укладені за участі представників України будь-якого рівня, повинні відповідати *Конституції Української Республіки*. В іншому випадку вони не можуть визнаватися чинними.*

Міжнародні договори, згода на обов'язковість укладення яких надана *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки*, є частиною національного законодавства України.

Нагляд за дотриманням цієї ст.9 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Голова Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*. Зокрема він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за конкретне порушення цієї статті.

Види порушень, відповідні санкції та їх розмір повинні бути зазначені у *Регламенті Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Стаття 10. Мова — це ключовий, найпереконливіший і найдосконаліший засіб ідентифікації людини у світовій, вітчизняній і місцевій спільноті, важливий елемент суверенності особи, Нації, країни і головний чинник її культури.

Водночас мова є практичним засобом єднання одноплемінників і всіх причетних до неї патріотів суспільства.

Основою культури та патріотичної солідарності громадян Української Республіки є мова *Титульної Нації — українська мова*, що є державною мовою міжнаціонального спілкування на всій території України.

10.1. Всі органи державної влади, зокрема й передусім *Міністерство культури і національної спадщини, Міністерство науки та освіти*, відповідні посадові особи, а також *організації, установи та засоби масової інформації* повинні забезпечувати і гарантувати поширення, використання, всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

Застосування української мови є обов'язковою умовою діловодства, оформлення всіх офіційних документів і всіх публічних виступів громадян Української Республіки.

---

*) З моменту введення в дію даної *Конституції солідарності*, має бути проведена інвентаризація та аналіз всіх договорів України з іншими державами на предмет відповідності фактів нормам цієї *Конституції Української Республіки*.

У випадках невідповідності, необхідно вчинити дії, що впливають із зазначених норм.

Обов'язковою умовою праці на державній службі є належне володіння державною мовою, тобто досконале, практичне, всебічне, повсякденне використання української мови.

10.2. Центральні органи державної влади і органи самоврядування повинні надавати особливу підтримку розвитку мов і культур національностей, котрі історично мешкають в Україні, але не мають власних національних державних утворень за межами України.

10.3. Мови інших національностей, що мешкають в Україні й мають національні державні утворення за межами України, можуть вільно використовуватись у межах поточного побутового спілкування в середовищі одноплемінників, у діяльності їх національно-культурних товариств і релігійних громад, зокрема у сфері шанування традицій і звичаїв цих національностей, розвитку їх культурно-освітніх інтересів і мистецької діяльності.

10.4. Порушення цієї ст.10 вважається злочином, спрямованим проти Української Нації, й повинно каратись обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 5 років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі та в засобах масової інформації.

Нагляд за дотриманням цієї ст.10 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Вице-Прем'єр-Міністр*, котрий контролює розвиток гуманітарної сфери, зокрема галузей культури, науки і освіти.

Стаття 11. Держава в особі відповідних інституцій і їх керівників повинна пильно дбати про зміцнення фізичного, інтелектуального, морального та психічного здоров'я громадян *Української Республіки*, про консолідацію і розвиток Української Нації, прогресивний розвиток її ментальності, вдосконалення генофонду і демографічної ситуації.

Держава повинна постійно вдосконалювати мережу освітніх закладів та закладів культури з метою надання громадянам можливостей розвитку національної, громадянської, патріотичної та історичної свідомості, традицій і всіх складових елементів культури Української Нації.

Держава також повинна приділяти увагу розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Нагляд за дотриманням цієї ст.11 та відповідне реагування в разі її порушення повинні здійснювати *Міністр науки та освіти*, *Мі-*

ністр культури і національної спадщини та Міністр оздоровлення громадян Української Республіки.

Вони повинні у межах своїх компетенцій контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті.

Стаття 12. Українська Держава зобов'язана дбати про задоволення національно-культурних, зокрема мовних потреб Українців, котрі проживають за межами України.

Держава, через взаємодію її дипломатичних представництв з відповідними органами інших країн, повинна піклуватись про безпеку (а в необхідних випадках — про юридичний захист) громадян України, котрі перебувають за її межами.

Нагляд за дотриманням ст.12 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр закордонних справ Української Республіки*. Зокрема він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за фактами порушення цієї статті.

Стаття 13. Територія України, її земля, надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, включно із природними ресурсами її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Української Нації.

13.1. Від імені Української Нації права власника повинні здійснювати органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах визначених цією Конституцією.

13.2. Кожний громадянин повинен мати право користуватися природними об'єктами власності Української Нації.

13.3. Надання об'єктів права власності Української Нації окремим особам, колективам, вітчизняним підприємствам у використанні з метою отримання прибутку повинно, передусім, враховувати Національні Інтереси України, зокрема інтереси громадян України, що мешкають або працюють в зоні зазначених об'єктів, або у близькості до них.

Зазначені інтереси необхідно враховувати при ухваленні органами загальнодержавної та місцевої виконавчої влади рішень, що закладаються у відповідні договори (угоди) про надання об'єктів права власності Української Нації у використанні на умовах оренди, з обов'язковою рекультивацією ділянок, що їх використовує орендатор.

Тривалість дії цих угод не може перевищувати термінів безпечного використання відповідної техніки та інших засобів, що застосовуються на зазначених об'єктах.

13.4. Власність зобов'язує. Власність не повинна використовуватись на шкоду людині й суспільству. Держава повинна забезпечувати захист прав усіх суб'єктів права власності й господарювання, піклуючись, передусім, про соціальну спрямованість кожного господарчого рішення в Національних Інтересах України.

13.5. Земля є основним національним багатством, що повинно перебувати під особливою охороною держави в Національних Інтересах України.

Гарантоване право власності на землю набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою відповідно до закону. Забороняється використання земель сільськогосподарського та природоохоронного призначення з іншою метою.

13.6. Порухення цієї ст.13 вважається злочином і карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на термін до 5 років, з відповідним поверненням об'єктів права власності Українській Нації.

Контролювати дотримання ст.13 та відповідно реагувати в разі її порушення повинен *Міністр екології та природних ресурсів Української Республіки*. Зокрема він повинен контролювати застосування санкцій за фактами порушення цієї статті.

Стаття 14. Суспільне життя в Українській Республіці повинно ґрунтуватися на ідеології українського патріотизму.

14.1. *Український патріотизм* — це система мислення і переконань в основі яких лежить **Національна Ідея** такого змісту:

«Українська земля — це наша Мати, яка нас породила, годує, виховує і єднає, а в призначений час прийме кожного і долучить до сонму предків.

Тому наша Мати-Україна потребує від кожного Українця, від кожного громадянина України безумовної відданості, шанобливої уваги, любові, піклування.

Українську землю маємо захищати від всіх її ворогів до останньої краплі крові».

14.2. *Національна Ідея* має єднати всіх членів Української Нації і вимагає від кожного громадянина Української Республіки самовідданої підпорядкованості загальноукраїнським суспільним інтересам.

В основі цієї підпорядкованості повинно стояти чітке усвідомлення **Суспільного Постулату Солідарності**:

«Індивідуальний успіх життя кожного громадянина України повноцінно можливий лише за умови солідарності й суспільної злагоди в єдиній українській державній родині».

А отже щоденним Гаслом суспільної діяльності кожного громадянина України має бути:

«Не питай про те, що Україна зробила для тебе, а спитай себе, що ти зробив для України».

14.3. Спираючись на *Національну Ідею*, відповідні державні органи, інституції громадянського суспільства і всі громадяни Української Республіки повинні визнавати та практично використовувати **Три Ідеали Української Нації: моральний, виховний, політичний.**

14.3.1. *Моральним ідеалом Української Нації* повинен визнаватися Декалог (Десять Заповідей Божих) та Заповідь Любові — *«Не бажай і не чини ближньому того, чого не бажаєш щоб чинили тобі».*

14.3.2. *Виховним ідеалом Української Нації* повинна визнаватися готовність кожного громадянина України віддати своє життя за свободу, незалежність і щасливе життя в рідній Україні.

14.3.3. *Політичним ідеалом Української Нації* повинен визнаватися такий оптимальний результат наукової, господарчої, культурно-освітньо-виховної та міжнародної діяльності державних органів, установ, підприємств і організацій всіх форм власності, громадських організацій та окремих громадян, коли:

- 1) рівень безробіття в Україні не перевищує 3% ,
- 2) рівень інфляції не перевищує 3% на рік,
- 3) сукупний державний борг не перевищує річної суми дефіциту державного бюджету,
- 4) сальдо балансу зовнішньої торгівлі є позитивним,
- 5) українська мова повсякденно використовується всіма громадянами Української Республіки на всіх рівнях спілкування, в усіх сферах, галузях і сегментах суспільного інформаційного простору,
- 6) за рівнем доходів на душу населення Українська Республіка входить до першої десятки країн світу,
- 7) за середньою тривалістю життя громадян Україна входить до першої десятки країн світу,
- 8) Україна повністю забезпечує себе необхідними джерелами енергії та сировини і не залежить від зовнішніх постачальників,
- 9) *Збройні Сили Української Республіки* та інші збройні формування визначені цією Конституцією, за патріотичної участі всіх громадян, здатні захистити незалежність, територіальну цілісність і суверенітет України,
- 10) за станом природного середовища і екологічними показниками Україна входить у десятку кращих країн світу,

11) за досягненнями своїх представників на турнірах, стадіонах і спортивних аренах Українська Республіка входить до десятки кращих країн світу,

12) Українська Республіка і Українці користуються заслуженим авторитетом у цілому світі.

14.3.4. Державні органи, установи, організації, інституції громадянського суспільства і всі громадяни Української Республіки повинні постійно вдосконалювати свою роботу і організацію життя на основі цих **Ідеалів**.

14.4. Організаційне впровадження і практичне використання у повсякденному житті **Трьох Ідеалів Української Нації, Національної Ідеї, Суспільного Постулату Солідарності та Гасла суспільної діяльності** повинно бути постійним обов'язком державних органів та недержавних інституцій, знаходити розуміння й одностайну підтримку з боку всіх громадян Української Республіки.

14.5. Постійним обов'язком *Ради Міністрів Української Республіки* та *Апарату Ради Міністрів* повинно бути щоденне удосконалення національного господарства.

Фундаментом національного господарства Української Республіки, основою її економіки, обороноздатності, безпеки, раціональної організації життя та благополуччя громадян повинно бути виробництво необхідної продукції на вітчизняних підприємствах.

Головним джерелом публічних фінансів в Українській Республіці повинен бути вітчизняний ринок засобів виробництва і товарів широкого вжитку.

14.6. Порухення цієї ст.14 вважається злочином, спрямованим проти Української Нації, й карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 6 років.

Контроль за дотриманням цієї ст.14 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати особисто *Президент Української Республіки*.

Він повинен контролювати персональне застосування санкцій за кожне конкретне порушення цієї статті з боку відповідного державного службовця.

Стаття 15. Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її національної, економічної та інформаційної безпеки повинні бути найважливішими функціями держави, справою всієї Української Нації, обов'язком кожного громадянина України.

15.1. Всі громадяни України чоловічої статі та добровольці жіночої статі, відповідно до їх стану здоров'я, повинні навчитися і во-

лодіти необхідними навичками та функціями для дієвої участі у *Збройних Силах Української Республіки* та/або у *Військових формуваннях територіальної оборони України*, а якщо виникне нагальна потреба — стати на захист Батьківщини зі зброєю в руках.

15.2. *Збройні Сили Української Республіки* та *Військові формування територіальної оборони України* повинні готуватися до оборони і бути готовими обороняти Українську Націю від військової агресії, захищати суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність України.

Військові формування територіальної оборони України, створені військовими комісаріатами за участі органів самоврядування, повинні періодично проводити навчальні збори і акції патріотичного спрямування.

Члени *Військових формувань територіальної оборони України*, які мають відповідну підготовку, можуть на добровільних засадах брати участь у ліквідації наслідків стихійних лих і залучатися до участі в рятувальних роботах на місцевому рівні.

15.3. Ніхто не має права використовувати *Збройні Сили Української Республіки* та інші військові формування з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкодження діяльності органів влади, якщо на те немає згоди абсолютної більшості Української Нації.

15.4. Держава повинна забезпечувати соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у *Збройних Силах Української Республіки* та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей.

15.5. На території України забороняється розташування військових баз, військових контингентів та військового обладнання інших держав, окрім випадків зумовлених потребами міжнародної та/або національної безпеки Української Нації.

Також забороняється створення та/або функціонування на території Української республіки будь-яких збройних формувань, не передбачених цією Конституцією.

15.6. Порушення цієї ст. 15 вважається злочином, спрямованим проти Української Нації, й карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк від 5 до 10 років.

Контроль за дотриманням цієї ст. 15 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати, передусім, *Президент Української Республіки*. Він повинен контролювати персональне застосування санкцій за кожне конкретне порушення цієї статті.

Стаття 16. Зовнішньополітична діяльність України повинна бути спрямована на забезпечення інтересів і безпеки Української Нації шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства на основі загально-визнаних принципів і норм міжнародного права.

Контроль за дотриманням цієї ст. 16 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати, передусім, *Президент Української Республіки*. Він повинен контролювати персональне застосування санкцій за кожне конкретне порушення цієї статті.

Стаття 17. Правовий порядок в Україні ґрунтується на *засаді першочергового шанування конституційного права*, відповідно до якої ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Органи державної влади, органи самоврядування, їх посадові особи, всі громадяни України та всі особи незалежно від їх громадянства, що перебувають на території України, зобов'язані діяти лише на підставі Конституції України, в межах повноважень визначених їх *Посадовими інструкціями* та методами, що не суперечать Конституції України.

Порушення цієї ст. 17 вважається злочином, спрямованим проти Української Нації, й карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 3 років.

Контроль за дотриманням ст.17 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр справедливості Української Республіки*. Зокрема він повинен контролювати застосування санкцій за кожне конкретне порушення цієї статті.

Міністр справедливості Української Республіки повинен встановити організаційні гарантії захисту інтересів громадян, які в конфліктних ситуаціях дотримуються *засади першочергового шанування конституційного права*.

Зокрема він повинен сприяти, щоб всі звернення громадян до органів, організацій, установ та інституцій держави, зокрема й до суду для захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина розглядались безпосередньо і швидко на підставі Конституції Української Республіки.

Стаття 18. Державними символами Української Республіки є *Державний Прапор Української Республіки, Державний Герб Української Республіки і Державний (Національний) Гімн Української Республіки*.

18.1. Державний Герб Української Республіки являє собою **Золотий Тризуб** — Знак Княжої Держави Володимира Великого.

18.2. Державний Прапор Української Республіки — стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг: верхня — жовтого і нижня — блакитного кольорів. На нижній (блакитній) смузі розміщується Державний Герб Української Республіки — Золотий Тризуб.

18.3. Державний (Національний) Гімн Української Республіки — текст на музику Михайла Вербицького зі словами:

*Піднімаймо Україну,
Її славу й волю,
Щоб нам жодна вража сила
Не зламала долю.
Нумо, браття, до роботи
Дружно маєм стати,
Разом з Богом, зла супроти,
Щастя добувати!*

18.4. Столицею Української Республіки є місто Київ.

18.5. Порухення цієї ст. 18 вважається злочином, спрямованим проти Української Нації, й карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 5 років.

Контроль за дотриманням цієї ст. 18 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Президент Української Республіки*. Він повинен контролювати персональне застосування санкцій за кожне конкретне порушення цієї статті.

Р о з д і л ІІ. ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОBOB'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Стаття 19. Українська Держава, її органи і посадові особи повинні керуватися *конституційною засадою гідності й свободи людини*:

Всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

19.1. Права та свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними.

Українська Держава, її органи та посадові особи повинні гарантувати Конституційні права і свободи людини. Ніхто не має права скасовувати чи обмежувати ці права і свободи.

Прийняття нових законів або внесення змін до чинних законів не повинно звужувати зміст та обсяг конституційних прав і свобод.

В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень.

19.2. Контроль за дотриманням ст.19 та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр справедливості України*. Зокрема він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за конкретне порушення цієї статті.

Міністр справедливості України повинен також встановити організаційні гарантії захисту інтересів і прав громадян, які в конфліктних ситуаціях дотримуються *конституційної засади гідності й свободи людини*. Він повинен також визначити санкції, що мають застосовуватись до органів і посадових осіб, які порушили конституційну засаду гідності й свободи людини.

Стаття 20. Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості (якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей) та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості.

Держава в особі *Міністерства науки і освіти Української Республіки* (зокрема в особі керівника *Департаменту обліку кадрів*) повинна сприяти розвитку кожної активної й ініціативної людини.

З цією метою, у вказаному *Департаменті* повинен бути *Ресурс новачків, творчих здібностей і вмінь*, до якого необхідно вносити особисті досягнення і здобутки кожного бажаного громадянина України впродовж всього життя, починаючи від раннього дитинства.

Виписки з *Реєстру новацій, творчих здібностей і вмінь* разом із *Послужним списком* та *Рекомендаціями відомих осіб* використовуються громадянами і органами державної влади при розгляді кандидатур для висування, обрання чи призначення на відповідні посади.

Нагляд за дотриманням цієї статті повинен здійснювати *керівник Департаменту обліку кадрів Міністерства науки і освіти України*, зокрема він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за конкретне порушення цієї статті.

Стаття 21. Всі громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

21.1. Головними обов'язками-функціями кожного громадянина Української Республіки є такі:

- зберігати вірність Українській Державі і Українській Нації;
- піклуватись про шанування і збереження спільних моральних цінностей;
- дотримуватись законів України;
- свідомо нести тягар спільних труднощів і публічних обов'язків, зокрема сплачувати податки;
- захищати свою Батьківщину від ворожих посягань;
- дбати про збереження навколишнього природного середовища і нести відповідальність за його погіршення.

21.2. В Українській Республіці ніхто не може мати привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, посади, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання або за іншими ознаками.

21.3. Держава в особах *Міністерства науки і освіти Української Республіки* та *Міністерства справедливості Української Республіки* повинна сприяти розвитку *патріотичної і громадської свідомості громадян*, зокрема розвитку толерантного ставлення до людей різних національностей, незалежно від посад, статі, соціального походження, майнового стану, місця проживання інших ознак.

21.4. Контроль за дотриманням цієї ст.21 та адекватне реагування в разі її порушення повинні здійснювати відповідні *чиновники Міністерства науки і освіти та Міністерства справедливості*.

У *Посадових інструкціях* цих посадових осіб має бути передбачена їх відповідальність за порушення та/або невиконання роботи у напрямку практичної реалізації цієї статті.

Стаття 22. Рівність прав жінки і чоловіка повинна забезпечуватись державою, її органами та посадовими особами шляхом:

— надання жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї;

— проведення спеціальних заходів щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановлення пенсійних пільг; створення умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством;

— правового захисту, матеріальної та моральної підтримки материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям, особливо — багатодітним.

Контроль за дотриманням цієї статті та адекватне реагування в разі її порушення повинні здійснювати відповідні працівники Міністерства науки і освіти, *Міністерства оздоровлення громадян Української Республіки (зокрема Департаменту сім'ї і молоді)*, за якими закріплено виконання роботи в напрямку практичної реалізації цієї статті.

Стаття 23. Громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство, а також не може бути видалений за межі України якщо він сам цього не бажає.

Громадянин України не може бути позбавлений права у будь-який час повернутися в Україну. Натомість, в разі вчинення тяжкого злочину на території іншої держави, громадянин України може бути виданий іншій державі.

Україна повинна гарантувати піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами.

Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Контроль за дотриманням цієї ст.23 та за визначенням санкцій в разі її порушення повинні здійснювати відповідні працівники *Служби захисту конституційних прав громадян, Міністерства закордонних справ та Міністерства справедливості*, за якими закріплено виконання роботи в напрямку практичної реалізації цієї статті.

Стаття 24. Іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, мають право користуватися тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України (за винятками, встановленими Конституцією України, законами чи міжнародними договорами України).

Іноземцям та особам без громадянства може бути надано притулок у порядку, встановленому законом.

Контроль за дотриманням цієї статті повинні здійснювати відповідні працівники *Служби захисту конституційних прав громадян, Міністерства закордонних справ та Міністерства справедливості*, за якими закріплено виконання роботи в напрямку практичної реалізації цієї статті.

Стаття 25. Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений здоров'я або життя. Обов'язок держави, її органів та посадових осіб — захищати здоров'я та життя людини.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, а також життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.

Контроль за дотриманням цієї статті повинні здійснювати відповідні працівники *Служби захисту конституційних прав громадян, Міністерства оздоровлення громадян Української Республіки та Міністерства справедливості*, за якими закріплено обов'язки з практичної реалізації цієї статті.

Стаття 26. Кожен має право на повагу до його гідності.

26.1. Нікого не можна катувати, не можна піддават жорстокому, нелюдському або такому поведженню чи покаранню, що принижує його гідність. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим досліддам.

26.2. Ніхто не має права вимагати хабарів та/або інших форм прихованого розрахунку за здійснення функцій, які відповідна службова особа зобов'язана виконати згідно зі своїми посадовими обов'язками.

26.3. Кожен громадянин, під час спілкування зі службовою або іншою особою у справах, що стосуються службових обов'язків цієї посадової особи в інтересах громадян, має право здійснювати фіксування перебігу розмови, зокрема за допомогою спеціальних технічних засобів.

26.4. Порушення цієї ст.26 вважається злочином, спрямованим проти людини й карається позбавлення волі на термін до 10 років.

Контроль за дотриманням цієї статті повинні здійснювати відповідні працівники *Служби захисту конституційних прав громадян, Міністерства оздоровлення громадян Української Республіки та Міністерства справедливості*, за якими закріплено виконання роботи в напрямку практичної реалізації цієї статті.

Стаття 27. Кожна людина має право на свободу та недотор-

канність. Українська держава в особі її керівників, посадовців всіх рівнів, органів, установ і організацій зобов'язана забезпечити правовий захист кожній людині.

27.1. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

27.2. У разі нагальної необхідності запобігти злочині чи його припинити, уповноважені на те законом органи можуть зазатримати підозрювану особу (осіб) і взяття її (їх) під варту, як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сорока восьми годин має бути перевірена судом.

27.3. Орган, що затримав чи заарештував підозрювальну особу (осіб) повинен у момент затримання (арешту) повідомити кожному заарештованому чи затриманому про мотиви арешту чи затримання, роз'яснити права затриманого та надати кожному заарештованому чи затриманому можливість з моменту затримання захищати себе особисто і користуватися правовою допомогою захисника.

27.4. Орган, що затримав чи заарештував підозрювальну особу (осіб) повинен чітко дотримуватись вимог шанування гідності людини і не допускати образ та/або слів і дій, що можуть принизити гідність затриманого чи заарештованого.

При цьому, для кожного затриманого потрібно створити нормальні побутові умови під час перебування під вартою та невідкладно надати можливість звернутися до суду з оскарженням стосовно свого затримання.

27.5. Орган, що затримав чи заарештував підозрювальну особу (осіб) повинен негайно повідомити родичів заарештованого чи затриманого. В разі якщо затриманий не має родичів, треба повідомити друзів або колег чи знайомих.

27.6. Затриману особу необхідно негайно звільнити, якщо протягом сорока восьми годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

27.7. Якщо суд визнав затримання (арешт) безпідставним або недостатньо вмотивованим, тоді орган, який здійснив це затримання (арешт), зобов'язаний упродовж години після звільнення затриманого сплатити звільненому матеріальну і моральну компенсацію у розмірі трьох неоподатковуваних мінімумів за кожну годину перебування під вартою.

27.8. Персональну відповідальність за факти порушення ст.27

повинні нести державні службовці, котрі допустили порушення, а також особисто, згідно з причетністю: *Голова Служби Безпеки України, керівник Служби захисту конституційних прав громадян Української Республіки, Генеральний Прокурор.*

Поза тим, *Міністр справедливості Української Республіки і Генеральний Прокурор Української Республіки* повинні широко поінформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 28. Кожному громадянину Української Республіки має гарантуватися недоторканність житла.

Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду.

У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку.

Огляд і обшук треба виконувати з пошануванням людської гідності і не допускати образ та/або слів і дій, що можуть принизити гідність мешканців житла чи іншого володіння.

Персональну відповідальність за факти порушення цієї статті повинні нести державні службовці, котрі допустили порушення, а також особисто, згідно із причетністю: *Голова Служби Безпеки, керівник Служби захисту конституційних прав громадян Української Республіки, Генеральний прокурор.*

Поза тим, *Міністр справедливості Української Республіки і Генеральний прокурор Української Республіки* повинні широко інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 29. Кожному має гарантуватися таємниця листування, телефонних розмов, електронної, телеграфної та іншої кореспонденції.

Як виняток, контроль за листуванням, телефонними розмовами, телеграфної, електронної та іншої кореспонденції окремих громадян може бути встановлений з санкції прокурора у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочині чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Персональну відповідальність за факти порушення цієї статті повинні нести державні службовці, котрі допустили порушення, а

також особисто, згідно із причетністю: *Голова Служби Безпеки, керівник Служби захисту конституційних прав громадян Української Республіки, Генеральний прокурор.*

Поза тим, *Міністр справедливості і Генеральний прокурор Української Республіки* повинні широко поінформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 30. Ніхто не має права втручатися в особисте і сімейне життя громадян, крім випадків, передбачених *Конституцією Української Республіки*. Зокрема винятки можуть бути в разі, якщо це втручання зумовлене необхідністю захистити здоров'я та/або життя людини.

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини.

Кожний громадянин має право знайомитись в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Кожному громадянину України повинно гарантувати право на судовий захист, право спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та право вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

Персональну відповідальність за факти порушення цієї статті повинні нести громадяни-порушники, а також державні службовці, котрі допустили порушення у межах сфери своєї службової відповідальності.

Порушення цієї статті вважається злочином, спрямованим проти особи й карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк від 2 до 3 років, з подальшою заборобою працювати на державній службі та в засобах масової інформації.

Контроль за дотриманням цієї ст. 30 та відповідне реагуванням в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр справедливості Української Республіки*. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті.

Поза тим, *Міністр справедливості і Генеральний прокурор Ук-*

раїнської Республіки повинні широко інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 31. Кожному має бути гарантовано право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, якщо ці переконання і погляди базуються на *Трьох Ідеалах Української Нації, Національній Ідеї, Суспільному Постулаті Солідарності, Гаслі суспільної діяльності та на принципах загально визнаної моралі й любові до ближнього.*

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати правдиву, публічно важливу інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту незаплямованої репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно.

Порушення цієї статті вважається злочином й карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк від 2 до 3 років, з подальшою заборобою працювати на державній службі та в засобах масової інформації.

За відповідне реагування в разі порушення цієї статті повинен відповідати *Міністр справедливості*. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті.

Поза тим, *Міністр справедливості* і *Генеральний прокурор України* повинні широко інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 32. Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання на *принципах загально визнаної моралі й любові до ближнього.* Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати жодної, безперешкодно відправляти одноосібно чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність *на зазначених принципах.*

Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей.

Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа — від Церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова.

Ніхто не може бути увільнений від своїх обов'язків перед державою або відмовитися від виконання законів за мотивами релігійних переконань.

Порушення цієї статті вважається злочином й карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 2 років, з подальшою заборобою працювати на державній службі та в засобах масової інформації.

Контроль за виконанням цієї статті та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр справедливості України*. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті.

Водночас, *Міністр справедливості* і *Генеральний прокурор України* повинні інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 33. Громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Усі об'єднання громадян рівні перед законом.

Основним статутним і організаційним принципом діяльності кожної політичної партії чи громадської організації повинно бути визнання *Трьох Ідеалів Української Нації, Національної Ідеї, Суспільного Постулату Солідарності, Гасла суспільної діяльності та принципів загально визнаної моралі й любові до ближнього.*

Громадяни мають право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів.

Професійні спілки є громадськими організаціями, що об'єднують громадян на спільних інтересах за родом професійної діяльності. Професійні спілки утворюються без попереднього дозволу на основі вільного вибору їх членів. Усі професійні спілки мають рівні права. Обмеження щодо членства у професійних спілках встановлюються виключно цією Конституцією і законами України.

Ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян чи обмежений у правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій.

Порушення цієї статті вважається злочином, спрямованим проти особи й карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 2 років, з подальшою заборобою

ною працювати на державній службі та в засобах масової інформації.

Контроль за виконанням цієї статті та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр справедливості Української Республіки*. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті, а також інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 34. Політичні партії в Україні повинні сприяти формуванню і вираженню політичної волі громадян, виховувати і вдосконалювати політичну культуру Української Нації.

34.1. Членами політичних партій в Українській Республіці можуть бути лише її громадяни. Обмеження щодо членства у політичних партіях встановлюються виключно цією Конституцією і законами України.

34.2. Забороняється утворення і діяльність політичних партій та інших організацій, програмні цілі або діяльність яких спрямовані всупереч інтересам і прагненням Української Нації, зокрема якщо діяльність партії або організації спрямована на:

- ліквідацію незалежності України;
- зміну конституційного ладу насильницьким шляхом;
- порушення суверенітету і територіальної цілісності України;
- підлив національної безпеки;
- незаконне захоплення державної влади;
- пропаганду війни, насильства;
- розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі;
- посягання на права, свободи та здоров'я людей;
- використання тоталітарних методів і практики нацизму, фашизму і комунізму.

34.3. Політичні партії та громадські організації не мають права на створення і використання воєнізованих формувань.

34.4. Заборонено створення і діяльність організаційних структур політичних партій в органах державної влади та в усіх організаціях, що фінансуються з державного та/або місцевих бюджетів, у виконавчих органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, а також на державних підприємствах, у навчальних закладах та інших державних установах і організаціях.

34.5. Порушення цієї ст.34 вважається злочином, спрямованим проти Української Нації й карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк від 3 до 10

років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі, в засобах масової інформації та на керівних посадах в об'єднаннях громадян.

34.6. Контроль за виконанням цієї статті та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр справедливості Української Республіки*. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті, а також інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 35. Державотворення — це справа всієї Нації.

35.1. Громадяни України мають право брати участь у вирішенні проблем власної Батьківщини використовуючи такі можливості й форми волевиявлення:

— висловлюючи свою думку на всеукраїнських та місцевих референдумах;

— вільно обираючи і будучи обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

— маючи доступ до прийняття на роботу в державній службі, а також до служби в органах місцевого самоврядування;

— під час зборів, мітингів, походів, демонстрацій, інших публічних заходів, про проведення яких було завчасно сповіщено органи центральної виконавчої влади та/або органи місцевого самоврядування;

— надсилаючи індивідуальні та/або колективні письмові звернення та/або під час особистих звернень до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, посадових і службових осіб, які зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом термін.

35.2. Органи державної влади повинні всебічно сприяти участі громадян у зазначених заходах і формах волевиявлення, передусім створюючи умови для безпечного і організаційно досконалого використання громадянами своїх прав.

Зокрема, відповідні посадові особи державного апарату повинні забезпечити присутність бажаючих представників громадських організацій, працівників ЗМІ та підприємців у нарадах, засіданнях та зібраннях, де мають розглядатися актуальні питання, які цікавлять громадськість.

35.3. Будь-яке перешкоджання представникам громадськості в їх участі у вирішенні проблем власної Батьківщини, приховування фактів порушення закону, статистичної інформації та фаль-

сифікацій звітності про діяльність державних органів, організацій і установ, недобросовісне, а також часткове або неправдиве інформування громадськості про такі факти є злочином, спрямованим проти Української Нації й карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 5 років, з подальшою заборобою працювати на державній службі, в засобах масової інформації та на керівних посадах в об'єднаннях громадян.

35.4. Контроль за виконанням цієї статті та відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр справедливості Української Республіки*. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті, а також інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 36. Кожен громадянин України має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

36.1. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

36.2. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі й у порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості.

Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

36.3. Використання власності не повинно завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

36.4. Контроль за дотриманням цієї статті та за застосування санкцій у кожному конкретному випадку її порушення здійснюють посадові особи, котрі підписали документ на право власності (свідоцтво, акт, ліцензію тощо).

Відповідальність зазначених посадових осіб за кожний факт порушення повинна розглядатися у судовому порядку спільно з відповідальністю власника (порушника).

36.5. Факт порушення ст. 36 з боку власника, а особливо в разі порушення п.36.3 цієї статті, повинен каратися штрафом, розмір якого повинен бути достатнім для усунення заподіяної шкоди та виплати матеріальної і моральної компенсації постраждалим од заподіяної шкоди та/або частковим чи повним відчуженням об'єктів власності.

Факт порушення ст.36 з боку чиновника, котрий має контролювати дотримання цієї статті та відповідає за застосування санкцій в разі її порушення, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 2 років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі.

Стаття 37. Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом.

37.1. Це право повинно гарантуватися з моменту подання заяви майбутнього підприємця до органу державної влади, який зобов'язаний упродовж 10 календарних днів оформити право громадянина на ведення підприємницької діяльності.

У випадках, коли заявлена підприємницька діяльність (зокрема пов'язана з наданням медичних послуг, виготовленням, сервісним обслуговуванням та продажем зброї, медпрепаратів, алкоголю, виробів з тютюну, наркотиків тощо) потребує спеціальних дозволів, термін оформлення не повинен перевищувати один місяць з моменту подачі заяви.

Кожен факт безпідставного втручання у підприємницьку діяльність повинен бути прискіпливо розглянутий прокуратурою з відповідними висновками.

37.2. Забороняється вести та/або брати участь у підприємницькій діяльності, (зокрема, виконувати функції консультантів, радників, членів спостережних рад тощо) депутатам, посадовим і службовим особам органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

37.3. Конкретні державні чиновники повинні забезпечувати захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Вони повинні контролювати стан справ на ринку і нести відповідальність за факти зловживання монопольним становищем з боку окремих підприємців, а також за неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісну конкуренцію. Види і межі монополії визначаються законом.

37.4. Конкретні державні чиновники повинні забезпечувати захист прав споживачів, активно сприяти діяльності громадських організацій споживачів, здійснювати контроль за якістю і безпеч-

ністю продукції, всіх видів послуг і робіт, зокрема у сфері реалізації товарів і послуг.

37.5. Кожен факт порушення ст.37 з боку чиновника, котрий має контролювати дотримання цієї статті та відповідати за застосування санкцій в разі її порушення, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 2 років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням цієї статті повинен здійснювати *Міністр справедливості Української Республіки*. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті, а також інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 38. Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.

38.1. Держава в особі конкретних чиновників, за якими має бути закріплені відповідні обов'язки, повинна створювати необхідні умови для повного здійснення громадянами права на працю, повинна гарантувати громадянам рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, зобов'язана реалізовувати програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб.

38.2. Використання примусової праці забороняється. Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан.

38.3. Держава в особі конкретних чиновників, за якими мають бути закріплені відповідні обов'язки, повинна контролювати сферу праці і гарантувати громадянам здійснення таких прав:

- на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом;
- своєчасне одержання винагороди за працю та пенсійного забезпечення;
- право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів;
- захист від незаконного звільнення;
- право на відпочинок та щорічну оплачувану відпустку;
- право на соціальний захист в усіх випадках передбачених законом.

38.4. Кожен факт порушення ст.38 з боку роботодавця та/або чиновника, котрий має контролювати дотримання цієї статті та відповідати за застосування санкцій в разі її порушення, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 2 років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі.

38.5. Нагляд за дотриманням цієї статті повинен здійснювати *Міністр справедливості Української Республіки*. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті, а також інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 39. Держава в особі конкретних чиновників, за якими мають бути закріплені відповідні обов'язки, повинна допомагати громадянам України здійснити своє право на житло.

39.1. Держава повинна створювати умови, за яких кожний практично здоровий громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду.

Безоплатно або за доступну для громадян плату житло надається державою та органами місцевого самоврядування відповідно до закону лише громадянам, які потребують соціального захисту.

39.2. Ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду.

39.3. Кожен факт порушення ст.39 з боку чиновника, котрий має контролювати дотримання цієї статті та відповідати за застосування санкцій в разі її порушення, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 2 років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням цієї статті повинен здійснювати *Міністр справедливості України*. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті, а також інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 40. Охорона здоров'я громадян Української Республіки — це справа державної ваги.

40.1. Кожен громадянин України повинен мати можливість реалізувати своє право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування, але передусім повинен сам дотримуватися здорового способу життя і відповідати за власне здоров'я.

40.2. Першочергове право на безоплатне медичне обслуговування повинні мати особи, котрі не мають шкідливих звичок .

40.3. Держава в особі конкретних *чиновників Міністерства оз-*

доровлення громадян Української Республіки та посадовців місцевої влади, за якими мають бути закріплені відповідні обов'язки, повинна дбати про здоров'я Української Нації, ведучи роботу в таких напрямках:

- розвивати наукові дослідження у сфері медицини, методів лікування, створення прогресивної медичної апаратури та лікувальних препаратів;

- постійно вдосконалювати і щоденно виконувати *Національну Програму здорового способу життя і профілактики хвороб*, що має охоплювати всі сфери життєдіяльності людини;

- всебічно сприяти розвиткові громадських ініціатив та самодіяльності у сфері використання випробуваних ефективних методів народної медицини та інструментів, спрямованих на оздоровлення і самооздоровлення громадян;

- заохочувати і підтримувати благодійницьку діяльність та громадські ініціативи, спрямовані на покращення оздоровлення і виховання дітей з особливими вимогами та дітей-інвалідів;

- розвивати і вдосконалювати фізичну та психо-фізіологічну культуру, заохочувати громадян до використання сучасних методів самооздоровлення;

- забезпечувати необхідні санітарно-гігієнічні умови життя;

- гарантувати ефективну діяльність всієї системи лікування та медичного обслуговування громадян на основі страхової медицини та бюджетного фінансування відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм;

- сприяти розвиткові лікувальних, профілактичних та оздоровчих закладів усіх форм власності;

- всебічно сприяти розвиткові аматорського спорту, зокрема у навчальних закладах та за місцем проживання громадян;

- підтримувати розвиток спорту і достойне представлення України на спортивних аренах світу;

- дієво і конкретно підтримувати громадські ініціативи, організації та активістів у сфері оздоровлення, фізкультури і спорту.

40.4. Кожен факт порушення ст.40 з боку чиновника, котрий має контролювати дотримання цієї статті та відповідати за застосування санкцій в разі її порушення, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 2 років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням цієї статті повинен здійснювати

Міністр оздоровлення громадян Української Республіки. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті, а також інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 41. Кожному має бути гарантоване право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування шкоди, завданої порушенням цього права. Кожен факт порушення цього права є тяжким злочином.

41.1. Держава в особі конкретних чиновників *Міністерства екології та природних ресурсів Української Республіки*, за якими мають бути закріплені відповідні обов'язки, повинна дбати про здорове довкілля, ведучи роботу в таких напрямках:

— гарантувати всім громадянам України право вільного доступу до інформації про стан довкілля (зокрема про параметри стану і якості води, повітря, землі, електромагнітних та інших випромінювань тощо), про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на поширення цієї інформації; ця інформація ніким не може бути засекречена;

— постійно контролювати стан довкілля на локальному (підприємство, житловий будинок, мікрорайон), місцевому (район, місто) і крайовому рівнях та інформувати громадськість про конкретні параметри, що визначають цей стан;

— вживати термінові рішучі заходи, спрямовані проти підприємств, організацій та осіб, що спричинили погіршення стану довкілля;

— не зволікаючи, гостро і аварійно реагувати на кожне повідомлення громадян про заповідяну шкоду оточуючому середовищу;

— постійно вдосконалювати екологічний стан довкілля та методи його вдосконалення;

— дієво і конкретно підтримувати громадські організації та активістів у сфері природоохоронної діяльності.

41.2. Відповідальність за порушення вимог цієї ст.41 повинен особисто нести (морально і матеріально) конкретний порушник (порушники), а також куратор (адміністратор, керівник, чиновник, службовець) у віданні якого знаходиться об'єкт, де відбувся факт порушення здорового довкілля та/або права громадян на вільний доступ до інформації про стан довкілля.

Такі порушники повинні бути покарані (зокрема на підставі скарги громадян) в адміністративному порядку, з обов'язковим відшкодуванням на користь потерпілого (потерпілих).

41.3. Відшкодування заподіяної шкоди, розмір якої виходить за межі адміністративного порушення, має враховувати можливість конфіскації майна порушника.

Якщо витрати на відшкодування заподіяної шкоди перевищують можливості порушника навіть з врахуванням конфіскації його майна, а час на відшкодування перевищує один місяць, таке порушення додатково карається обмеженням свободи порушника з примусовим залученням його до громадських робіт на строк від 2 до 4 років.

Генеральний Прокурор Української Республіки повинен тримати виконання цієї статті під постійним контролем, вживати необхідні заходи в разі її порушення і своєчасно інформувати про це громадськість.

Стаття 42. Сім'я повинна визнаватися первинним осередком і опертям держави, визначальним чинником у справі перспективного розвитку *Української Нації* і *Української Республіки*.

42.1. Здорова сім'я повинна бути основою інтелектуального, фізичного, психічного і морального здоров'я Нації, Держави і головною метою демографічної політики Уряду.

Відповідно, шлюб повинен ґрунтуватися на вільній згоді жінки і чоловіка, з одночасним усвідомленням ними тієї відповідальності, яку вони беруть за долю своїх дітей. Кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї.

42.2. Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття. Повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків.

42.3. Сім'я, дитинство, материнство і батьківство повинні охоронятися державою. Діти мають бути рівними у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним.

42.4. Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація повинні переслідуватися за законом. Контроль за утриманням та вихованням дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, повинен покладатися на державу в особі конкретних чиновників, що мають педагогічну освіту і досвід виховання.

42.5. Держава в особі конкретних функціонерів повинна заохочувати і підтримувати благодійницьку діяльність щодо дітей, а також підтримувати всі громадські ініціативи, спрямовані на покращення виховання дітей, зокрема шляхом удосконалення діяльності і розвитку державних дитячих будинків, а також дитячих будинків сімейного типу.

42.6. Контроль за дотриманням цієї ст.42 та застосуванням санкцій в разі її порушення повинен здійснювати *Міністр оздоровлення громадян Української Республіки*.

Стаття 43. Освіта і патріотичну виховання громадян — це дві дуже важливі функції суспільства.

43.1. Держава в особі конкретних чиновників повинна створювати необхідні умови для освіти і виховання дітей, всіх громадян незалежно від віку. Повна загальна середня освіта, освоєння навичок фізичної та розумової праці і основ військово-патріотичної підготовки є обов'язковими в системі шкільної освіти Української Республіки.

43.2. Держава повинна забезпечувати абсолютну доступність та безоплатність дошкільної і повної загальної середньої освіти.

43.3. Середня професійно-технічна і вища освіта в державних і комунальних навчальних закладах повинна бути безоплатною для осіб, котрі успішно пройшли незалежне тестування і конкурсний відбір на навчання за рахунок державного бюджетного фінансування.

Держава повинна виплачувати цим учням і студентам державні стипендії та надавати передбачені пільги. Кількість студентів, котрі навчаються на платній основі, у відповідному навчальному закладі не повинна перевищувати 7%.

43.4. Кількісні та якісні параметри підготовки фахівців відповідного профілю й спеціалізації повинні бути узгоджені у системі освіти з перспективною оцінкою потреб розвитку країни і суспільства.

43.5. Громадянам, котрі належать до національних меншин, відповідно до ст.10.2 і ст.10.3 даної Конституції гарантується право навчатись рідною мовою на спеціалізованих факультетах державних університетів та/або на вивчення рідної мови у навчальних закладах та осередках, створених при національних культурних товариствах.

43.6. За дотримання цієї статті та за патріотичний і професійний розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти повинен відповідати *Міністр науки і освіти Української Республіки*.

Стаття 44. Розвиток наукових досліджень у всіх галузях знань повинен бути важливим напрямком діяльності держави.

Цей розвиток має бути забезпечений:

— у сфері фундаментального наукового пошуку — відповідним

бюджетним фінансуванням науково-дослідних установ Національної Академії наук України та дослідницьких лабораторій університетів;

— у сфері практичного застосування важливих наукових відкриттів та прогресивного досвіду — за рахунок фінансування галузевих програм вирішення прикладних науково-дослідних та проектно-конструкторських завдань;

— у сфері завдань місцевого значення — за рахунок ґрантів, господаарських договорів, спонсорських і благодійних надходжень та коштів місцевих бюджетів.

Держава повинна сприяти встановленню наукових зв'язків України зі світовим науковим співтовариством, популяризувати досягнення українських науковців і винахідників на крайовому й світовму рівнях.

Нагляд за дотриманням цієї статті та контроль за застосуванням санкцій внаслідок порушень повинен здійснювати *Міністр науки і освіти Української Республіки*.

Стаття 45. Культура і національна спадщина Українців є сферою ствердження, розвитку і збереження ідентичності Української Нації, її самосвідомості, фундаментом її існування і вдосконалення. Культурна спадщина поколінь і творчий доробок громадян України повинні бути під постійною охороною закону.

45.1. Держава (в особі конкретних чиновників) повинна гарантувати і забезпечувати збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживати заходи для повернення в Україну культурних цінностей народу.

45.2. Держава (в особі конкретних чиновників) повинна гарантувати громадянам Української Республіки свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист їх інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

45.3. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати ці результати без відома автора та без його згоди, за винятками, встановленими законом.

45.4. Порушення цієї ст.45 з боку певних осіб та/або державних службовців, котрі мають контролювати дотримання цієї статті та відповідати за застосування санкцій в разі її порушення, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 2 років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням цієї статті повинен здійснювати *Міністр науки і освіти* та/або *Міністр культури і національної спадщини Української Республіки* за підпорядкованістю.

Стаття 46. Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.

У правосудді на території України не може бути винятків.

46.1. Кожен має право на справедливий, відкритий, без зволікань розгляд його справи у відповідному, незалежному, неупередженому і невідкладному суді.

46.2. Розгляд справи у закритому режимі судового засідання може відбуватися лише з причин моральних, національної безпеки, збереження правопорядку, захисту приватних і особистих прав сторін. Вирок (ухвалу) суду має бути оголошено публічно.

46.3. Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно.

Кожен підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист і є вільним у виборі захисника своїх прав. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

Кожен має право звертатися по захист своїх прав до *Уповноваженого Української Республіки з прав людини*.

46.4. Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися по захист своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є *Українська Республіка*.

46.5. Воєнні злочини і злочини проти людства не підлягають терміну давності.

Також не підлягають терміну давності злочини, що були скоєні державними органами і функціонерами та/або на їх вимогу, й не були раніше розглянуті з політичних причин. Розгляд цих справ має відбутися одразу після усунення політичних причин.

46.6. Кожен факт порушення ст.46 з боку чиновника, котрий має контролювати дотримання цієї статті та відповідно реагувати на її порушення, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 4 років, з подальшою заборону працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням цієї статті повинен здійснювати *Міністр*

справедливості і Генеральний Прокурор Української Республіки. Вони повинні контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті, а також своєчасно інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 47. Держава в особі її чиновників повинна гарантувати громадянам право знати права і обов'язки.

47.1. Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності.

Проте, якщо *закони та інші нормативно-правові акти*, що визначають права і обов'язки громадян, не доведено до відома населення у порядку встановленому законом, вони вважаються не чинними.

47.2. Закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

47.3. Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення.

47.4. Нагляд за дотриманням цієї статті повинні здійснювати *Міністр справедливості і Генеральний Прокурор Української Республіки.* Вони повинні контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті та інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 48. Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Кожен факт порушення ст.48 з боку чиновника, котрий має контролювати дотримання цієї статті та відповідати за її порушення, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк до 4 років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням цієї статті повинні здійснювати *Міністр справедливості і Генеральний Прокурор Української Республіки.* Вони повинні контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті та інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Стаття 49. Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер.

49.1. Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

49.2. Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази. За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу повинна настати юридична відповідальність.

49.3. Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

49.4. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину. Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

49.5. Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду.

49.6. У разі скасування вироку суду як неправосудного, держава повинна відшкодувати матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням.

49.7. Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

49.8. Кожен факт порушення ст.49 з боку службовця, котрий згідно із *Посадовою інструкцією* повинен контролювати дотримання цієї статті, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт, з подальшою заборонаю працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням цієї статті повинні здійснювати *Міністр справедливості* і *Генеральний Прокурор Української Республіки*. Вони повинні контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті та інформувати громадськість України про кожне факт порушення цієї статті.

Стаття 50. Кожен громадянин Української Республіки повинен сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом.

Громадяни повинні щорічно подавати до місцевих *Податкових інспекцій* за місцем проживання *Декларації про свій майновий стан та доходи* за минулий рік.

Податкові інспекції та їх працівники повинні чітко дотримуватись вимог законодавства і принципів загальноновизнаної моралі.

Кожен факт порушення цієї статті з боку службовця, котрий згідно із *Посадовою інструкцією* має контролювати дотримання цієї статті, карається обмеженням свободи з примусовим залучен-

ням до громадських робіт на строк до 4 років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням цієї статті повинні здійснювати *Міністр справедливості і Генеральний Прокурор Української Республіки*. Вони повинні контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті та інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Р о з д і л ІІІ. УСТРІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Адміністративно-територіальна структура України

Стаття 51. Встановлена цією Конституцією адміністративно-територіальна структура України має забезпечувати децентралізацію публічної влади і надання громадянам можливості безпосередньої участі в управлінні державою.

Трьохрівневу адміністративно-територіальну структуру України складають *адміністративно-територіальні одиниці, територіальні осередки і місцевості*.

На першому рівні структуризації до складу України входять 23 *адміністративно-територіальні одиниці*:

— Вінницьке, Дніпропетровське, Донецьке, Житомирське, Закарпатське, Запорізьке, Київське, Кримськотатарське*, Луганське, Львівське, Одесько-Миколаївське, Полтавське, Рівненсько-Волинське, Тернопільсько-Хмельницьке, Франківсько-Чернівецьке, Харківське, Херсонське, Черкасько-Кіровоградське, Чернігівсько-Сумське *воєводства*,

---

*) *Кримськотатарське воєводство* — розташована на півострові Крим частина невіддільної суверенної території Української Республіки, підступно захоплена і окупована у березні 2014 року збройними формуваннями Російської Федерації. Статус *Кримськотатарського воєводства* має визначатись окремим законом Української Республіки.

— Дніпропетровський, Донецький та Харківський *мегаполіси* (кожний — на правах *воєводства*),

— столичне місто Київ (на правах *воєводства*).

На другому рівні структуризації до складу воєводств входять *територіальні осередки*:

— *міста воєводської приналежності*,

— *райони у складі воєводств*,

— *райони у великих містах*.

На третьому рівні адміністративно-територіальної структури до складу територіальних осередків входять *місцевості*:

— *міста районної приналежності*,

— *селища, села*.

Стаття 52. Адміністративно-територіальна структура України ґрунтується на засадах унітарності Української Республіки, єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості соціально-економічного, культурно-освітнього і національно-патріотичного розвитку воєводств, територіальних осередків і місцевостей, з урахуванням історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних та культурних традицій.

52.1. Окремий закон повинен визначати докладні параметри територіальної структури України до третього рівня структуризації, із зазначенням назв і меж воєводств, районів, міст, районів у містах, селищ, сел і хуторів, а також місць дислокації органів влади і управління, з врахуванням чинників розвитку, місцевих ресурсів, суспільних, господарських і культурних зв'язків, що забезпечує територіальним осередкам і місцевостям можливість самоврядної діяльності.

52.2. *Міністерство у справах адміністрації і самоврядування Української Республіки* повинно:

— опрацьовувати засади і методи удосконалення адміністративно-територіального устрою України;

— розробляти пропозиції спрямовані на подальше удосконалення організаційної структури України з врахуванням географічних, господарчих, демографічних, соціальних та інших особливостей;

— сприяти господарчому, культурному і демографічному розвитку депресивних територій;

— упорядковувати раціональне розміщення об'єктів промислової, транспортної й соціальної структури в інтересах громадян і розвитку самоврядних громад;

— допомагати органам місцевої влади у розв'язанні проблем удосконалення і розвитку комунального господарства, місцевих комунікацій та у вирішенні інших питань раціонального використання інфраструктури;

— максимально сприяти використанню місцевих ресурсів та ініціатив, спрямованих на підвищення рівня життя громадян;

— всебічно стимулювати самоврядну діяльність громадян в *адміністративно-територіальних одиницях, територіальних осередках і місцевостях*;

— надавати правову і організаційну допомогу керівникам, представникам і працівникам самоврядних структур та їх органів для розв'язання поточних і перспективних завдань на підставі діючого законодавства;

— підтримувати законодавчі та інші ініціативи органів місцевого самоврядування, спрямовані на раціональне використання місцевих ресурсів, підприємницької ініціативи і покращення організації життя громадян за місцем проживання.

Стаття 53. Самоврядування є правом територіальної громади (мешканців *адміністративно-територіальних одиниць, територіальних осередків та місцевостей*) самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

53.1. Мешканці відповідної *адміністративно-територіальної одиниці, територіального осередку та місцевості* можуть брати участь в управлінні справами на даній території.

Для цього мешканці відповідних адміністративно-територіальних одиниць і територіальних осередків створюють *органи територіального самоврядування*, які, на підставі законодавчо визначених повноважень, від власного імені й на власну відповідальність виконують суттєву частину публічних завдань.

Найвищим дорадчим органом кожної територіальної громади є *Народне віче (Майдан)*, на яке, в необхідних випадках, авторитетні громадські організації можуть скликати всіх бажаючих.

53.2. На підставі ст.6 п.3 та ст.51 даної Конституції, громадяни відповідних *адміністративно-територіальних одиниць, територіальних осередків та місцевостей* можуть формувати *самоврядну владу*.

З цією метою громадяни мають обирати депутатів до *Воєводських і районних Рад та Представників до міських, селищних та сільських Рад* у встановленому законом порядку.

Виконавчими органами Рад повинні бути *Воєводські адміністра-*

ції, Виконавчі управи районів та відповідні Місцеві управи міст районної приналежності, селищ і сіл.

53.3. Воєводські адміністрації створюються на основі персонального складу депутатів, обраних до відповідних *Рад воєводства*.

На першому засіданні, після утворення *Ради воєводства*, депутати, не менше ніж двома третинами голосів, обирають зі свого складу *Воєводу*, кандидатура якого має бути підтримана *Міністром України у справах адміністрації і самоврядування Української Республіки* та затверджена *Прем'єр-Міністром Української Республіки*.

Воєвода водночас є *Головою Ради воєводства*.

Звільнення *Воєводи* з посади відбувається також шляхом подання на підставі голосування в *Раді воєводства* не менше ніж двома третинами голосів, з наступною підтримкою з боку *Міністра України у справах адміністрації і самоврядування Української Республіки* та затвердженням цього подання *Ради воєводства* *Постановою Ради Міністрів Української Республіки*.

В разі звільнення з посади, *Воєвода* отримує первісний статус рядового депутата, яким був до обрання на посаду *Воєводи*.

Рада воєводства затверджує нормативні акти місцевого значення, розроблені і призначені для впровадження на теренах воєводства. Нормативні акти місцевого значення не можуть суперечити Конституції України.

Працювати у *Воєводській адміністрації*, окрім депутатів, можуть залучені на контрактній основі фахівці та технічний персонал.

53.4. Районні виконавчі управи, як органи територіального самоврядування, мають формуватися депутатами, обраними до складу відповідних *Рад міст воєводської приналежності (на правах районів)*, *Рад районів у складі воєводства та Рад районів у великих містах*.

Депутати на своїх перших засіданнях обирають зі свого складу *Голів* відповідних *районних Рад*. Голова районної Ради отримує повноваження Голови районної виконавчої Управи.

Працювати у відповідній *Районній виконавчій управі*, окрім депутатів, можуть також залучені на контрактній основі фахівці та технічний персонал.

53.5. Місцеві управи самоврядних територіальних осередків на рівні *міст районної приналежності, селищ та сіл* мають бути сформовані *Представниками місцевої громади*, відповідно обраними до

міських (районної приналежності), селищних та сільських Місцевих управ.

Працювати у відповідній Місцевій управі, окрім обраних Представників громади, можуть також залучені на контрактній основі фахівці та технічний персонал.

53.6. Постійним дорадчим органом кожного самоврядного територіального осередку є Рада цього осередку, до якої, окрім Представників громади, обраних мешканцями цього осередку, можуть входити на правах дорадчого голосу голови громадських організацій цього територіального осередку, а також, згідно списку, затвердженого Радою, — залучені на контрактній основі працівники Місцевої управи і фахівці.

Рада територіального осередку щомісяця збирається на дорадче засідання з метою обговорення поточних та перспективних проблем громади і може ухвалювати рекомендації та проекти актів місцевого права, що потім мають бути затверджені Радою воєводства.

53.7. Кожен факт порушення ст.ст.51, 52, 53 з боку службовців, котрі згідно із Посадовими інструкціями мають контролювати виконання вимог цих статей та відповідати за дотримання норм визначених у цих статтях, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк від 1 до 2 років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням зазначених статей повинен здійснювати Міністр у справах адміністрації і самоврядування Української Республіки. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цих статей та інформувати громадськість України про кожен факт порушення.

Врядування на рівні воєводства

Стаття 54. Найвищим офіційним органом кожної адміністративно-територіальної одиниці (на правах воєводства) є Рада воєводства, яка утворює Воєводську адміністрацію.

54.1. До складу Ради воєводства, входять:

- а) з правом вирішального голосу:
  - депутати Ради воєводства, обрані на термін чергової каденції;
  - Голови районних Рад даного воєводства і Рад міст воєводської приналежності;
  - Препфект поліції воєводства, якого призначає Міністр

комісар Служби захисту конституційних прав громадян за поданням керівника Відділу регіональної поліції, профілактичної роботи та громадських зв'язків зазначеної Служби.

б) з правом дорадчого голосу:

- Префекти поліції районів даного воєводства;
- відповідальні працівники науки, освіти, охорони здоров'я і культури воєводства;
- представники релігійних громад воєводства;
- керівники крайових і воєводських громадських організацій;
- відповідальні представники підрозділів державних установ і організацій, розміщених на території воєводства;
- головні редактори провідних засобів масової інформації, зареєстрованих на території воєводства.

54.2. На першому засіданні відповідної *Ради воєводства* кожен *депутат*, щоб отримати мандат з необхідними повноваженнями, складає *Присягу* такого змісту:

«Урочисто присягаю чесно і сумлінно виконувати обов'язки в ім'я Української Нації, стояти на сторожі суверенітету та інтересів Української Держави, робити все необхідне для блага Вітчизни, самоврядної громади воєводства і добра громадян, дотримуватись Конституції та інших законів Української Республіки».

Наприкінці *Присяги* можна додати речення: **«Боже, допомагай мені!»**

Відмова від складання *Присяги* рівнозначна відреченню від депутатського мандата. Депутат, відсутній на першій сесії *Ради воєводства*, а також депутат, який отримав право на мандат уже під час каденції *Ради*, складає *Присягу* на першій сесії, на якій він присутній.

Факт складання *Присяги* і отримання мандатів всіма депутатами обраними до складу *Ради воєводства* є фактом утворення *Ради воєводства*, яка є найвищим органом відповідної *адміністративно-територіальної одиниці*.

54.3. *Воєводська адміністрація* повинна виконувати визначені законами завдання, які виходять за межі повноважень і можливостей *районних самоврядних осередків* і їх органів, зокрема *районних Виконавчих управ* даного воєводства.

Сфера, обсяг і напрями діяльності *Воєводської адміністрації* визначаються правами і обов'язками *Воєводи*, спрямованими на вирішення актуальних місцевих проблем, а передусім виконання завдань поточного і перспективного розвитку воєводства.

54.4. Конкретні завдання державного значення перед *Воєводою* повинен ставити *Міністр у справах адміністрації і самоврядування Української Республіки*.

54.5. Кількісний і професійний склад кожної новообраної *Воєводської адміністрації* (штатний розклад) має затверджувати *Міністр у справах адміністрації і самоврядування Української Республіки* на підставі подання *Воєводи*.

54.6. Персональний склад *Воєводської адміністрації* має затверджувати *Рада воєводства* за поданням *Воєводи*. До затвердження нового персонального складу *Воєводської адміністрації* її обов'язки виконують працівники попереднього складу *Воєводської адміністрації*.

Стаття 55. Службові права і обов'язки *Воєводи* визначаються фактом його посади, як представника *державної виконавчої і місцевої виконавчої влади* водночас. *Воєвода*, після його обрання і затвердження на посаді, набуває повноважень представника *Ради Міністрів Української Республіки*, але водночас і передовсім є представником громадян воєводства, які його обрали, як депутата.

Посада Воєводи вимагає від нього (і від кожного депутата, обраного до відповідної *Воєводської адміністрації*) раціонально поєднувати в собі інтереси держави та інтереси мешканців даної *адміністративно-територіальної одиниці*; тобто вимагає максимально враховувати інтереси мешканців всіх *самоврядних територіальних осередків*, що входять до складу цієї *адміністративно-територіальної одиниці* і розміщені на території цього воєводства (мегаполіса, столиці).

Стаття 56. *Міністр у справах адміністрації і самоврядування:*

— здійснює нагляд за діяльністю *Воєводи* і періодично оцінює його працю з позицій відповідності його дій законодавству і політиці Уряду, а також з точки зору сумлінності й господарності,

— керує діяльністю воєводи, видаючи відповідні розпорядження і доручення, а також здійснює контроль за їх виконанням,

— визначає, шляхом розпорядчих вказівок, конкретні вимоги до подання звіту воєводи про виконання завдань його посадової діяльності.

Стаття 57. *Воєвода* не втручається у права мешканців *адміністративно-територіальних одиниць, територіальних осередків і місцевостей*, зокрема у їх права самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів Української Республіки, але як представник *Ради Міністрів*, відповідає за вико-

нання політики Уряду на території воєводства. Воєвода зокрема повинен:

— у встановленому законом порядку контролювати органи *Воєводської адміністрації, Виконавчих районних та Місцевих управ* з точки зору виконання ними завдань, котрі випливають із законів та інших правових актів, виданих на підставі повноважень, що закладено в них, зокрема *Постанов Ради Міністрів*, а також розпоряджень і доручень *Прем'єр-Міністра Української Республіки*;

— достосовувати до місцевих умов конкретні завдання центральних органів держави, зокрема у сфері регіональної політики, здійснюваної на території воєводства, а також координувати і контролювати виконання завдань, що випливають з цього у межах і на засадах означених в законах;

— координувати взаємодію всіх організаційних одиниць урядової і самоврядної адміністрації, котрі діють на теренах воєводства з метою запобігання загрозам для життя, здоров'я або майна, а також загрозам для довкілля і безпеки держави, сприяти проведенню заходів спрямованих на підтримання громадського порядку, захист громадянських прав, запобігання стихійним лихам та іншим надзвичайним загрозам та усунення їх наслідків на засадах визначених в законах;

— контролювати створення необхідних умов для визначеної законом діяльності *військових формувань територіальної оборони України* на території воєводства;

— репрезентувати *Раду Міністрів Української Республіки* на державних урочистостях і під час офіціальних візитів представників інших держав у воєводстві;

— організувати і координувати завдання в галузі оборони і національної безпеки, що визначаються окремими законами;

— взаємодіяти з відповідними органами інших держав, а також міжнародних урядових і неурядових організацій на принципах, визначених *Міністром закордонних справ України*;

— через *Міністра у справах адміністрації і самоврядування* подавати до *Ради Міністрів* проекти урядових документів, що стосуються упорядкування і вдосконалення діяльності *Воєводської адміністрації*;

— виконувати інші завдання, передбачені в законах, а також визначені *Радою Міністрів Української Республіки*.

Стаття 58. *Воєвода*, у рамках виконання функцій представника *Ради Міністрів*, може видавати доручення, котрі є обов'язковими для всіх органів *Воєводської адміністрації*, а в надзвичайних ситу-

аціях — обов'язковими також для всіх органів місцевого самоврядування. Про видані ним доручення Воєвода повинен терміново інформувати *Міністра у справах адміністрації і самоврядування* та/або *Міністра відповідної галузі*.

Стаття 59. Керівники структурних одиниць центральних органів виконавчої влади та їх підрозділи (військові, митні, транспорту, зв'язку тощо), що діють на теренах воєводства зобов'язані:

— узгоджувати з *Воєводою* проекти актів місцевого права, що пропонують зазначені органи на підставі окремих (зокрема галузевих) нормативних актів;

— узгоджувати свої дії згідно з повноваженнями *Воєводи*;

— подавати *Воєводі* щорічні інформаційні звіти та поточні пояснення про свою діяльність на теренах воєводства.

Стаття 60. *Воєвода* видає *Воєводський офіційний бюлетень*, в якому повинні публікуватися:

— акти місцевого права, ухвалені на засіданні *Ради воєводства*;

— акти *Ради Міністрів*, котрі відхиляють (скасовують) акти місцевого права, встановлені воєводою;

— акти місцевого права, встановлені *Радами* районів, міст, селищ і сіл;

— рішення *Адміністративного суду* на скарги з приводу актів місцевого права, встановлені органом урядової адміністрації, органом воєводського самоврядування, *Радами* районів, міст, селищ і сіл;

— інші правові акти, в тому числі інформації і повідомлення, якщо це визначається відповідними положеннями.

Стаття 61. *Воєвода* може доручити ведення деяких справ від його імені відповідним органам *територіального самоврядування* на теренах воєводства.

Доручення надається на підставі *Порозуміння (угоди) Воєводи* з відповідним *самоврядним органом* району, міста, селища, села.

Порозуміння, разом із додатками, що становлять його складові частини, має бути опубліковане у воєводському офіційному бюлетені.

У тексті *Порозуміння* визначаються засади нагляду, що його має здійснювати *Воєвода* за правильним виконанням доручених завдань, із першочерговим врахуванням потреб та інтересів мешканців відповідного *територіального осередку* і мешканців даної *адміністративно-територіальної одиниці*.

Стаття 62. Кожен факт порушення ст.ст. 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61 з боку службових осіб, котрі згідно із *Посадовими інструкціями* мають контролювати дотримання цієї статті, та реагувати на її по-

рушення, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк від 1 до 2 років, з подальшою заборону працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням цієї статті повинен здійснювати *Міністр у справах адміністрації і самоврядування*. Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення цієї статті, а також інформувати громадськість України про кожен факт порушення.

Стаття 63. Система юстиції воєводства є незалежною від *Воєводи* і має бути представлена такими органами виміру справедливості:

- *Прокуратура воєводства на чолі з Прокурором воєводства;*
- *Суди воєводства на чолі з Головним суддею воєводства;*
- *Префектура воєводства на чолі з Префектом поліції воєводства.*

63.1. Всі функціонери *Системи юстиції воєводства* керуються у своїй діяльності виключно нормами законодавства і вимогами професійної етики.

Кадрове формування правоохоронних та судових органів на території воєводства повинно здійснюватися на виборній основі.

Прокурора воєводства мають обирати зі свого складу *Прокурори районів* на звітно-виборній конференції працівників *Прокуратури воєводства*, що має відбуватися за рік до закінчення чергової каденції *Воєводи*.

Суддів воєводства мають обирати зі свого складу *Судді районів* на звітно-виборній конференції працівників *судочинства воєводства*, що має відбуватися за півроку до закінчення чергової каденції *Воєводи*.

Префекта поліції воєводства мають обирати зі свого складу *Префекти поліції районів* на звітно-виборній конференції працівників *Префектури воєводства*, що має відбуватися за три місяці до закінчення чергової каденції *Воєводи*.

63.2. Кожен факт порушення ст.63 з боку службовців, котрі згідно із *Посадовими інструкціями* мають дотримуватись цієї статті, карається адміністративним стягненням аж до звільнення з посади, з подальшою заборону працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням цієї статті має здійснювати *Міністр справедливості України*. Він повинен визначати і контролювати застосування санкцій за кожне конкретне порушення цієї статті, а також інформувати громадськість України про кожен факт порушення цієї статті.

Врядування на рівні району (міста)

Стаття 64. Рівень *районних самоврядних територіальних осередків* — тобто районів, що входять до складу воєводств, міст воєводської приналежності та районів у великих містах — є ключовим у системі адміністративно-територіальної структури органів влади в Україні.

64.1. Найвищим дорадчим органом громади на рівні районних *самоврядних територіальних осередків* — тобто районів, що входять до складу воєводств, міст воєводської приналежності та районів у великих містах є *Народне віче (Майдан)*, на яке, в необхідних випадках, авторитетні громадські організації можуть скликати всіх бажаючих.

Рада району повинна брати участь у *Народному віче (Майдані)* та приймати пропозиції й вимоги *Майдану* для врахування у поточній і перспективній діяльності.

64.2. Матеріальною і фінансовою основою діяльності *районних самоврядних територіальних осередків*, тобто районів, що входять до складу воєводств, міст воєводської приналежності та районів у великих містах є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад районів, що входять до складу воєводств, міст воєводської приналежності та районів у великих містах.

64.3. *Рада району* (тут і далі, відповідно, на правах району — *міста воєводської приналежності, району у місті*) є органом місцевого законодавства і управління.

До складу *Ради району* входять:

а) з правом вирішального голосу:

— депутати *Ради району*, обрані на термін чергової каденції;

— Голови *Місцевих управ* населених пунктів районної приналежності;

— Префект поліції району, якого затверджує *Префект поліції воєводства* за результатами загальних виборів, в яких взяли участь більшість мешканців району;

б) з правом дорадчого голосу:

— Шерифи населених пунктів районної приналежності, селищ, сіл;

— відповідальні працівники науки, освіти, охорони здоров'я і культури району;

— представники релігійних громад району;

- керівники районних громадських організацій;
- відповідальні представники підрозділів державних установ і організацій, розміщених на території району;
- керівники засобів масової інформації, зареєстрованих на території району.

Стаття 65. Кожен *депутат Ради району*, перед отриманням мандата з відповідними повноваженнями, складає на першому засіданні *Ради* таку *Присягу*:

«Урочисто присягаю чесно і сумлінно виконувати обов'язки в ім'я Української Нації, стояти на сторожі суверенітету та інтересів Української Держави, робити все необхідне для блага Вітчизни, самоврядної громади району і добра громадян, дотримуватись Конституції та інших законів Української Республіки».

Наприкінці *Присяги* можна додати речення: «**Боже, допоможи мені!**»

Відмова від складання *Присяги* рівнозначна відреченню від депутатського мандата.

Депутат, відсутній на першій сесії *Ради району*, а також депутат, який отримав право на мандат уже під час каденції *Ради*, складає присягу на першій сесії, на якій він присутній.

Стаття 66. Депутат *Ради району* не мусить бути обмежений вимогами та побажаннями окремих виборців; він зобов'язаний керуватися метою і міркуваннями про добро всієї *самоврядної громади*. Депутат приймає зауваження, пропозиції та вимоги від мешканців району і подає їх на розгляд відповідним органам *Виконавчої управи району*.

Депутат *Районної Ради* зобов'язаний брати участь в роботі районних органів і організаційних структур, до яких був обраний або призначений (делегований).

Депутат повинен утриматись від обговорення і участі в голосуванні з якогось питання, якщо він може мати особисту зацікавленість у вирішенні цього питання, як приватна особа.

Стаття 67. У зв'язку з виконанням функцій, визначених мандатом, депутат *Ради району* має користуватися правовим захистом, передбаченим для громадських функціонерів. Це положення стосується також осіб, які входять до складу *Виконавчої управи району*.

Міністр у справах адміністрації і самоврядування Української Республіки своїм розпорядженням встановлює максимальний розмір виплат для депутатів *Ради району*.

На засадах, встановлених *Радою району*, депутату належать відповідні виплати, а також компенсація витрат на службові поїздки.

Громадянин, обраний до *Ради району*, отримує на попередньому місці роботи безоплатну відпустку на період чинності його депутатського мандату.

Стаття 68. Мешканці району ухвалюють рішення в процесі загального таємного голосування під час виборів і референдумів та/або за посередництвом районних органів.

Мешканці району шляхом таємного голосування обирають терміном на чотири роки:

- депутатів *Ради району*;
- Прокурора району;
- суддів районного рівня;
- Префекта поліції району.

Відкликання депутата *Ради району*, *Прокурора району*, *суддів районного рівня* або *Префекта поліції району* до закінчення терміну їх повноважень має відбуватися на підставі ст.5.4 цієї Конституції.

Стаття 68. Виключним завданням *Голови Ради району* є організація роботи *Ради району*, а також проведення засідань *Ради*. У випадку відсутності *Голови*, його функції виконує *Заступник*.

Процедура відкликання *Голови* і його *заступників* до закінчення терміну їх повноважень може бути розпочата на вимогу щонайменше 1/4 статутного складу *Ради району* і має відбуватися на підставі ст.5.4 цієї Конституції.

Стаття 69. Засідання *Ради району* скликаються *Головою Ради* згідно із затвердженим *Радою району* графіком роботи, але не рідше, ніж один раз на квартал.

69.1. Першу сесію новообраної *Ради району* скликає *Голова Ради попередньої каденції* у термін не пізніше 14 днів після оголошення остаточних результатів виборів до *Рад районів* на території всієї країни або, у випадку дострокових виборів, — не пізніше 14 днів після оголошення результатів виборів до *Ради району*.

Засідання першої сесії новообраної *Ради*, до моменту обрання *Голови*, веде найстарший за віком депутат.

69.2. В окремих випадках, на пропозицію щонайменше 1/4 статутного складу *Ради*, *Голова* зобов'язаний скликати позапланове (термінове, невідкладне) засідання *Ради району* в найкоротший термін. В разі відсутності *Голови*, засідання може скликати *Відповідальний секретар* або *Скарбник Виконавчої управи району*.

Стаття 70. Рада району контролює діяльність Виконавчої управи району і районних органів підпорядкованих Виконавчій управі району. З цією метою Рада створює Ревізійну комісію.

70.1. До складу Ревізійної комісії входять депутати Ради району, котрі не є членами Виконавчої управи району, а також можуть входити відомі активісти громадських організацій району.

70.2. Ревізійна комісія оцінює стан і порядок виконання районного бюджету і подає пропозиції до Ради району щодо надання чи ненадання Виконавчій управі району подальших повноважень. Висновок щодо надання чи ненадання повноважень Виконавчій управі району має бути узгоджений з регіональним відділенням Рахункової палати.

70.3. Ревізійна комісія виконує також інші завдання доручені їй Радою району у сфері контролю. Ці повноваження не порушують контролюючих повноважень інших комісій, що їх створює Рада району.

Стаття 71. До виключної компетенції Ради району належить:

1) встановлення нормативних актів місцевого права, зокрема, Статуту Виконавчої управи району;

2) обрання, затвердження і відкликання особового складу Виконавчої управи району;

3) призначення і відкликання Голови Ради району, його Заступників, Відповідального секретаря району і Скарбника, який є Головним бухгалтером районного бюджету;

4) затвердження програм соціально-економічного та культурно-освітнього розвитку району, міст районного підпорядкування, селищ і сіл та контроль їх виконання;

5) затвердження бюджету району;

6) уточнення напрямів діяльності Виконавчої управи району та розгляд звітів про діяльність Виконавчої управи району, зокрема, розгляд звіту про виконання бюджету та прийняття ухвали про підтвердження або скасування повноважень Виконавчої управи району за результатами розгляду;

7) прийняття ухвал про розмір податків і зборів у межах встановлених законодавством;

8) прийняття ухвал щодо майнових справ, котрі стосуються району, а саме:

8.1) визначення засад отримання, реалізації і обкладання податками нерухомості, а також надання або взяття нерухомості в оренду на період більше трьох років, якщо закони не передбачають іншого;

8.2) емісії облігацій, а також засад їх реалізації, придбання і викупу;

8.3) отримання довгострокових позик і кредитів;

8.4) встановлення максимального розміру позик і короткострокових кредитів, отримуваних *Виконавчою управою району*, а також максимального розміру позик і гарантійних зобов'язань, що їх може надати *Виконавча управа району* протягом бюджетного року;

8.5) зобов'язань у сфері інвестування і ремонтів, вартість яких перевищує межу, котра щорічно встановлюється *Радою району*;

8.6) утворення і вступу до спілок, товариств, фондів і кооперативів, а також їх розпуску або виходу з них;

8.7) утворення і вступу до об'єднань, їх розпуску і діяльності в них, а також визначення засад внесення коштів та отримання, володіння і реалізації відповідних часток майна та акцій;

8.8) взаємодії з іншими районами і населеними пунктами, якщо це пов'язано з виділенням майна і коштів;

8.9) утворення, реорганізації і ліквідації організаційних одиниць, а також надання їм майна та коштів;

9) визначення ліміту, в межах якого *Виконавча управа району* може самостійно брати фінансові зобов'язання;

10) прийняття ухвал щодо інших справ, віднесених законами до компетенції *Ради району*.

Стаття 72. Конфліктні справи, що виникають в районі на суспільному рівні, можуть вирішуватись шляхом референдуму. Референдум проводиться за ініціативою *Ради району* або на пропозицію щонайменше 20% мешканців району з правом голосу. Референдум є правомочним, якщо в ньому взяло участь щонайменше 51% мешканців з правом голосу.

Стаття 73. *Рада району* може утворювати зі свого складу *постійні і тимчасові комісії* для виконання певних завдань, встановлюючи предмет їх діяльності і особовий склад. Комісії повністю підпорядковуються *Раді району* у межах їх діяльності, надають їй плани своєї роботи і звіти за результатами діяльності. *Депутат Ради району* отримує платню за фактом членства і праці не більше, ніж у двох комісіях.

Стаття 74. *Депутати Ради району* можуть утворювати депутатські клуби (секції, групи, фракції).

Внутрішню організацію та порядок роботи *Ради району* і *комісій*, утворених Радою, а також засади утворення *депутатських клубів* визначає *Статут Виконавчої управи району*.

Стаття 75. Робочим органом самоврядування мешканців району (тут і далі — на правах району, відповідно — мешканців міста воєводської приналежності, району у місті) є Виконавча управа району (тут і далі, відповідно, на правах району — Виконавча управа міста воєводської приналежності, Виконавча управа району у місті), яка від власного імені і під власну відповідальність організовує виконання визначених законами завдання громади (спільноти) району, передусім враховуючи потреби мешканців та можливості використання місцевих ресурсів на основі *Статуту Виконавчої управи району*.

75.1. Рада району обирає зі складу новообраних депутатів керівництво *Виконавчої управи району*:

— Голову Виконавчої управи району (Голова *Виконавчої управи району* водночас є Головою *Ради району*),

— Заступників з основних напрямків діяльності району,

— Відповідального секретаря *Виконавчої управи району*,

— Скарбника *Виконавчої управи району*.

75.2. Рада району на пропозицію *Відповідального секретаря Виконавчої управи* затверджує попередньо узгоджений з відповідними кандидатурами персональний склад *Виконавчої управи району*.

75.3. Головним завданням депутатів *Ради району*, необраних та/або неделегованих до *Виконавчої управи району* чи її органів, повинна бути активна індивідуальна і колективна співпраця з громадянами-виборцями.

Стаття 76. *Виконавча управа району* виконує визначені законами завдання самоврядної громади району, які виходять за межі повноважень і можливостей *Місцевих управ міст районного підпорядкування, селищ і сіл району*.

76.1. Зокрема *Виконавча управа району*, згідно зі своїм *Статутом*, виконує на території району завдання поточної і перспективної діяльності у сферах:

1) патріотичного виховання у школах та дошкільних дитячих закладах;

2) охорони здоров'я в лікарнях, клініках, амбулаторіях, медичних пунктах і лабораторіях;

3) суспільної допомоги, зокрема у спеціалізованих центрах;

4) політики підтримки родин;

5) допомоги непрацездатним;

6) транспорту і розвитку доріг;

7) культури і охорони культурних цінностей;

- 8) фізичної культури і туризму;
- 9) геодезії, картографії і обліку землі;
- 10) управління нерухомістю;
- 11) господарського використання території і будівельного нагляду;
- 12) водного господарства;
- 13) охорони довкілля;
- 14) сільського, лісового, і рибного господарства (за винятком морського);
- 15) громадського порядку і безпеки громадян;
- 16) запобігання надзвичайним загрозам життю і здоров'ю людей та довкілля; зокрема протиповеневого і протипожежного захисту
- 17) протидії безробіттю, активізації місцевого ринку праці (переважно за рахунок дієвої підтримки ініціатив мешканців та їх підприємницької діяльності);
- 18) захисту прав споживачів;
- 19) утримання об'єктів і обладнання громадського користування та адміністративних споруд району;
- 20) обороноздатності;
- 21) зміцнення авторитету і привабливості району;
- 22) співпраці з неурядовими організаціями;
- 23) діяльності повітових служб, інспекцій і охоронних структур.

76.2. До організаційних завдань *Виконавчої управи району* належить:

- 1) підготовка проектів ухвал *Ради району*;
- 2) виконання ухвал *Ради*;
- 3) господарське використання майна району;
- 4) виконання районного бюджету;
- 5) прийняття на роботу та звільнення працівників структурних одиниць і органів *Виконавчої управи району*.

76.3. В реалізації своїх завдань *Виконавча управа району* підпорядковується виключно *Раді району*. Внутрішня організація і порядок роботи *Виконавчої управи району* визначаються *Статутом Виконавчої управи району*.

Стаття 77. *Виконавчій управі району*, згідно із законами та на підставі відповідної угоди між *Виконавчою управою району* і *Воєводською адміністрацією*, можуть бути доручені деякі завдання зі сфери компетенції (відповідальності) *Воєводської адміністрації*.

Зазначені доручення виконуються за згодою сторін на умовах встановлених у спільному документі.

Завдання, що поширюються на *самоврядну громаду району*, не можуть порушувати сфер і компетенції діяльності *самоврядних громад міст, селищ і сіл*, що входять до меж району.

Виконавча управа району може укласти угоди з суб'єктами місцевого самоврядування про виконання завдань суспільно корисного характеру силами районної громади на всій території даного *воєводства*.

Стаття 78. Якщо *громада району*, в межах організованої акції, здійснила заходи пов'язані з ліквідацією загрози безпеці, громадському порядку чи обороноздатності, то за виконання зазначених заходів громаді району обов'язково має бути повернено кошти (витрати, втрати тощо) разом із законними відсотками за рахунок органу адміністрації, який поклав на район обов'язок виконання цих дій.

Стаття 79. *Виконавча управа району* виконує свої завдання за допомогою керівників і фахівців районних служб, інспекцій і охоронних структур, а також організаційних одиниць району, котрі разом виконують функції об'єднаної районної адміністрації.

У справах, що не терплять зволікання, зокрема пов'язаних із загрозою для суспільних інтересів та тих що безпосередньо загрожують здоров'ю і життю людей, а також таких, що можуть спричинити значні матеріальні втрати, *Відповідальний секретар Виконавчої управи району* вживає необхідних заходів, що належать до його компетенції.

Стаття 80. *Міністр у справах адміністрації і самоврядування Української Республіки* встановлює для органів району *Інструкцію для ведення діловодства і канцелярії*.

Інструкція визначає засади і порядок діловодства у *Виконавчих управах районів* для гарантії єдиного способу оформлення, обліку і збереження документів.

Стаття 81. На підставі і в межах повноважень, закріплених у законах, *Рада району* встановлює місцеві правові норми, котрі є обов'язковими на теренах району щодо справ:

- 1) які потребують врегулювання в *Статуті*;
- 2) які спрямовані на покращення освіти, виховання і морального клімату в родині та всій місцевій громаді;
- 3) які стосуються охорони життя, здоров'я або майна громадян, охорони довкілля, або для забезпечення порядку, спокою і громадської безпеки, в разі, коли така потреба виникає на теренах більш ніж одного міста, селища, села;
- 4) які стосуються особливого порядку управління майном району;

5) які стосуються засад і порядку використання районних об'єктів і устаткування громадського користування.

Стаття 82. Норми місцевого права району встановлює *Рада району* в формі *Ухвали*. Порухення цих норм може передбачати накладення штрафів у порядку і на засадах, визначених законодавством.

Норми місцевого права повинні бути опубліковані у *Бюлетені воєводства*. День публікації у *Бюлетені воєводства* є днем проголошення акту (норми) місцевого права. Норми місцевого права набувають чинності через 14 днів після їх проголошення.

Стаття 83. *Рада району* управляє майном і фінансами району через *Виконавчу управу району*.

83.1. Майном району є власність та інші майнові права набуті районом або іншими юридичними особами районного рівня.

Крім району, юридичними районними особами є самоврядні організаційні одиниці, яким законодавство безпосередньо надає такий статус, а також ті юридичні особи, котрі створюються виключно районом.

Район у цивільно-правових відносинах є суб'єктом прав і обов'язків, котрі стосуються майна району, яке не належить іншим районним юридичним особам.

83.2. Район самостійно здійснює господарювання фінансами на підставі районного бюджету. Бюджет району схвалюється *Радою району* на календарний рік і є фінансовим планом, що охоплює доходи і видатки району. *Бюджетна резолюція району* повинна бути ухвалена до початку календарного року.

Стаття 84. Кожен факт порушення ст.ст.64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83 з боку службовців, котрі згідно із *Посадовими інструкціями* мають контролювати дотримання цих статей та/або відповідати за порушення норм визначених у цих статтях, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк від 1 до 2 років, з подальшою заборобою працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням зазначених статей повинні здійснювати *Міністр у справах адміністрації і самоврядування Української Республіки*.

Він повинен контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення відповідної статті та інформувати громадськість України про кожен факт порушення.

Врядування на рівні міста районного підпорядкування, селища, села

Стаття 85. Формування і розвиток громадянського суспільства в Українській Республіці має відбуватися передовсім на рівні конкретних інтересів громадян шляхом створення умов і можливостей для виявлення ініціативи і задоволення потреб громадян в різних формах самодіяльності, зокрема у сфері самоуправління та самоконтролю.

85.1. Найвищим дорадчим органом громади на рівні міста районного підпорядкування, селища, села має бути *Народне віче (Майдан)*, на яке, в необхідних випадках, авторитетні громадські організації можуть скликати всіх бажаючих.

Місцева управа (міста районного підпорядкування, селища, села) повинна брати участь у *Народному віче (Майдані)*, приймати його пропозиції і вимоги для врахування у поточній і перспективній діяльності.

85.2. Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування на рівні *міста районної приналежності, селища, села* є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, інтелектуальні і природні ресурси, що є у власності та можливостях розпорядження *територіальних громад сіл, селищ, міст районної приналежності*, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні *Ради району*.

85.3. Держава повинна допомагати у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування, фінансово підтримувати місцеве самоврядування. Зокрема держава повинна компенсувати витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, а передусім стимулювати розвиток підприємництва та інших позитивних ініціатив на місцевому рівні.

Стаття 86. Кожен мешканець *міста районної приналежності, селища, села* має право брати участь в управлінні справами на місцевому рівні, зокрема в процесі виборів і референдумів на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування, а також через своїх *Представників* та/або особистої участі в діяльності *Місцевих управ*, їх органів та громадських організацій.

86.1. Мешканці *міст районного підпорядкування, селищ, сіл* шляхом таємного голосування обирають терміном на чотири роки своїх *Представників до Місцевих управ*, відповідно, — *міст районного підпорядкування, селищ, сіл*.

86.2. Кожен *Представник громади*, обраний до відповідної *Місцевої управи*, перед отриманням мандата з відповідними повноваженнями, на загальному зібранні виборців даного самоврядного осередку складає *Присягу* такого змісту:

«Урочисто присягаю чесно і сумлінно виконувати обов'язки в ім'я Української Нації, стояти на сторожі суверенітету та інтересів Української Держави, робити все необхідне для блага Вітчизни, нашої самоврядної громади і добра громадян, дотримуватись Конституції та інших законів Української Республіки».

Наприкінці *Присяги* можна додати речення: **«Боже, допоможи мені!»**

Відмова від складання *Присяги* рівнозначна відреченню від мандата *Представника громади*.

86.3. *Представники*, котрі отримали мандати, на своєму першому засіданні, у присутності як мінімум, 90% статутного складу новообраної *Місцевої управи*, таємним голосуванням абсолютною більшістю голосів, обирають зі свого складу *Голову* відповідної *Місцевої управи*, одного або двох його *Заступників*, а також ухвалюють *персональний склад* та виконавчу структуру *Місцевої управи*.

Кількісний, професійний і персональний склад кожної новообраної *Місцевої управи* (штатний розклад) має визначати сама *Місцева управа* на підставі *Типового штатного розкладу Місцевої управи*, затвердженого *Міністром у справах адміністрації і самоврядування Української Республіки*.

До затвердження нового персонального складу *Місцевої управи* її обов'язки виконують працівники попереднього складу *Місцевої управи*.

86.4. Відкликання будь-якого *Представника*, *Голови Місцевої управи*, його *Заступників* здійснюється на аргументовану вимогу мешканців відповідно до ст.5.4 цієї Конституції і має бути підтримане щонайменше 1/2 статутного складу *Місцевої управи*.

86.5. Самоврядним контролюючим *органом* на місцевому рівні (у місті районного підпорядкування, селищі, селі) має бути *Громадська ревізійна комісія*, склад якої визначається на першому засіданні *Місцевої управи*.

При цьому, третину персонального складу *Громадської ревізійної комісії* мають становити *Представники*, обрані до складу *Місцевої управи*, а дві третіх — громадські активісти, відомі, авторитетні, шановані особи у даному населеному пункті. *Громадська*

ревізійна комісія контролює діяльність *Місцевої управи* та її органів, складає звіт про свою діяльність та виносить його на розгляд місцевої громади.

Стаття 87. *Самоврядні громади* в особі їх *Місцевих управ* на рівні міст районного підпорядкування, селищ, сіл є фундаментом громадянського суспільства і основною сферою самореалізації громадян Української Республіки.

87.1. Громадяни-виборці покладають на *Місцеву управу* виконання таких повноважень і функцій:

1) організувати поточну діяльність *самоврядної громади*, проводити засідання та інші організаційні заходи з метою обговорення і вирішення нагальних місцевих проблем і перспектив розвитку даного населеного пункту;

2) розробляти, вдосконалювати і передавати для ухвалення на засіданні *Районної Ради* місцеві правові норми, спрямовані на покращення умов і організації життя, зокрема у сфері освіти, виховання і морального клімату;

3) постійно дбати про раціональне використання всіх людських, природних і матеріальних ресурсів на території повноважень *Місцевої управи*, зокрема:

— створювати сприятливі умови для розвитку трудової самодіяльності мешканців та всіляко підтримувати підприємницькі ініціативи;

— розглядати майнові й земельні справи з позицій інтересів і потреб місцевої громади, приймати ухвали з цих справ із врахуванням перспективи;

— дбати про отримання та раціональне використання позик і кредитів;

— залучати інвесторів для діяльності на території даного населеного пункту;

— стимулювати творчу активність мешканців (зокрема молоді) у напрямку висунення нових ідей і пропозицій, спрямованих на вирішення перспективних завдань розвитку даного населеного пункту;

— проводити рекламно-презентаційні кампанії з метою популяризації і привабливості території населеного пункту для проведення культурно-освітніх, туристично-пізнавальних, спортивних, оздоровчих та інших заходів;

4) збільшувати фінансове забезпечення діяльності даного *самоврядного територіального осередку*, його бюджет, зокрема:

4.1) залучати кошти міжнародних організацій, вітчизняних спонсорів, гранти крайового і міжнародного рівня для вирішення місцевих проблем, зокрема на будівництво об'єктів освіти, культури, створення місць відпочинку, стадіонів, дитячих і спортивних майданчиків, рекреаційних зон тощо;

4.2) проводити раціональну податкову політику з врахуванням:

— податку на нерухомість (будинків, будівель, землі);

— податку на транспортні засоби, зокрема на вантажні автомобілі вантажопідйомністю понад 2 тонни, тягачі сідельні, причепа вантажопідйомністю понад 5 тонн (за винятком тих, що використовуються платниками сільськогосподарського податку на сільськогосподарські цілі), автобуси;

— податку за утримання собак (покладається на фізичних осіб, які мають собак);

— сплати торгівельного збору;

— місцевого збору (поширюється на фізичних осіб, що тимчасово перебувають на даній території з метою відпочинку, лікування або туризму у місцевостях, що мають корисні кліматичні властивості, чудові краєвиди, а також умови, котрі уможливають перебування цих осіб із вказаною метою — за кожний день перебування в таких місцевостях);

— адміністративного збору;

4.3) визначати засади встановлення і стягування податків, термінів сплати і розміру ставок зборів, запровадження пільг і звільнень від місцевих зборів;

4.4) встановлювати штрафи за адміністративні правопорушення;

4.5.) встановлювати штрафи за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу;

4.6) бути у постійному пошуку додаткових джерел фінансування;

4.7) стимулювати залучення благодійних і спонсорських коштів;

5) приділяти особливу увагу вдосконаленню і розвитку сфери освіти, охорони здоров'я, виховання, екології, захисту природного середовища і створенню сприятливих умов для безпечного і ефективного використання ресурсів:

5.1) розробляти пропозиції спрямовані на удосконалення діючих законів, зокрема місцевих правових норм, зазначених у ст.82 цієї Конституції;

5.2) організовувати виконання робіт, пов'язаних з дотриманням чистоти і порядку в населеному пункті, зокрема, утворюючи для цього відповідні організаційні одиниці;

5.3) організувати будівництво, утримання і експлуатацію власних (або спільних з іншими населеними пунктами) звалищ комунальних відходів і об'єктів для використання (утилізації) або знешкодження цих відходів;

5.4) запобігати засмічуванню вулиць, майданів і відкритих територій шляхом:

— ліквідації локальних випадків і місць звалювання відходів у місцях не призначених для цього та протидії такому звалюванню;

— будівництва і утримання громадських туалетів, встановлення вуличних урн для відходів в місцях інтенсивного руху перехожих;

— організації збирання комунальних відходів з рухомого устаткування;

5.5) визначати вимоги до осіб, які утримують домашніх тварин, стосовно безпеки і забезпечення чистоти у громадських місцях та підтримувати ініціативи спрямовані на благодійне опікування бездомними тваринами;

5.6) створювати умови для селективного збирання, сортування і складування вторинної сировини та відходів, придатних для використання, співробітничати з організаційними одиницями та особами, які спричиняються до збирання і утилізації такого роду відходів;

5.7) співробітничати з відповідними органами *Виконавчої управи району* щодо організації переробки небезпечних компонентів, видалених з комунальних відходів; забезпечувати будівництво, утримання і експлуатацію (власних або спільних з іншими населеними пунктами) місць захоронення цих компонентів;

5.8) здійснювати інші заходи спрямовані на оздоровлення природного навколишнього середовища;

6) організувати місцеві загони добровольців для участі у ліквідації наслідків стихійних лих, гасінні пожеж, участі у протиповенемих заходах та інших подібних випадках, коли громадяни потребують колективної допомоги;

7) створювати та використовувати місцеві засоби масової інформації з метою обговорення і вирішення проблем місцевої громади;

8) опікуватися діяльністю громадських організацій, особливо — благодійних;

9) приділяти особливу увагу вирішенню соціальних питань;

10) ухвалювати звіти про діяльність *Місцевої управи*, виносити їх на обговорення місцевої громади та надсилати їх до *Виконавчої управи району*.

87.2. Винятковою прерогативою *самоврядних громадських осе-*

редків (в особі їх *Місцевих управ*) є особливе право на фінансове стимулювання місцевих ініціатив, зокрема у сфері підприємництва.

З цією метою, на термін до двох років од початку діяльності (реєстрації) підприємств і підприємців, зареєстрованих і діючих на території даного населеного пункту, зазначеним юридичним та/або фізичним особам може бути дозволено сплачувати до державного бюджету лише 50% від суми всіх визначених законом податків.

Отож інші 50% суми повинно залишати на місцевому рівні і розподіляти в такий пропорції: 35% — залишати відповідному підприємству (підприємцю) на зміцнення його діяльності у період становлення, 15% — передавати на рахунок *Місцевої управи* у спеціальний *Фонд розвитку і підтримки підприємницьких ініціатив*.

Надані пільги для *стимулювання місцевих ініціатив* зобов'язують відповідних юридичних та/або фізичних осіб упродовж терміну дії пільг досягти показників діяльності, зазначених у бізнес-планах вказаних юридичних та/або фізичних осіб.

У деяких випадках *Місцева управа* може встановлювати для підприємців пільги з виплати місцевих податків або повністю звільняти їх від таких виплат на визначений термін.

87.3. Територіальні громади *міст районної приналежності, селищ і сіл* можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для проведення спільних заходів, виконання спільних проектів та/або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби.

Стаття 88. Під час окремої виборчої кампанії, мешканці кожного *міста районної приналежності, селища, села* обирають *Шерифа* відповідного населеного пункту або, за розпорядженням *Префекта поліції району*, — *Шерифа* кількох населених пунктів.

88.1. Всі кандидатури, які місцева громада та/або *Префектура поліції району* висуває на посаду *Шерифа* даного населеного пункту (пунктів), повинні мати юридичну освіту і мають бути підтримані схвальним рішенням *Префекта поліції району* не пізніше ніж за місяць до дня виборів.

88.2. *Шериф* даного населеного пункту (пунктів) входить до особового складу поліції району і працює під службовим керівництвом, опікою і підтримкою *Префекта поліції району*.

В разі необхідності (розташуванні населеного пункту або кількох населених пунктів на значній території, великій чисельності населення, несприятливій ситуації у сфері громадського порядку тощо),

Префект поліції району повинен приділити *Шерифу* відповідну кількість помічників.

Префектура поліції району повинна забезпечити *Шерифа* офіційною формою і необхідними атрибутами, службовою зброєю, автомобілем, апаратурою, засобами зв'язку, відповідним спеціальним устаткуванням робочого місця і службового приміщення.

88.3. У межах своїх повноважень *Шериф* повинен виконувати такі функції:

— організувати у даному населеному пункті (пунктах) дієву систему профілактики правопорушень, зокрема з залученням місцевих активістів, керівників навчальних закладів, закладів культури і охоронних структур;

— брати участь у засіданнях *Місцевої управи* та у всіх громадських заходах, організованих на території даного населеного пункту (пунктів);

— проводити роз'яснювальну роботу (зокрема на зібраннях колективів підприємств і організацій) з питань дотримання правопорядку;

— здійснювати превентивний контроль за діяльністю закладів і поведінкою осіб, котрі мали проблеми з дотриманням закону;

— своєчасно реагувати на сигнали громадян про порушення громадського порядку;

— невідкладно інформувати *Голову Місцевої управи* та *Префекта поліції району* про всі випадки правопорушень у даному населеному пункті;

— розробляти і виносити на розгляд *Місцевої управи* та *Префекта поліції району* пропозиції, спрямовані на покращення правопорядку і громадської безпеки;

— на громадських засадах залучати до правоохоронної діяльності тих громадян-добровольців, котрі мають відповідні моральні і фізичні дані, рекомендувати достойніших з них до навчальних закладів *Служби захисту конституційних прав громадян*;

— допомагати працівникам *Префектури району* (а в необхідних випадках — працівникам *Префектури воєводства* та/або *Департаменту оперативно-пошукової роботи*) у розслідуванні злочинів, вчинених на території даного населеного пункту (пунктів);

— вести облік звернень громадян і правопорушень на території даного населеного пункту (пунктів);

— готувати щорічні звіти про ситуацію у сфері громадського порядку та про власну діяльність у цій сфері.

88.4. Для здійснення наданих повноважень, *Місцева управа* повинна забезпечити *Шерифа* житлом і відповідним службовим приміщенням, а також може звільнити *Шерифа* від сплати комунальних платежів.

88.5. Заробітна плата *Шерифа* складається з встановленої законом службової платні згідно зі штатним розкладом *Префектури району*, а також з відповідних преміальних виплат.

За узгодженням з *Префектурою району*, *Місцева управа* може, у грошовій та/або іншій формі, встановити для *Шерифа*, одноразові або на зазначений термін, додаткові преміальні заохочення, обумовлені результатами його діяльності.

88.6. Відкликання *Шерифа* до закінчення терміну його повноважень має відбуватися на загальних підставах (ст. 5.4 даної Конституції).

Стаття 89. *Ради міст районної приналежності, селищ і сіл* можуть дозволяти, за ініціативою мешканців, створювати будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна.

Зокрема, за ініціативою мешканців, у *містах районної приналежності, селищах і селах* можна створювати на громадських засадах *Суди примирення* для розгляду і залагодження побутових суперечок, конфліктних ситуацій, порушення моральних норм тощо.

До кожного *Суду примирення* у складі п'яти осіб, яких громадяни мають обирати під час виборів *Шерифа*, повинні входити:

- директор школи,
- медичний працівник,
- священик,
- депутат місцевої Ради,
- Шериф.

Головне завдання *Судів примирення* — ладнати міжлюдські стосунки, сприяти покращенню психологічного клімату і освоєнню громадянами правових та моральних норм мирного співіснування у місцевій громаді.

Стаття 90. Кожен факт порушення ст.ст.85, 86, 87, 88, 89 з боку службовців, котрі згідно із *Посадовими інструкціями* мають контролювати дотримання цих статей та відповідати за порушення норм визначених у цих статтях, карається обмеженням свободи з примусовим залученням до громадських робіт на строк від 1 до 2 років, з подальшою заборонаю працювати на державній службі.

Нагляд за дотриманням зазначених статей повинні здійснювати

Міністр у справах адміністрації і самоврядування Української Республіки та Міністр справедливості України. Вони повинні контролювати визначення санкцій та їх застосування за кожне конкретне порушення відповідної статті та інформувати громадськість України про кожен факт порушення.

Р о з д і л І V. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Стаття 91. На сторожі захисту Української Республіки, конституційних прав і свобод її громадян, внутрішньої і зовнішньої безпеки України, її територіальної цілісності, суверенітету та правопорядку повинні стояти відповідні державні органи та збройні формування:

*Рада Національної Безпеки і Оборони;
Збройні Сили Української Республіки;
Національна Гвардія Української Республіки;
Військові формування територіальної оборони України;
Служба національної безпеки України;
Служба захисту конституційних прав громадян;
Державний Комітет Контролю.
Зовнішньополітичне відомство України.*

Ці державні органи та військові формування повинні виконувати одну важливу спільну функцію: **Захищати Українську Республіку, її громадян, територію, майно, всі форми власності та добробут від зовнішніх і внутрішніх загроз.**

91.1. Головним колегіальним органом для розгляду проблем і ухвалення рішень у сфері безпеки і оборони Української Республіки є *Рада Національної Безпеки і Оборони (РНБО).*

Постійним робочим інструментом РНБО є Інститут стратегічних досліджень, який на підставі глибокого аналізу всеохоплюючої інформації з достовірних джерел повинен давати висновки до яких сценаріїв розвитку подій повинна бути готова Українська Республіка та розробляє пропозиції щодо підготовки до протидії можливим загрозам.

91.2. Куратором державних органів та збройних формувань, зазначених в цій ст.91, є *Президент України*, який на підставі подання *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* має затверджувати призначення на посади керівників зазначених державних органів та збройних формувань.

Президент України повинен здійснювати контроль і нести відповідальність за результати діяльності керівників, котрих він призначив, а також має визначати відповідні санкції в разі неналежного виконання цими керівниками покладених на них обов'язків.

91.3. Міру відповідальності *Президента Української Республіки* за неналежне виконання функцій, покладених на зазначені державні органи та військові формування, визначає *Конституційний Трибунал* за поданням не менше 20% складу депутатів *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Оборона і безпека

Стаття 92. *Збройні Сили Української Республіки* комплектуються професійними військовослужбовцями, котрі мають на меті тримати оборону України і повинні постійно бути готовими протидіяти військовій агресії.

92.1. *Збройні Сили Української Республіки (ЗСУР)* у мирний час повинен очолювати *Міністр оборони України*, котрий має у своєму розпорядженні апарат *Міністерства оборони України* і *Вищий командний склад ЗСУР*.

92.2. До *Вищого командного складу ЗСУР* входять: командувачі військовими з'єднаннями, командири військових частин, начальники штабів, провідні фахівці з організації діяльності родів військ, інфраструктури і постачання.

92.3. На посаду *Міністра оборони України*, та на посади його заступників, командувачів військовими з'єднаннями, командирів військових частин, начальників штабів, провідних фахівців з організації діяльності родів військ, інфраструктури і постачання, а також офіцерів оперативних відділів мають право призначатися лише громадяни України, котрі народилися, постійно проживали і проживають в Україні.

92.4. Головне завдання *Вищого командного складу ЗСУР* в мирний час — готуватися до війни, тобто до гідної відсічі можливому агресору. Для виконання цього завдання необхідно:

— брати активну участь у розробці та впровадженні *Військової доктрини Української Республіки*;

— постійно вдосконалювати стратегію, тактику і структурні елементи ведення війни на основі *Військової доктрини Української Республіки*;

— удосконалювати систему будівництва, організації і управління військовою галуззю на основі *Військової доктрини Української Республіки*;

— навчати діючий особовий склад ЗСУР методам ведення бойових дій, зокрема використовуючи досвід участі Українців у міжнародних операціях;

— брати активну участь в розробці та впровадженні нової військової техніки, озброєння, устаткування, матеріалів, оснащення та відповідної інфраструктури;

— розробляти стратегічні та оперативні плани військових дій на випадок реальної загрози та/або нападу агресора та/або оголошення воєнного стану на території України.

92.5. *Військова доктрина Української Республіки* повинна бути чітко сформульована і ухвалена на колегії *Вищого командного складу ЗСУР* і затверджена на спеціальному засіданні *Ради Національної Безпеки і Оборони (РНБО)* з врахуванням об'єктивної оцінки міжнародної ситуації, поточних тенденцій розвитку та вірогідного прогнозу цієї ситуації у середньотерміновій перспективі.

Військова доктрина Української Республіки повинна вміщувати:

— означення конкретних партнерських зв'язків та зобов'язань України в системі міжнародної безпеки, зокрема в галузі оборони;

— чітке визначення *вірогідного ворога*, що є ключовим для формування структури, технічного оснащення, забезпечення і якісного функціонування відповідних родів військ, бойової, ідеологічної та морально-психологічної підготовки особового складу;

— визначення стратегічних напрямків розвитку і удосконалення діяльності *Збройних Сил Української Республіки, Національної Гвардії Української Республіки, Військових формувань територіальної оборони України, Служби національної безпеки України, Зовнішньополітичного відомства України. Військову доктрину Української Республіки* має затвердити *Президент України*.

92.6. Головне завдання *Міністерства оборони України* — постійно контролювати і підтримувати на високому рівні стан обороздатності та мобільної готовності *Збройних Сил Української Республіки, Національної Гвардії Української Республіки і Військових формувань територіальної оборони України*, розробляти конкретні заходи для їх розвитку.

З цією метою *Міністерство оборони України* повинно виконувати такі функції:

- моніторити міжнародну ситуацію в аспекті своїх завдань, своєчасно визначати ризики, виклики і загрози для України;
- вивчати і освоювати бойовий досвід збройних сил інших держав;
- контролювати рівень професійної підготовки військовослужбовців та сприяти його підвищенню;
- набувати вітчизняний бойовий досвід під час участі українського збройного контингенту в міжнародних операціях;
- удосконалювати структуру *Збройних Сил Української Республіки, Національної Гвардії Української Республіки, Військових формувань територіальної оборони України*, комплектувати їх необхідними кадрами, технікою, фінансовими та іншими ресурсами;
- удосконалювати систему управління військами та практику її застосування під час навчань і маневрів;
- розвивати прикладну військову науку та підготовку військових кадрів;
- удосконалювати систему фізичного, ідейно-політичного, морально-психологічного і патріотичного виховання особового складу;
- постійно вдосконалювати і щоденно виконувати *Національну Програму розвитку Збройних Сил Української Республіки*.

92.7. В разі реальної загрози та/або нападу агресора та/або оголошення воєнного стану на території України, *Президент України*, згідно з його повноваженнями, скликає *Ставку Верховного Головнокомандування*, як керівний орган ведення війни.

До складу Ставки Верховного Головнокомандування входять: Президент Української Республіки, члени РНБО і Вищий командний склад ЗСУР.

Стаття 93. *Національна Гвардія Української Республіки* є елітним військовим з'єднанням, призначеним для виконання особливих завдань.

93.1. Командувач *Національної Гвардії Української Республіки* є членом РНБО і підпорядковується *Міністру оборони України*.

Наказ про використання військовослужбовців, підрозділів, частин або всієї *Національної Гвардії Української Республіки* повинен підписувати *Президент Української Республіки*.

93.2. *Національна Гвардія Української Республіки* повинна бути укомплектована кращими всебічно підготовленими професіоналами, відмінниками бойової і політичної підготовки, кожен з яких, у будь-яких обставинах, здатен ефективно діяти як у складі групи,

так і одноосібно, володіє кількома військовими спеціальностями та, в разі необхідності, може стати на чолі команди.

Національна Гвардія Української Республіки повинна мати у своєму складі техніку і озброєння всіх родів військ.

93.3. Особовий склад підрозділів *Національної Гвардії Української Республіки* може бути задіяний також на виконанні пошуково-рятувальних робіт в разі катастроф, катаклізмів та стихійних лих.

93.4. *Національна Гвардія Української Республіки* повинна опікуватися діяльністю *Військових формувань територіальної оборони України* у мирний час і стати на чолі їх в разі військової або іншої необхідності.

Стаття 94. *Військові формування територіальної оборони України (ВФТО)* мають бути дислоковані у кожному воєводстві. Особовий склад *ВФТО* комплектується добровольцями, котрі пройшли відповідну підготовку та професійними військовими звільненими в запас.

94.1. Основні завдання *ВФТО*:

— навчати всіх практично здорових громадян чоловічої статі та бажаючих осіб жіночої статі основам військової справи, зокрема допомогати їм напрацьовувати навички військової дисципліни, володіння зброєю і військовою технікою;

— виховувати молоде покоління на конкретних прикладах самовідданості наших славних предків і героїчних сучасників, фізично і морально-психологічно загартовувати;

— навчати особовий склад у розрізі відповідних військових спеціальностей, опановувати необхідну техніку, озброєння, оснащення;

— готувати громадян України до дієвого виконання патріотичного обов'язку з захисту Батьківщини, зокрема формувати партизанські загони за місцем проживання і опановувати методи та навички ведення партизанської війни;

— підтримувати в стані готовності необхідну техніку, озброєння, спорядження і оснащення *ВФТО*;

— готувати населення до взаємодії в особливих обставинах;

— в разі необхідності брати участь у виконанні пошуково-рятувальних робіт під час ліквідації наслідків катастроф, катаклізмів та стихійних лих.

94.2. *Військовими формуваннями територіальної оборони України* мають керувати командири, відповідальні працівники і фахівці, призначені Командувачем *Національної Гвардії Української Республіки*.

94.3. *Військові формування територіальної оборони України* мають бути забезпечені необхідною технікою, озброєнням, оснащенням, а також службовими приміщеннями та майданчиками для проведення занять і тренувань.

Стаття 95. *Служба національної безпеки України (СНБУ)* — це комплекс непублічних органів, центрів, закладів, мереж і військових формувань, що мають спільну мету діяльності: виявляти приховані факти і осіб, неочевидна злочинна діяльність яких завдає шкоди *Українській Республіці*.

95.1. Головне завдання *СНБУ* — специфічно збирати та досліджувати зовнішню і внутрішню інформацію з метою її використання в інтересах безпеки держави і суспільства.

95.2. Основні функції *СНБУ*:

— постійно досліджувати і вдосконалювати структуру, стратегію і поточну діяльність *СНБУ*;

— досліджувати, розробляти та впроваджувати техніку і методи ефективної діяльності, готувати та використовувати високопрофесійні кадри;

— вивчати практику роботи служб безпеки інших країн та удосконалювати діяльність *СНБУ* з врахуванням вітчизняного і міжнародного досвіду;

— здобувати, аналізувати і позитивно використовувати розвідувальну інформацію в інтересах України;

— протистояти небезпечним проявам діяльності іноземних організацій і осіб, щодо яких є підстави вважати їх діяльність в Україні шкідливою;

— моніторити поле діяльності осіб і організацій та вживати відповідні заходи в інтересах національної безпеки;

— гарантувати належний рівень патріотичної, громадянської та службової відповідальності працівників *СНБУ*.

95.3. Структура *СНБУ* передбачає мати у її складі *Департамент охорони державного кордону*.

95.3.1. Головне завдання *Департаменту охорони державного кордону* та його військових формувань — захищати національну гідність Української Республіки, охороняти її суверенітет і територіальну цілісність, чітко і адекватно реагувати на всі прояви протиправних посягань у зоні державного кордону.

95.3.2. Основні функції *Департаменту охорони державного кордону*:

— гарантувати законний пропуск людей, транспортних засобів і вантажів через державний кордон;

- моніторити і аналізувати ситуацію та тенденції подій на державному кордоні та у прикордонній зоні;
- вдосконалювати методи діяльності службовців державного кордону, розробляти пропозиції спрямовані на підвищення ефективності діяльності прикордонників;
- вивчати практику роботи прикордонних служб інших країн та готувати кадри з врахуванням вітчизняного і міжнародного досвіду;
- облаштовувати зону кордону необхідними приміщеннями, спорудами, устаткуванням, апаратурою тощо;
- забезпечувати виконання функцій відповідних служб в зоні кордону (паспортних, митних, медичних, ветеринарних тощо);
- удосконалювати форми, методи і структуру управління підрозділами прикордонної служби;
- удосконалювати інформормаційно-роз'яснювальну та патріотично-виховну роботу серед громадян України, зокрема серед тих, котрі проживають у прикордонній зоні.

Стаття 96. Контроль за дотриманням ст. ст. 91, 92, 93, 94, 95 та відповідне реагування в разі їх порушення повинні здійснювати *Президент Української Республіки* та відповідний *профільний Комітет Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Служба захисту конституційних прав громадян

Стаття 97. *Служба захисту конституційних прав громадян (СЗПГ)* є публічною правоохоронною системою органів, підрозділів і службовців, що повинні діяти в інтересах свідомих, законотрухняних, патріотичних громадян України.

СЗПГ є невід'ємною частиною громадянського суспільства і призначена для захисту конституційних прав і свобод громадян *Української Республіки* (та громадян інших держав, що законно перебувають на території України) від протиправних дій та загроз з боку осіб і організацій, які діють у напрямку вчинення злочину та/або інших дій спрямованих на заподіяння шкоди майну, здоров'ю, життю громадян.

Службу захисту конституційних прав громадян повинен очолювати *Міністр-комісар*, призначений *Постановою Законодавчих Зборів* за поданням *Прем'єр-Міністра Української Республіки*.

97.1. *СЗПГ* повинна мати у своїй структурі:

- відділ науки, аналізу суспільних явищ і захисту прав громадян;
- відділ управління, кадрового і матеріально-технічного забезпечення;
- департамент оперативно-пошукової роботи;
- відділ регіональної поліції, профілактичної роботи та громадських зв'язків;
- департамент рятування громадян і майна у надзвичайних ситуаціях;
- департамент виконання судових рішень.

Відділ регіональної поліції, профілактичної роботи та громадських зв'язків повинен всіляко підтримувати і координувати діяльність *Префектур поліції в воєводствах*, надавати фахову, організаційну, інформаційну, кадрову тощо допомогу для підвищення професійного рівня діяльності *Префектур поліції у районах і Шерифів у населених пунктах районної приналежності, селищах, селах*.

97.2. Головні функції СЗПГ:

- досліджувати стан громадської безпеки, розробляти і впроваджувати ефективні методи та засоби збереження громадської безпеки в інтересах громадян, захисту їх прав і свобод;
- постійно удосконалювати особовий склад і діяльність працівників СЗПГ на основі розвитку їх патріотичної, моральної і службової відповідальності та професійної майстерності;
- оперативно виявляти осіб, підозрюваних та/або звинувачуваних у скоєнні злочинів;
- координувати діяльність *Префектів поліції* у воєводствах України, надавати їм всебічну допомогу;
- всебічно підтримувати діяльність *регіональної поліції*, надавати їй співробітникам (зокрема *місцевим шерифам*) кадрову, професійну і організаційну допомогу, зокрема у сфері удосконалювати профілактичної роботи та громадських зв'язків;
- з метою недопущення протиправних дій, вивчати психологічний клімат у місцевому середовищі, виконувати комплекс профілактичних заходів, зокрема серед підлітків та молоді;
- проводити роз'яснювальну роботу з правових питань та надавати всебічну підтримку громадським правозахисним організаціям;
- підтримувати ініціативи громадян та брати участь в удосконаленні форм і методів участі громадян у вирішенні проблем правопорядку;

- досліджувати сферу надзвичайних ситуацій, здійснювати заходи профілактики, унеможливлення та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру;
- готувати населення та відповідні ресурси до організованих дій в умовах природних і техногенних катастроф;
- рятувати громадян, їх особисте та суспільне майно під час небезпечних випадків та в надзвичайних ситуаціях, зокрема під час аварій, технічногенних, екологічних та природних катастроф, небезпечних природних явищ і катаклізмів;
- у невідкладних випадках терміново надавати громадянам першу медичну допомогу;
- невідкладно і професійно реагувати на звернення громадян;
- сприяти своєчасному виконанню судових рішень (ухвал, постанов тощо);
- використовувати і удосконалювати систему ізолювання та раціонального утримання злочинців і підозрюваних у місцях позбавлення волі (зокрема, пенітенціарні заклади).

97.3. Кожен працівник *СЗПГ*, незалежно від звання і посади, повинен бути зразком виконання патріотичного і громадянського обов'язку, усвідомлювати, що він служить Українській Нації, а отже повинен завжди бути готовим прийти на допомогу громадянам.

Працівники *СЗПГ* повинні будувати своє відношення до всіх громадян на засадах партнерства і спільної відповідальності за дотримання суспільної злагоди, безпеки і правопорядку.

97.4. Контроль за дотриманням цієї ст. 97 і відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Генеральний Прокурор України* та відповідний профільний *Комітет Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Державний Комітет Контролю

Стаття 98. *Державний Комітет Контролю (ДКК)* — є відокремленою установою в системі органів державної влади.

98.1. Згідно зі *Статутом ДКК*, що затверджується відповідною Постановою Ради Міністрів Української Республіки, цей *Комітет* у своїй поточній діяльності є цілком незалежний, з обов'язком щопівроку складати звіт про результати своєї діяльності на засіданні Ради Міністрів та/або відповідного профільного Комітету Національних Законодавчих Зборів Української Республіки.

98.2. Головне завдання *ДКК* — досліджувати, контролювати і перевіряти діяльність структур управління, розподілу і виконання рішень у сфері публічних фінансів, а також діяльність підприємств, організацій, установ і відповідних осіб з метою очищення цих структур від корупції, хабарництва, інших злочинних посягань.

98.3. *ДКК* повинен виконувати такі функції:

— вивчати широке поле фінансової і господарчої діяльності з метою виявлення тіньових схем, оборудок, зловживань, корупційних зв'язків, способів ухилення від сплати податків, інших злочинних методів, що завдають шкоди Українській Республіці, а також відповідних осіб, причетних до використання зазначених методів;

— аналізувати документи і факти діяльності підприємств, установ, державних органів і інституцій з точки зору їх відповідності законодавству;

— перевіряти технологічні режими виготовлення, рецептури і якість товарів та послуг в інтересах споживачів;

— перевіряти відповідність між фактичною сплатою податків і доходами юридичних і фізичних осіб;

— виховувати здібних чесних професіоналів державного контролю, здатних виконувати відповідальні обов'язки службовців *ДКК*;

— вдосконалювати технічний і методичний інструментарій для поліпшення ефективності і якості діяльності *ДКК*.

98.4. Контроль за дотриманням цієї ст. 98 і відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Генеральний Прокурор України* та відповідний профільний *Комітет Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Зовнішньополітичне відомство Української Республіки

Стаття 99. *Зовнішньополітичне відомство Української Республіки (ЗВУР)* — це система органів, установ і представництв, які, згідно із *Засадами зовнішньої політики*, затвердженими *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки*, повинні здійснювати необхідні заходи, спрямовані на захист національних інтересів *Української Республіки* на міжнародній арені та її громадян за кордоном шляхом переговорів, консультацій, участі в роботі міжнародних організацій тощо.

99.1. *ЗВУР* має очолювати *Міністр закордонних справ Української*

Республіки, якому повинні підпорядковуватись всі структури цього відомства, а саме: апарат керівного центру (*Міністерство*), дипломатичні установи та представництва України за кордоном, відомчі наукові установи, галузеві заклади освіти та підготовки кадрів,

99.2. Основні функції ЗВУР:

- постійно вдосконалювати методи зовнішньої політики та готувати відповідні професійно досконалі й патріотично віддані кадри;
- досліджувати стан та тенденції міжнародних відносин у світі та в сфері стосунків України з іншими державами;
- розробляти обґрунтовані прогнози розвитку міждержавних стосунків у всіх сферах діяльності та інтересів інших країн щодо України;
- розвивати дружні, партнерські та ділові стосунки (зокрема з питань безпеки, господарчі, торгівельні, гуманітарні та стосунки у галузі освіти, культури тощо) з іншими країнами;
- розбудовувати мережу закордонних дипломатичних та інших закордонних представництв України;
- зміцнювати добросусідські взаємини із суміжними країнами;
- розвивати широкий спектр відносин з симпатиками України за кордоном;
- посилювати участь і вплив України в міжнародних організаціях;
- захищати інтереси України і її громадян за кордоном у всіх випадках, які потребують втручання та організовувати відповідні заходи.

99.3. Контроль за дотриманням цієї ст. 99 і відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Президент Української Республіки* та відповідний профільний *Комітет Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Сфера виховання, освіти і науки

Стаття 100. Майбутнє *Української Республіки*, зокрема рівень її розвитку, безпека та добробут її громадян, відповідно й авторитет України у світі визначається рівнем виховання, освіти, культури і патріотичної відповідальності громадян *Української Республіки*.

100.1. Державним центром управління в галузі освіти, культури і виховання патріотичної відповідальності громадян *Української Республіки* повинно бути *Міністерство науки і освіти*, за яким за-

кріплюється обов'язок організації та сприяння виконанню таких функцій:

а) у навчальних закладах та установах освіти і виховання всіх форм власності на території України:

— досліджувати рівень виховання, освіти, культури і патріотичної відповідальності громадян *Української Республіки*;

— удосконалювати і впроваджувати системи сімейного виховання і батьківської освіти до появи дитини;

— удосконалювати і впроваджувати методи дошкільної освіти, морального і патріотичного виховання;

— удосконалювати і впроваджувати навчально-виховні системи початкової школи;

— удосконалювати і впроваджувати навчально-виховні системи гімназійної освіти і виховання;

— залучати дітей, підлітків і молодь до участі в суспільно корисній громадській діяльності, зокрема у волонтерській, пластовій, науковій тощо;

— стимулювати створення і розвиток патріотичних молодіжних організацій;

— вдосконалювати та впроваджувати системи фізичного виховання та загартовування;

— пропагувати та виховувати навички здорового способу життя, екологічної культури та формувати патріотичний світогляд;

— підтримувати у належному стані мережу державних навчально-виховних закладів всіх рівнів акредитації, установи вищої освіти та інфраструктуру галузі;

— забезпечувати державні навчально-виховні заклади та установи необхідним обладнанням, устаткуванням, приладами, апаратурою, матеріалами, посібниками, літературою, іншими засобами навчально-виховної роботи;

— удосконалювати та впроваджувати програми профорієнтації молоді;

— навчати молодь володінню робітничими професіями;

— сприяти удосконаленню навчально-виховного процесу та організації наукових досліджень у вищих навчальних закладах;

— навчати студентів використовувати вищу освіту для вирішення конкретних практичних завдань.

б) в наукових закладах і установах на території України:

— вивчати і здійснювати порівняльний аналіз стану, методів, обладнання і організації наукових досліджень в Україні й за кордоном;

- стимулювати розвиток наукового пошуку, новацій і новаторів у критичних і перспективних галузях науки і господарства;
- створювати нові центри досліджень на перспективних і актуальних напрямках наукового пошуку;
- розробляти прогресивні зразки наукового устаткування, обладнання і апаратури, удосконалювати методи і технологію наукового пошуку та організацію досліджень;
- розширювати і поглиблювати міжнародні контакти і співробітництво з науковими закладами і вченими за кордоном;
- впроваджувати результати наукових досліджень у практику господарчої діяльності;
- удосконалювати методи відбору та підготовки наукових кадрів;
- постійно вдосконалювати кадрову і організаційну структуру закладів і всієї системи фундаментальних та прикладних наукових досліджень в Українській Республіці.

100.2. У відповідному підрозділі *Міністерства науки і освіти* повинен бути *Реєстр новацій, творчих здібностей і вмінь*, в якому, на підставі відповідних документів (грамот, дипломів, свідоцтв, відзнак, сертифікатів, патентів, нагород тощо) відображаються творчі, виробничі та інші суспільно важливі успіхи і досягнення кожного громадянина Української Республіки.

Мета ведення зазначеного *Реєстру*:

- сприяти розвитку високопрофесійного кадрового забезпечення шляхом підготовки пропозицій на заміщення посад в державних органах, підприємницьких структурах, недержавних і громадських організаціях, на підставі об'єктивних критеріїв та в інтересах всього суспільства;
- стимулювати творчу активність дітей, молоді й всіх громадян та популяризувати їх досягнення, як приклад для широкого наслідування в українському суспільстві;
- визначати достойні кандидатури для навчання і підвищення кваліфікації;
- готувати пропозиції для відповідного нагородження осіб, котрі відзначились суспільно важливими досягненнями.

100.3. Кожен шкільний вчитель має право на створення і викладання авторського курсу згідно зі своєю професійною спеціалізацією. Зазначений авторський курс має бути затверджений *Методичною Радою з питань освіти і культури* даного воєводства, що

дає право на викладання цього курсу, публікацію відповідного підручника і посібників.

100.4. Фінансування закладів шкільної освіти необхідно здійснювати за рахунок бюджетів *районних самоврядних територіальних осередків* — тобто *бюджетів районів*, що входять до складу *воєводств, міст воєводської приналежності та районів у великих містах*.

100.5. Кожен університет має право у своїй діяльності керуватися власним статутом, згідно з яким на території науково-дослідницьких, лабораторних, навчальних, побутових, житлових, службових, паркових, рекреаційних та інших приміщень і зон діють відповідні правила, що забезпечують необхідні умови для ефективної діяльності студентів і професорсько-викладацького складу цього закладу.

100.6. Контроль за дотриманням цієї ст. 100 і відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати відповідний *профільний Комітет Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, Державний Комітет Контролю Української Республіки* та громадські організації, що захищають інтереси шкільництва, студентства, викладачів, науковців, всіх патріотичних громадян України, зацікавлених у підвищенні інтелектуального рівня Української Нації.

Господарча діяльність: планування, виробництво, фінанси

Стаття 101. Головний обов'язок держави, її органів, установ і діяльності відповідних службовців у сфері національного господарства — всіляко сприяти ініціативам, спрямованим на збільшення національного доходу в інтересах всіх громадян Української Республіки.

Стаття 102. Головним координаційним центром Української Республіки у сфері планування, вітчизняного виробництва і фінансів є *Міністерство національного господарства*, яке повинно мати у своєму складі такі підрозділи:

— Департамент підтримки ініціатив, винахідництва, новацій, прикладної науки, проектування і дослідних зразків.

— Окремий департамент координації діяльності державних підприємств військово-промислового комплексу.

— Департамент координації діяльності промислових підприємств народно-господарського комплексу.

- Департамент координації діяльності підприємств аграрного сектора.
- Департамент аналізу ринку і координації торгівлі.
- Департамент бюджету і публічних фінансів.
- Департамент міжнародної співпраці.

102.1. Міністерство національного господарства повинно виконувати такі основні функції:

- моніторити процеси життєдіяльності суспільства, виявляти проблеми у сфері національного господарства, формулювати завдання та створювати програми для їх наукового, технічного, практичного вирішення;
- координувати пошук інноваційних вирішень проблем на головних напрямках розвитку національного господарства;
- першочергово дбати про активізацію вітчизняного виробництва і внутрішнього ринку;
- вдосконалювати методи раціонального управління діяльністю підприємств і організацій на принципах суспільно-патріотичного партнерства, незалежно від форми власності;
- стимулювати розвиток підприємництва, заохочувати підприємців до творчої праці і максимально використовувати їх ентузіазм для вдосконалення національного господарства;
- стимулювати створення новітніх зразків техніки, машин, устаткування, інших засобів виробництва і побутової техніки;
- контролювати створення нових і використання існуючих виробничих потужностей у важливіших галузях економіки;
- створювати науково-виробничі центри для вирішення важливіших завдань розвитку в перспективних і стратегічних галузях та сприяти їх ефективній діяльності;
- планувати і контролювати раціональне використання сировини, матеріалів, напівфабрикатів, виробничих потужностей і трудових ресурсів;
- визначати параметри перспективного попиту на основні ресурси, зокрема на фахівців з провідних галузей знань;
- ефективно використовувати власні фінансові ресурси держави і залучені кредити з метою постійного нарощування вітчизняного виробництва і приросту внутрішнього валового продукту Української Республіки;
- стимулювати зменшення сфери діяльності і обсягів тіньової економіки, зокрема за рахунок повної прозорості використання фінансів та інших активів;

— максимально використовувати ресурси і можливості аграрного сектора, широко стимулювати підприємництво на селі;

— вдосконалювати систему оподаткування, створювати умови для максимального використання громадських ініціатив, підтримувати розвиток господарчої самодіяльності місцевих громад і активістів;

— розробляти і контролювати виконання програм перспективного розвитку галузей, адміністративно-територіальних одиниць і провідних підприємств;

— розробляти доцільний бездефіцитний бюджет на основі раціональних оцінок функціональної моделі національного господарства та аналізу його функціонально-вартісної діаграми;

— проводити активну промоційну діяльність за кордоном (саміти, ярмарки, виставки тощо), постійно збільшувати експортну складову вітчизняної господарчої діяльності на міжнародних ринках;

— вдосконалювати структуру Міністерства національного господарства, професійний рівень і якість роботи його працівників;

— проводити активну, патріотичну фінансово-господарчу політику, беручи за взірець і мету *Політичний ідеал Української Нації* (ст.14 п.3.3. цієї Конституції).

102.2. *Департамент бюджету і публічних фінансів* повинен вивчати, моделювати, визначати та контролювати рівень, структуру, динаміку і тенденції фінансових потоків Української Республіки, а на їх основі розраховувати бездефіцитний бюджет держави.

В основі фінансової системи і всієї фінансової політики держави повинен лежати суспільний постулат економічної свободи і громадянської солідарності:

Кількість підприємців є завжди обернено пропорційною розмірові податків, а сума надходжень до бюджету прямо залежить від кількості підприємців, з урахуванням обсягу реалізації їх продукції.

102.3. Бюджетна система Української Республіки має будуватися на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами.

Виключно законом про Державний бюджет Української Республіки мають бути визначені будь-які видатки держави на загально-суспільні потреби, розмір і цільове спрямування цих видатків.

Регулярні звіти про доходи і видатки Державного бюджету Української Республіки мають бути оприлюднені.

102.4. *Національні Законодавчі Збори Української Республіки*

повинні затверджувати Державний бюджет щорічно на період з 1 січня по 31 грудня, а за особливих обставин — на інший період.

Рада Міністрів Української Республіки не пізніше 15 вересня кожного року подає Проект Державного бюджету на розгляд до *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*. Разом із проектом закону подається доповідь про хід виконання Державного бюджету Української Республіки поточного року.

102.5. Рада Міністрів Української Республіки відповідно до закону подає до *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* звіт про виконання Державного бюджету. Поданий звіт має бути оприлюднений.

102.6. Контроль від імені *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використання здійснює *Рахункова палата*.

Організація, повноваження і порядок діяльності Рахункової палати визначаються законом.

Стаття 103. Грашовою одиницею Української Республіки є гривня. Забезпечення стабільності грошової одиниці є основною функцією центрального банку держави — Національного банку Української Республіки.

Рада Національного банку Української Республіки повинна розробляти основні засади грошово-кредитної політики та здійснювати контроль за її проведенням.

Правовий статус Ради Національного банку України визначається законом.

Стаття 104. *Податкова система держави* має бути максимально простою, зрозумілою і прозорою.

104.1. Для всіх юридичних осіб на території України (для підприємств, організацій, установ тощо) встановлюється єдина податкова норма у формі двох видів відрахувань від обсягу реалізації продукції: 10% — до державного бюджету, 8% — до місцевого бюджету за місцем реєстрації юридичної особи.

Згідно із цією нормою, сплата податку повинна здійснюватись банком на підставі платіжного документа, з кожної суми, що надійшла на розрахунковий рахунок юридичної особи в оплату за реалізовану цією юридичною особою продукцію (послуги), шляхом відрахування 10% + 8% від відповідної суми грошових коштів, що надійшли на зазначений рахунок.

Відповідно, банк повинен того самого дня перерахувати визначені суми податку на рахунки державного і місцевого бюджету.

За належний розподіл податкових надходжень по напрямках їх використання повинні нести відповідальність визначені повноважні керівники фінансових установ центрального і місцевого рівня.

104.2. Податок з доходів фізичних осіб повинен становити 15%. Керівники підприємств, організацій, установ тощо повинні щомісячно переказувати відповідні суми відрахувань на встановлені рахунки за їх соціальними напрямками використання.

104.3. В критичних для Української Республіки ситуаціях (небезпечних, аварійних, катастрофічних тощо), *Національні Збори Української Республіки*, на основі подання *Ради Міністрів*, можуть встановлювати додаткові та/або інші податкові норми із зазначенням на який термін.

104.4. Несплата та/або ухилення від сплати податків вважається злочином і має каратись обмеженням свободи з залученням до виправних робіт на термін від 1 до 6 років.

Стаття 105. *Міністерство транспорту і зв'язку Української Республіки* повинно виконувати такі основні функції:

— досліджувати і контролювати стан транспортних шляхів (автомобільних, залізничних, річкових, морських), споруд (станцій, портів, летовищ, баз) та відповідного устаткування і обладнання;

— вдосконалювати існуючі а також виготовляти і будувати нові транспортні системи наземного, водного і повітряного транспорту на основі прогресивних досягнень науки і техніки;

— координувати діяльність транспортних підприємств в інтересах держави і громадян;

— досліджувати, контролювати і координувати діяльність систем і операторів зв'язку в інтересах держави і громадян;

— розробляти і впроваджувати прогресивні інженерно-технічні та організаційні рішення в галузі зв'язку;

— підтримувати системи транспорту і зв'язку в надійному стані та здійснювати їх безпечну експлуатацію в інтересах держави і громадян.

Стаття 106. *Міністерство екології та природних ресурсів Української Республіки* повинно виконувати такі основні функції:

— досліджувати стан навколишнього середовища з точки зору відповідності екологічним нормам і забезпечення комфортного розвитку природи і життя людей;

— контролювати проведення геологічних робіт у галузі пошуку корисних копалин та уточнення земельного кадастру України в інтересах розвитку промисловості й аграрного сектора;

— розробляти пропозиції спрямовані на раціональне використання родовищ корисних копалин і всіх видів природних ресурсів України;

— готувати професійні кадри природоохоронців і вдосконалювати структуру природоохоронних органів;

— сприяти раціональному використанню надр України, проведенню рекультивациі та відновленню природи в інтересах місцевих громад;

— розробляти і впроваджувати необхідні природоохоронні заходи, зокрема у місцях ризикованих і критичних виробництв (хімічних, металургійних, енергетичних, видобувних тощо);

— через мережу відповідних державних природоохоронних структур і осередків контролювати діяльність підприємств, організацій і установ в екологічному аспекті;

— своєчасно вживати заходи спрямовані на ліквідацію наслідків порушень і усунення шкоди, завданої навколишньому природному середовищу;

— дієво і ефективно підтримувати діяльність громадських організацій і активістів екологічного профілю, зокрема на рівні місцевого самоврядування;

— сприяти вдосконаленню та впровадженню новітніх технічних засобів і методів екологічного контролю;

— розробляти і контролювати виконання програм сприяння оздоровленню природи, з залученням органів місцевого самоврядування;

— активно здійснювати природоохоронну політику держави та сприяти всім видам і формам діяльності, спрямованим на збільшення площі і якості лісів, зелених, паркових і заповідних зон, заповідників і заказників;

— розробляти і впроваджувати заходи відновлення натурального стану річок, озер, інших об'єктів природи, зокрема сприяти збільшенню риб, птахів і звірів на території України.

Стаття 107. Контроль за дотриманням ст.ст. 101, 102, 103, 104, 105, 106 і відповідне реагування в разі їх порушення повинні здійснювати відповідні профільні *Комітети Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, Державний Комітет Контролю Української Республіки* та громадські організації, що захищають інтереси працівників, підприємців, роботодавців, всіх патріотичних громадян України, зацікавлених у розвитку національного господарства на принципах раціонального використання

вітчизняного виробничого потенціалу, ресурсів і навколишнього природного середовища в інтересах Української Нації.

Паливно-енергетичний комплекс

Стаття 108. Паливно-енергетичний комплекс Української Республіки являє собою макрогалузеву систему видобутку, переробки, постачання і використання кількох видів енергії: хімічної, ядерної, електричної, теплової, гідравлічної, сонячної, вітрової.

108.1. Головним центром управління *Паливно-енергетичним комплексом* є *Міністерство енергетики Української Республіки*, яке повинно мати у своєму складі:

- Департамент видобутку, переробки і використання вугілля.
- Департамент видобутку, збагачення і використання ядерного палива.
- Департамент гідроелектростанцій та гідропоруд.
- Департамент видобутку, переробки, транспорту, постачання і використання вуглеводнів.
- Департамент пошукових, науково-дослідних і експериментальних робіт та нетрадиційних джерел енергії.

Мета діяльності *Міністерства енергетики Української Республіки* — гарантувати енергетичну незалежність Української Нації.

108.2. *Міністерство енергетики Української Республіки* повинно виконувати такі функції:

- вивчати поточну динаміку обсягів і структури вітчизняного попиту на енергоносії та прогнозувати його на перспективу;
- координувати, узгоджувати і контролювати діяльність підприємств, організацій і установ енергетичного профіля незалежно від форми власності;
- сприяти раціональному використанню енергоносіїв і енергії на всіх етапах технологічного циклу;
- моделювати розвиток вітчизняної енергетики, планувати створення прогресивних енергетичних потужностей, контролювати їх будівництво та введення в експлуатацію;
- координувати діяльність навчальних закладів енергетичного профіля і підготовку відповідних фахівців;
- розвивати сектор нетрадиційних видів енергії, збільшувати обсяги їх виробництва та сферу застосування;
- сприяти розвиткові малої енергетики на місцевому рівні та підвищувати ефективність її використання.

108.3. Контроль за дотриманням ст.108 і відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати відповідний *профільний Комітет Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, Державний Комітет Контролю Української Республіки* та громадські організації, що захищають інтереси працівників, підприємців, роботодавців, всіх патріотичних громадян України, зацікавлених у розвитку вітчизняної енергетики.

Сфера оздоровлення і соціальної підтримки громадян

Стаття 109. Українська держава в особі її відповідальних посадовців повинна створювати умови для зміцнення здоров'я, подовження життя громадян Української Республіки і всіляко сприяти позитивним змінам демографічної ситуації в Україні.

109.1. Керівним і координуючим центром вирішення цього завдання є *Міністерство оздоровлення і соціальної підтримки громадян Української Республіки*, яке повинно виконувати такі основні функції:

а) у сфері оздоровлення і впровадження навичок здорового способу життя:

— вивчати стан здоров'я громадян всіх вікових груп і працівників провідних професій;

— у встановлені терміни періодично здійснювати обов'язкові профілактичні заходи (діагностичні, аналізи, давати рекомендації) для всіх вікових груп громадян;

— вивчати досвід, методи і технічне оснащення кращих систем оздоровлення в Україні й світі з метою запозичення і поширення;

— координувати оснащення оздоровчих закладів сучасними засобами діагностики і лікування;

— сприяти розробці й впровадженню передових методів і технологій ефективної терапії;

— сприяти розробці й впровадженню новітніх ефективних лікарських препаратів;

— підтримувати і координувати діяльність навчальних закладів системи оздоровлення, організовувати і контролювати підготовку сучасних фахівців і персоналу для ефективної творчої роботи в системі оздоровлення громадян;

— всебічно розвивати і якісно вдосконалювати державну систему закладів оздоровлення (спеціалізовані клініки, лікарні, поліклі-

ніки, центри сімейних лікарів, фельдшерсько-акушерські пункти тощо);

- підтримувати діяльність центрів, фірм, фондів, інших недержавних організацій і установ оздоровчого профілю незалежно від форми власності;

- організувати розробку, дослідження і впровадження нових ефективних приладів, медичного обладнання і устаткування;

- сприяти вивченню і впровадженню ефективних методів і засобів народної (нетрадиційної) медицини, що знаходять своє раціональне застосування в Україні й світі;

- розробляти і активно впроваджувати державні і регіональні програми суттєвого покращення демографічної ситуації в Україні;

- широко популяризувати і всебічно стимулювати діяльність громадських організацій, активістів та інші самодіяльні форми організації й виявлення ініціативи громадян (зокрема діяльність Університетів Третього Віку, клубів, гуртків здорового способу життя тощо) спрямовані на самооздоровлення;

- підтримувати діяльність громадських організацій громадян, що об'єднують людей з особливими потребами та їх близьких, створювати умови для їх самореалізації в суспільстві;

- підтримувати і координувати діяльність навчальних закладів фізичної культури, спортивних шкіл молоді та громадських організацій спортивного профілю;

- вивчати інтереси і потреби громадян у сфері відпочинку та вдосконалювати форми і методи його проведення;

- розвивати мережу закладів відпочинку державної та інших форм власності;

- стимулювати всебічний розвиток туристичної галузі та туристичну самодіяльність громадян;

- гарантувати належний відпочинок кожному громадянину на основі державних програм і надійного фінансування;

- готувати кадри фахівців з організації відпочинку, туристичних та інших послуг у сфері відпочинку.

б) у сфері соціальної підтримки громадян:

- досліджувати соціальні проблеми України, вивчати інтереси громадян (зокрема дітей, молоді, інвалідів, людей з обмеженими можливостями, осіб старшого віку, пенсіонерів, інших вразливих категорій) з метою їх раціонального влаштування у суспільному житті;

- розробляти і впроваджувати програми вдосконалення і розвитку соціальної сфери в інтересах всього суспільства;

— готувати науковців, фахівців високого рівня і персонал для кадрового забезпечення соціальної сфери;

— вдосконалювати форми і методи підтримки громадських об'єднань, фондів, спілок, клубів, інших недержавних організацій і активістів, діяльність яких спрямована на вирішення проблем соціальної сфери інтересів громадян;

— розвивати мережу державних закладів соціальної підтримки громадян вразливих категорій та підвищувати якість їх діяльності;

— стимулювати суспільно важливі ініціативи громадських об'єднань в галузі соціальної підтримки громадян, зокрема спрямовані на зміцнення здоров'я і подовження життя громадян вразливих категорій.

109.2. Контроль за дотриманням ст.109 і відповідне реагування в разі її порушення повинен здійснювати відповідний *профільний Комітет Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, Державний Комітет Контролю Української Республіки* та громадські організації, що захищають інтереси громадян України, зацікавлених у розвитку і ефективному функціонуванні системи оздоровлення і соціальної підтримки.

Сфера культури і національної спадщини

Стаття 110. Головним координуючим центром діяльності у сфері культури має бути *Міністерство культури і національної спадщини*, яке повинно мати у своїй структурі такі основні підрозділи:

— Департамент історичної пам'яті.

— Департамент мовної культури Української Нації.

— Департамент сприяння динамічним формам творчості.

— Департамент кадрового і матеріально-технічного забезпечення сфери культури в Україні.

110.1. *Міністерство культури і національної спадщини* повинно виконувати такі функції:

— підтримувати ініціативи громадян і організацій стосовно вдосконалення діяльності у сфері культури і національної спадщини;

— підтримувати і координувати діяльність науковців і наукових колективів, які провадять дослідження у сфері культури і традицій Української Нації;

— опікуватися діяльністю музеїв, архівів, колекцій, піклуючись

про наповнення, розширення і збереження пам'яток культури, фондів та експозицій:

- брати участь у науково-пізнавальних та пошукових експедиціях з залученням громадян-активістів та органів місцевого самоврядування;

- брати участь в організації й проведенні виставок, конкурсів, переглядів, прослуховувань, оглядів, фестивалів місцевого і крайового рівня з метою розвитку і популяризації кращих надбань народної творчості й виявлення народних талантів;

- наполегливо популяризувати українську культуру і національну спадщину за кордоном;

- підтримувати, розвивати і сприяти вдосконаленню діяльності театральних і музичних колективів, кіногруп, артистів цирку, образотворчих та інших студій, активних фахівців і аматорів, популяризувати їх творчий доробок;

- вдосконалювати навчальні програми, стимулювати підготовку фахівців високого рівня в галузі культури;

- заохочувати творчий розвиток музичних, театральних, художніх, прикладних та інших навчальних закладів культури, незалежно від форм власності;

- всебічно сприяти розвитку й вдосконаленню мовної культури Української Нації, широко популяризувати доробок кращих вітчизняних майстрів слова;

- дієво збагачувати красу української мови у сфері спілкування, рішуче боротися з бруднослів'ям, вульгаризмами і неоковирними іншомовними запозиченнями;

- заохочувати молодь до творчого розвитку вітчизняної лексики і словарного фонду, зокрема на основі функціональних неологізмів;

- стимулювати діяльність літературних гуртків, проводити авторські вечори, творчі зустрічі, видавати і розповсюджувати кращі твори світової літератури в українських перекладах;

- аналізувати стан і динаміку дотримання вимог законодавства стосовно мовної політики держави у всіх сферах суспільного життя;

- розробляти та контролювати впровадження пропозицій щодо вдосконалення системи мовної освіти і мовного виховання громадян з патріотичних позицій;

- допомагати засобам масової інформації у справі цікавого відображення культурно-мистецьких подій;

- підтримувати культурно-освітню та мистецьку діяльність товариств національних меншин і їх творчих колективів;

- підтримувати культурно-освітню та мистецьку діяльність українських національних товариств за кордоном;
- розвивати мережу центрів, клубів, будинків культури, закладів та інших установ культури на крайовому і місцевому рівнях;
- матеріально-технічно забезпечувати заклади, установи, організації, громадські об'єднання, інші об'єкти і діяльність працівників сфери культури.

110.2. Контроль за дотриманням ст.110 і адекватне реагування в разі її порушення повинен здійснювати *Президент Української Республіки*, а також відповідний профільний *Комітет Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, Державний Комітет Контролю Української Республіки* та громадські організації, що захищають інтереси громадян України, зацікавлених у розвитку та ефективному функціонуванні системи культури і національної спадщини Української Нації.

Р о з д і л V. ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВОЮ

Стаття 111. Загальна структура системи управління та організації життя держави і суспільства в Українській Республіці має базуватися на принципі солідарності всіх громадян, а відтак повинна бути представлена чотирма взаємопов'язаними блоками владних повноважень:

- законодавчим крайовим, в особі парламенту — *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*;
- виконавчим блоком повноважень центрального рівня — в особі *Ради Міністрів Української Республіки і Президента Української Республіки*;
- виконавчим блоком повноважень та ініціатив самоврядного (регіонального, місцевого, локального) рівня — в особі відповідних *Рад і Управ*;
- блоком повноважень незалежної юстиції.

Національні Законодавчі Збори Української Республіки

Стаття 112. Повноваження крайового законодавчого блоку повинні виконувати *Національні Законодавчі Збори Української Республіки* у складі 300 парламентаріїв, тобто депутатів, обраних за партійними списками на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Щороку склад НЗЗУР має бути оновлений на одну третину шляхом виборів. Порядок оновлення відбувається з врахуванням кадрового резерву (наступних осіб у партійних списках після попередньо обраних до парламенту) і визначається Законом про вибори.

112.1. Головна функція *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* (парламенту Української Республіки) — **створювати, розвивати і вдосконалювати законодавчу базу для організації всіх сфер життя на території України в інтересах громадян Української Республіки.**

112.2. Депутатом *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* може бути обрано громадянина Української Республіки, який на день виборів досяг двадцяти п'яти років, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'ятнадцяти років.

Не може бути обраним до *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* (НЗЗУР) громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

112.3. Повноваження депутата НЗЗУР) визначаються Конституцією та законами України. Термін повноважень депутата *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* має становити три роки.

Стаття 113. Чергові вибори до НЗЗУР мають відбуватись щорічно в останню неділю жовтня. Порядок проведення виборів депутатів НЗЗУР встановлюється законом.

Позачергові вибори до НЗЗУР мають призначатися *Президентом Української Республіки* і проводитись в період сорока днів з дня опублікування рішення про дострокове припинення повноважень НЗЗУР.

Стаття 114. Депутати *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* повинні здійснювати свої повноваження на постійній основі.

Депутати НЗЗУР не можуть мати іншого представницького ман-

дата, бути на державній службі, обіймати інші оплачувані посади, займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності), входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку.

У разі виникнення обставин, що порушують вимоги щодо несумісності депутатського мандата з іншими видами діяльності, депутат НЗЗУР у десятиденний строк з дня виникнення таких обставин повинен припинити таку діяльність або подати особисту заяву про складення повноважень депутата НЗЗУР.

Стаття 115. Перед вступом на посаду депутати *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* мають скласти перед *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки* таку присягу:

«Присягаю на вірність Українській Нації. Зобов'язуюсь усіма своїми діями боронити суверенітет і незалежність Української Республіки, дбати про благо Вітчизни і добробут її громадян. Присягаю додержуватися Конституції України та законів України, виконувати свої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників».

Присягу зачитує найстарший за віком депутат НЗЗУР перед відкриттям першої сесії новообраної НЗЗУР, після чого депутати скріплюють присягу своїми підписами під її текстом. Відмова скласти присягу має наслідком втрату депутатського мандата.

Повноваження депутатів НЗЗУР починаються з моменту складення присяги.

Стаття 116. Депутати НЗЗУР не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образи чи наклеп.

Повноваження парламентаріїв припиняються одночасно з припиненням повноважень *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Повноваження депутата НЗЗУР припиняються достроково у разі:

- 1) складення повноважень за його особистою заявою;
- 2) набрання законної сили обвинувального вироку щодо нього;
- 3) визнання його судом неієздатним або безвісно відсутнім;
- 4) припинення його громадянства або його виїзду на постійне проживання за межі України;
- 5) якщо протягом десяти днів з дня виникнення обставин, які призводять до порушення вимог щодо несумісності депутатського

мандата з іншими видами діяльності, ці обставини ним не усунуто;

б) невходження депутата НЗЗУР, обраного від політичної партії (виборчого блоку політичних партій), до складу депутатської фракції цієї політичної партії (виборчого блоку політичних партій) або виходу депутата НЗЗУР зі складу такої фракції;

7) його смерті.

Повноваження депутата НЗЗУР припиняються достроково також у разі дострокового припинення відповідно до Конституції України повноважень *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* — в день відкриття першого засідання *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* нового скликання.

Стаття 117. Депутати *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* повинні працювати під час сесійних засідань, в парламентських Комітетах і комісіях, в своїх службових кабінетах і на виїзді (під час зустрічей з виборцями, беручи участь у засіданнях органів центральної і місцевої виконавчої влади тощо).

117.1. Депутати НЗЗУР мають право залучати громадські організації для опрацювання та підготовки пропозицій з актуальних проблем розвитку суспільства та здійснювати інші повноваження, визначені цією Конституцією і законами Української Республіки.

117.2. *Національні Законодавчі Збори Української Республіки* є повноважними за умови обрання не менш як двох третин від їх конституційного складу.

Національні Законодавчі Збори Української Республіки мають збиратися на першу сесію не пізніше ніж на десятий день після офіційного оголошення результатів виборів у центральній пресі.

Перше засідання новообраних *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* відкриває найстарший за віком парламентарій.

Стаття 118. Чергові сесії *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* необхідно починати першого вівторка лютого і першого вівторка вересня кожного року.

Позачергові сесії *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*, із зазначенням порядку денного, має скликати Голова *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* на вимогу Президента *Української Республіки* або на вимогу не менш як третини парламентаріїв від конституційного складу НЗЗУР.

У разі оголошення указу Президента *Української Республіки* про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях, депутати *Національних Законодавчих Зборів*

Української Республіки повинні збиратися на засідання наступного дня після оголошення зазначеного указу.

У разі закінчення строку повноважень *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* під час дії воєнного чи надзвичайного стану, їх повноваження продовжуються до дня першого засідання першої сесії *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*, обраних після скасування воєнного чи надзвичайного стану.

Порядок роботи *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* встановлюється Конституцією України та *Регламентом Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Стаття 119. У *Національних Законодавчих Зборах Української Республіки*, за результатами виборів і на основі узгодження політичних позицій, має бути сформована коаліція депутатських фракцій, до складу якої входить більшість парламентаріїв від конституційного складу НЗЗУР.

Коаліція депутатських фракцій у парламенті має бути сформована впродовж п'ятнадцяти днів з дня відкриття першого засідання *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*, що проводиться після чергових або позачергових виборів *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*, або впродовж п'ятнадцяти днів з дня припинення діяльності коаліції депутатських фракцій у *Національних Законодавчих Зборах Української Республіки*.

Коаліція депутатських фракцій у *Національних Законодавчих Зборах Української Республіки*, відповідно до цієї Конституції, повинна внести пропозиції *Президенту Української Республіки* щодо кандидатури *Прем'єр-міністра Української Республіки* і кандидатур до складу *Ради Міністрів Української Республіки*.

Депутатська фракція у *Національних Законодавчих Зборах Української Республіки* до складу якої входить більшість парламентаріїв від конституційного складу НЗЗУР, має права коаліції депутатських фракцій у *Національних Законодавчих Зборах Української Республіки*, передбачені цією Конституцією.

Стаття 120. Засідання *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* проводяться відкрито. Закрите засідання проводиться за рішенням більшості від конституційного складу парламенту.

Рішення *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* ухвалюються виключно на пленарних засіданнях парламенту шляхом голосування. Голосування здійснюється кожним парламентарієм особисто.

Стаття 121. До повноважень *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* належить:

1) внесення змін до Конституції Української Республіки в межах і порядку, передбачених цією Конституцією;

2) призначення всеукраїнського референдуму з питань, визначених цією Конституцією;

3) ухвалення (прийняття) законів;

4) затвердження Державного бюджету Української Республіки та внесення змін до нього, контроль за виконанням Державного бюджету, прийняття рішення щодо звіту про його виконання;

5) визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики;

6) затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля;

7) призначення виборів Президента України у строки, передбачені цією Конституцією;

8) заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України;

9) оголошення за поданням Президента України стану війни і укладення миру, схвалення рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України;

10) усунення Президента України з поста в порядку встановленому цією Конституцією;

11) розгляд і прийняття рішення щодо схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України;

12) призначення (за поданням Президента України) Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України, Голови Служби національної безпеки України, Міністра-комісара Служби захисту конституційних прав громадян, Голови Державного Комітету Контролю, Міністра Зовнішньополітичного відомства Української Республіки;

13) призначення за поданням Прем'єр-міністра Української Республіки;

14) звільнення з посад осіб, раніше призначених рішенням *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* вирішення питання про відставку Прем'єр-міністра України, членів Ради Міністрів України;

15) здійснення контролю за діяльністю Ради Міністрів України відповідно до цієї Конституції та закону;

16) затвердження рішень про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснення контролю за їх використанням;

17) призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* з прав людини; заслуховування його щорічних доповідей про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Українській Республіці;

18) призначення на посади та звільнення з посад Голови Національного банку Української Республіки (за поданням Президента Української Республіки), призначення на посади та звільнення з посад половини складу Ради Національного банку Української Республіки, призначення на посади та звільнення з посад половини складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, призначення на посади та звільнення з посад членів Центральної виборчої комісії;

19) затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Служби безпеки Української Республіки, Збройних Сил Української Республіки, Служби захисту конституційних прав громадян, а також інших утворених відповідно до законів Української Республіки військових формувань;

20) схвалення рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил Української Республіки до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України;

21) встановлення державних символів Української Республіки;

22) надання згоди на призначення на посаду та звільнення з посади Президентом Української Республіки Генерального прокурора Української Республіки; висловлення недовіри Генеральному прокуророві Української Республіки, що має наслідком його відставку з посади;

23) призначення на посади та звільнення з посад третини складу Конституційного Трибуналу Української Республіки;

24) затвердження на посади суддів крайового рівня;

25) утворення і ліквідація районів, встановлення і зміна меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів;

26) призначення чергових та позачергових виборів до органів місцевого самоврядування;

27) невідкладне затвердження указів Президента Української Республіки про введення воєнного чи надзвичайного стану в Українській Республіці або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації;

28) ратифікація міжнародних договорів Української Республіки та денонсація міжнародних договорів Української Республіки;

29) здійснення парламентського контролю у межах, визначених цією Конституцією та законом;

30) прийняття рішення про направлення запиту до Президента Української Республіки на вимогу депутата *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*, групи депутатів *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* чи комітету *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*, попередньо підтриману не менш як однією третиною від конституційного складу *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*;

31) призначення на посаду та звільнення з посади керівника апарату *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*; затвердження кошторису *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* та структури її апарату;

32) затвердження переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, визначення правових засад вилучення об'єктів права приватної власності.

Національні Законодавчі Збори Української Республіки здійснюють також інші повноваження, які відповідно до Конституції Української Республіки віднесені до їх відання.

Стаття 122. Депутат НЗЗУР має право на сесії *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* звернутися із запитом до органів парламенту, до Ради Міністрів Української Республіки, до керівників інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до керівників підприємств, установ і організацій, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкування і форм власності.

Керівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій зобов'язані повідомити народного депутата України про результати розгляду його запиту.

Стаття 123. *Національні Законодавчі Збори Української Республіки* за пропозицією Президента Української Республіки або не менш як однієї третини парламентаріїв від конституційного складу

НЗЗУР, можуть розглянути питання про відповідальність Ради Міністрів Української Республіки та прийняти резолюцію недовіри Раді Міністрів Української Республіки більшістю від конституційного складу *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Питання про відповідальність Ради Міністрів Української Республіки не може розглядатися *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки* більше одного разу впродовж однієї чергової сесії, а також упродовж року після схвалення Програми діяльності Ради Міністрів Української Республіки або впродовж останньої сесії *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Стаття 124. *Національні Законодавчі Збори Української Республіки* повинні обрати зі свого складу *Голову Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, Першого заступника і заступника Голови Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* та можуть відкликати їх з цих посад.

Голова Національних Законодавчих Зборів Української Республіки повинен:

- 1) вести засідання парламенту;
- 2) організовувати роботу парламенту, координувати діяльність його органів;
- 3) підписувати акти, прийняті парламентом;
- 4) представляти парламент у стосунках з іншими органами державної влади Української Республіки та органами влади інших держав;
- 5) організовувати роботу апарату парламенту.

Голова Національних Законодавчих Зборів Української Республіки має здійснювати повноваження, передбачені цією Конституцією, у порядку встановленому *Регламентом Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Стаття 125. *Національні Законодавчі Збори Української Республіки* для здійснення законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до її повноважень, виконання контрольних функцій відповідно до Конституції Української Республіки, мають створювати з числа депутатів *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* відповідні парламентські (профільні) комітети та обрати голів, перших заступників, заступників голів та секретарів цих комітетів.

Національні Законодавчі Збори Української Республіки у межах

своїх повноважень можуть створювати *тимчасові спеціальні комісії* для підготовки і попереднього розгляду питань.

Національні Законодавчі Збори Української Республіки для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес, може утворювати *тимчасові слідчі комісії*, якщо за це проголосувала не менш як одна третина від конституційного складу *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Висновки і пропозиції тимчасових слідчих комісій не є вирішальними для слідства і суду.

Організація і порядок діяльності комітетів *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*, їх тимчасових спеціальних і тимчасових слідчих комісій встановлюються законом.

Стаття 126. Повноваження *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* припиняються у день відкриття першого засідання *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* нового скликання.

Президент Української Республіки має право достроково припинити повноваження *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*, якщо:

1) впродовж десяти днів *Національні Законодавчі Збори Української Республіки* не сформували коаліцію депутатських фракцій;

2) впродовж п'ятнадцяти днів після відставки Ради Міністрів Української Республіки не сформовано персональний склад Ради Міністрів;

3) упродовж п'ятнадцяти днів однієї чергової сесії не розпочато пленарні засідання.

Рішення про дострокове припинення повноважень *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* приймається Президентом України після консультацій з Головою *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*, його заступниками та головами депутатських фракцій у парламенті.

Повноваження депутатів *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*, котрі обрані на позачергових виборах, проведених після дострокового припинення Президентом Української Республіки повноважень *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* попереднього скликання, не можуть бути припинені протягом одного року з дня обрання.

Повноваження *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* не можуть бути достроково припинені Президентом Української

Республіки в останні шість місяців строку повноважень парламенту або Президента Української Республіки Української Республіки.

Стаття 127. Депутати *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* повинні ухвалювати закони, постанови та інші акти більшістю від конституційного складу парламенту, крім випадків, передбачених цією Конституцією.

Виключно законами Української Республіки повинні бути *визначені*:

- 1) права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина;
- 2) громадянство, правосуб'єктність громадян, статус іноземців та осіб без громадянства;
- 3) права корінних народів і національних меншин;
- 4) порядок застосування мов;
- 5) засади використання природних ресурсів, виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу, освоєння космічного простору, організації та експлуатації енергосистем, транспорту і зв'язку;
- 6) основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення; засади регулювання праці і зайнятості, шлюбу, сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства; виховання, освіти, культури і оздоровлення, екологічної безпеки;
- 7) правовий режим власності;
- 8) правові засади і гарантії підприємництва; правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання;
- 9) засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи;
- 10) засади регулювання демографічних та міграційних процесів;
- 11) засади утворення і діяльності політичних партій, інших об'єднань громадян, засобів масової інформації;
- 12) організація і діяльність органів виконавчої влади, основи державної служби, організації державної статистики та інформатики;
- 13) судоустрій, судочинство, статус суддів, засади судової експертизи, організація і діяльність прокуратури, органів дізнання і слідства, нотаріату, органів і установ виконання покарань; основи організації та діяльності адвокатури;
- 14) територіальний устрій України і засади місцевого самоврядування;
- 15) статус столиці України; спеціальний статус інших міст;

- 16) основи національної безпеки, організації Збройних Сил Української Республіки і забезпечення громадського порядку;
- 17) правовий режим державного кордону;
- 18) правовий режим воєнного і надзвичайного стану, зон надзвичайної екологічної ситуації;
- 19) організація і порядок проведення виборів і референдумів;
- 20) організація і порядок діяльності парламенту, статус депутатів *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*;
- 21) засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями та відповідальність за них.

Стаття 128. Виключно законами Українській Республіки повинні бути встановлені:

- 1) бюджетна система і державний бюджет Української Республіки; система оподаткування, податки і збори; засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статус національної валюти, а також статус іноземних валют на території України; порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу; порядок випуску та обігу державних цінних паперів, їх види і типи;
- 2) порядок направлення підрозділів Збройних Сил Української Республіки до інших держав; порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України;
- 3) одиниці ваги, міри і часу; порядок встановлення державних стандартів;
- 4) порядок використання і захисту державних символів;
- 5) державні нагороди;
- 6) військові звання, дипломатичні ранги та інші спеціальні звання;
- 7) державні свята;
- 8) порядок утворення і функціонування вільних та інших спеціальних зон, що мають економічний чи міграційний режим, відмінний від загального.

Амністія має оголошуватись законом.

Стаття 129. Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює *Уповноважений Національних Законодавчих Зборів Української Республіки*.

Стаття 130. Право законодавчої ініціативи у *Національних Законодавчих Зборах Української Республіки* належить Президентові Української Республіки, депутатам НЗЗУР та Раді Міністрів Української Республіки. Законопроекти, визначені Президентом Ук-

раїнської Республіки як невідкладні, розглядаються *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки позачергово*.

Стаття 131. Кожен закон, ухвалений *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки*, має завірити своїм підписом *Голова Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* і невідкладно передати *Президентові Української Республіки*.

131.1. Президент Української Республіки впродовж п'яти днів після отримання закону має підписати його, беручи до виконання, та офіційно оприлюднити його, або повернути закон зі своїми вмотивованими і сформульованими пропозиціями до *Національних Законодавчих Зборів Української Республіки* для повторного розгляду.

У разі якщо Президент Української Республіки упродовж встановленого терміну не повернув закон для повторного розгляду, закон вважається схваленим Президентом Української Республіки і має бути підписаний *Керівником Канцелярії Президента Української Республіки* та офіційно оприлюднений.

131.2. Якщо під час повторного розгляду закон буде знову прийнятий (ухвалений) *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки* не менш як двома третинами від їх конституційного складу, Президент Української Республіки зобов'язаний його підписати та офіційно оприлюднити протягом п'яти днів. У разі якщо Президент Української Республіки не підписав такий закон, Голова Національних Законодавчих Зборів Української Республіки повинен невідкладно оприлюднити цей факт і опублікувати закон за своїм підписом.

Закон набирає чинності через п'ять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування.

Стаття 132. Контроль за дотриманням ст.ст. 112–131 і адекватне реагування в разі їх порушення повинні здійснювати відповідні *профільні Комітети Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, Міністр справедливості Української Республіки, Конституційний Трибунал Української Республіки* та громадські організації, що захищають інтереси громадян України, зацікавлених у розвитку та ефективному функціонуванні системи демократичного законодавства Української Нації.

Рада Міністрів Української Республіки та її Апарат

Стаття 133. Рада Міністрів Української Республіки є основною частиною виконавчого блоку повноважень центрального рівня.

Рада Міністрів Української Республіки повинна здійснювати свої повноваження і виконувати свої функції у згоді з повноваженнями Президента Української Республіки і Національних Законодавчих Зборів Української Республіки.

Рада Міністрів Української Республіки у своїй діяльності має керуватися цією Конституцією Української Республіки та законами Української Республіки, а також Указами Президента Української Республіки та Постановами Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, прийнятими відповідно до Конституції та законів Української Республіки.

Стаття 134. До складу Ради Міністрів Української Республіки мають входити Прем'єр-міністр Української Республіки, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри.

Прем'єр-міністр Української Республіки має призначатись Національними Законодавчими Зборами Української Республіки за поданням Президента Української Республіки.

Кандидатуру для призначення на посаду Прем'єр-міністра Української Республіки має вносити Президент Української Республіки за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Національних Законодавчих Зборів Української Республіки сформованої відповідно до ст. 119 цієї Конституції, або депутатської фракції, до складу якої входить більшість депутатів від конституційного складу Національних Законодавчих Зборів Української Республіки.

Міністр закордонних справ Української Республіки, Міністр справедливості Української Республіки, Міністр культури і національної спадщини, Міністр науки і освіти, керівник Служби національної безпеки Української Республіки і Міністр оборони Української Республіки призначаються на пленарному засіданні Національних Законодавчих Зборів Української Республіки за поданням Президента Української Республіки.

Інші члени Ради Міністрів Української Республіки призначаються Національними Законодавчими Зборами Української Республіки за поданням Прем'єр-міністра Української Республіки.

Прем'єр-міністр Української Республіки має керувати роботою Ради Міністрів Української Республіки, спрямовуючи цю роботу на виконання Програми діяльності Ради Міністрів Української Республіки.

публіки, схваленої *Національними Законодавчими Зборами України Республіки*.

Стаття 135. Рада Міністрів Української Республіки має складати повноваження перед новообраними *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки*. Процедура складання повноважень повинна вміщувати звітну доповідь Прем'єр-міністра Української Республіки про стан справ у межах його повноважень і відповідальності.

Прем'єр-міністр Української Республіки, інші члени Ради Міністрів Української Республіки мають право заявити *Національним Законодавчим Зборам Української Республіки* про свою відставку.

Відставка Прем'єр-міністра Української Республіки та/або прийняття *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки* резолюції недовіри Раді Міністрів Української Республіки мають наслідком відставку всього складу Ради Міністрів Української Республіки. У цих випадках *Національні Збори Української Республіки* здійснюють формування нового складу Ради Міністрів Української Республіки у строки і в порядку, що визначені цією Конституцією.

Рада Міністрів Української Республіки, яка склала повноваження перед новообраними *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки* або відставку якої прийнято *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки*, повинна виконувати свої повноваження до початку роботи новосформованої Ради Міністрів Української Республіки.

Стаття 136. Рада Міністрів Української Республіки, в інтересах всіх громадян Української Республіки, повинна:

1) забезпечувати державний суверенітет і економічну самостійність Української Республіки, здійснювати внутрішню і зовнішню політику держави, виконувати Конституцію і закони Української Республіки, акти Президента Української Республіки;

2) вживати заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина;

3) забезпечувати проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування;

4) розробляти і контролювати виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку Української Республіки;

5) забезпечувати рівні умови розвитку всіх форм власності;

здійснювати управління об'єктами державної власності та координувати і контролювати діяльність юридичних осіб недержавної форми власності відповідно до закону;

6) розробляти проект закону про Державний бюджет Української Республіки і забезпечувати виконання Державного бюджету, затвердженого *Національними Законодавчими Зборами Української Республіки*, подавати *Національним Законодавчим Зборам Української Республіки* звіт про його виконання;

7) здійснювати необхідні заходи, що гарантують високий рівень обороноздатності і національної безпеки Української Республіки, громадський порядок і безпеку громадян;

8) здійснювати ефективну зовнішньоекономічну діяльність в інтересах громадян Української Республіки, зокрема у сфері зовнішньої торгівлі, митної справи тощо;

9) координувати роботу міністерств, брати участь у координації діяльності інших органів виконавчої влади;

10) відповідно до закону утворювати, реорганізовувати та ліквідувати міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади;

11) призначати на посади та звільняти з посад за поданням Прем'єр-міністра Української Республіки керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Ради Міністрів Української Республіки;

12) залучати громадські організації для опрацювання та підготовки пропозицій з актуальних проблем розвитку суспільства в межах повноважень Ради Міністрів та здійснювати інші повноваження, визначені цією Конституцією і законами Української Республіки.

Стаття 137. Рада Міністрів Української Республіки в межах своєї компетенції видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання. Акти Ради Міністрів України підписує Прем'єр-міністр Української Республіки.

Нормативно-правові акти Ради Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади підлягають реєстрації в порядку, встановленому законом.

Стаття 138. Члени Ради Міністрів Української Республіки, керівники центральних та місцевих органів виконавчої влади не мають права суміщати свою службову діяльність з іншою роботою (крім викладацької, наукової та творчої роботи у позаробочий час),

входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку.

Стаття 139. Апарат Ради Міністрів Української Республіки має на меті забезпечувати поточну діяльність Ради Міністрів.

139.1. Апарат Ради Міністрів повинен мати у своїй структурі три підрозділи:

— Управління зв'язків, поточного діловодства, підготовки і оформлення документації та листування.

— Управління статистики, аналізу стану справ, розробки перспективних програм та необхідних заходів корекції у поточній діяльності Ради Міністрів.

— Управління підготовки засідань і впровадження рішень Ради міністрів.

139.2. Керівника Апарату Ради Міністрів призначає Прем'єр-міністр.

139.3. Особовий склад Апарату Ради Міністрів Української Республіки має формуватися з висококваліфікованих і досвідчених державних службовців.

Керівників управлінь Апарату та їх заступників затверджує Рада Міністрів.

Стаття 140. Контроль за дотриманням ст.ст.133–139 і адекватне реагування в разі їх порушення повинні здійснювати відповідні профільні Комітети Національних Законодавчих Зборів Української Республіки та Державний Комітет Контролю Української Республіки.

Міністр справедливості Української Республіки, Конституційний Трибунал Української Республіки та громадські організації, що захищають інтереси громадян України, зацікавлених у розвитку та ефективному функціонуванні центральної виконавчої влади в Українській Республіці, можуть також брати участь в контролі у межах їх компетенції і функціональних обов'язків.

Президент Української Республіки та його Канцелярія

Стаття 141. Президент Української Республіки є главою держави і виступає від її імені. Президент Української Республіки повинен бути гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Стаття 142. Громадяни Української Республіки обирають Президента Української Республіки на період чотирьох років, на основі загального, рівного і прямого виборчого права, шляхом таємного голосування.

142.1. Президентом Української Республіки може бути обраний громадянин Української Республіки, який досяг сорока п'яти років, має право голосу, народився і постійно проживає в Україні, має досвід військової служби, вільно володіє українською й англійською мовами, має суспільно важливий творчий доробок та переконливі успіхи у патріотичній громадській та державній діяльності.

Одна й та сама особа не може бути Президентом Української Республіки більше ніж два терміни поспіль.

142.2. Президент Української Республіки не може мати іншого представницького мандата, обіймати посаду в органах державної влади або в об'єднаннях громадян, а також займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю чи входити до складу керівного органу або наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку.

142.3. Чергові вибори Президента Української Республіки проводяться в останню неділю березня четвертого року повноважень Президента Української Республіки.

І чергові, і дострокові вибори Президента Української Республіки проводяться в період п'ятдесяти днів з дня припинення повноважень попередника. Порядок проведення виборів Президента Української Республіки встановлюється законом.

Стаття 143. Новообраний Президент Української Республіки має вступити на посаду не пізніше ніж через десять днів після офіційного оголошення результатів виборів, з моменту складення присяги Українській Нації на урочистому засіданні Національних Законодавчих Зборів Української Республіки.

Приведення Президента Української Республіки до Присяги здійснює Голова Конституційного Трибуналу Української Республіки.

Президент Української Республіки складає таку Присягу:

«Я, (ім'я та прізвище), волею народу обраний Президентом Української Республіки, заступаючи на цю високу посаду, урочисто присягаю на вірність Українській Нації.

Зобов'язуюсь боронити суверенітет і незалежність Української Республіки думкою, словом і усіма своїми діями, постійно дбати про благо Вітчизни і добробут Української Нації, обстоювати права і свободи громадян, додержуватися Конституції і законів Українсь-

кої Республіки, виконувати мої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників, підносити авторитет Української Республіки у світі».

Президент Української Республіки, обраний на позачергових виборах, складає присягу у п'ятиденний строк після офіційного оголошення результатів виборів.

Стаття 144. Президент Української Республіки користується правом недоторканності на час виконання повноважень.

Честь і гідність Президента Української Республіки захищається цією Конституцією, як і кожного громадянина Української Республіки. Президент Української Республіки не може мати інших прав і привілеїв, окрім повноважень і службових обов'язків визначених цією Конституцією.

Звання Президента Української Республіки охороняється законом і зберігається за ним довічно, якщо тільки Президент Української Республіки не був усунений з поста в порядку імпичменту.

Стаття 145. Президент Української Республіки зобов'язаний:

1) гарантувати державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво Української Республіки;

2) звертатись з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Національних Законодавчих Зборів Української Республіки про внутрішнє і зовнішнє становище Української Республіки;

3) представляти Українську Республіку в міжнародних відносинах, контролювати зовнішньополітичну діяльність держави, вести переговори та укладати міжнародні договори від імені Української Республіки;

4) приймати рішення про визнання іноземних держав;

5) призначати та звільняти глав дипломатичних представництв Української Республіки в інших державах і при міжнародних організаціях; приймати вірчі і відкличні грамоти дипломатичних представників іноземних держав;

6) за згодою Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, призначати всеукраїнський референдум щодо змін Конституції Української Республіки, та/або з інших кардинальних питань, принципів для розвитку Української Республіки;

7) призначати позачергові вибори до Національних Законодавчих Зборів Української Республіки у строки, встановлені цією Конституцією;

8) припиняти повноваження Національних Законодавчих Зборів

Української Республіки у випадках, передбачених цією Конституцією;

9) на пропозицію коаліції депутатських фракцій Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, вносити подання про призначення Прем'єр-міністра Української Республіки в строк не пізніше ніж на п'ятий день після одержання такої пропозиції;

10) вносити до Національних Законодавчих Зборів Української Республіки подання про призначення Міністра оборони, Міністра закордонних справ, Міністра справедливості Української Республіки, Міністра культури і національної спадщини, Міністра науки і освіти Української Республіки;

11) за згодою Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, призначати на посаду та звільняти з посади Генерального прокурора Української Республіки;

12) призначати на посади та звільняти з посад третину складу Ради Національного банку Української Республіки;

13) призначати на посади та звільняти з посад третину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;

14) вносити до Національних Законодавчих Зборів Української Республіки подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки Української Республіки;

15) зупиняти дію актів Ради Міністрів України з мотивів невідповідності цій Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Трибуналу Української Республіки щодо їх конституційності;

16) будучи Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил Української Республіки; призначати на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил Української Республіки, інших військових формувань;

17) контролювати діяльність керівництва у сферах національної безпеки та оборони Української Республіки;

18) очолювати Раду національної безпеки і оборони Української Республіки;

19) вносити до Національних Законодавчих Зборів Української Республіки подання про оголошення стану війни, а в разі збройної агресії проти Української Республіки приймати рішення про використання Збройних Сил та інших військових формувань Української Республіки;

20) у разі загрози нападу та/або небезпеки державній незалежності Української Республіки, приймати рішення про загальну або

часткову мобілізацію та введення воєнного стану на всій території України або в окремих її місцевостях;

21) у разі необхідності приймати рішення про введення на території України або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошувати у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації, з наступним затвердженням цих рішень Національними Законодавчими Зборами Української Республіки;

22) призначати на посади та звільняти з посад третину складу Конституційного Трибуналу Української Республіки;

23) брати участь в процедурах утворення судів у визначеному законом порядку;

24) присвоювати вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і класні чини;

25) нагороджувати державними нагородами Української Республіки; встановлювати президентські відзнаки та нагороджувати ними;

26) приймати рішення про прийняття до громадянства Української Республіки і припинення громадянства Української Республіки, а також про надання притулку на території України;

27) підписувати документи про помилування;

28) у межах коштів, передбачених у Державному бюджеті Української Республіки, координувати діяльність Канцелярії Президента для здійснення своїх повноважень;

29) підписувати закони, прийняті Національними Законодавчими Зборами Української Республіки;

30) за необхідності, використовувати право вето щодо законів прийнятих Національними Законодавчими Зборами Української Республіки (крім законів про внесення змін до Конституції України), з наступним поверненням їх на повторний розгляд Національних Законодавчих Зборів Української Республіки;

31) здійснювати інші повноваження, визначені Конституцією України.

Президент Української Республіки не може передавати свої повноваження іншим особам або органам.

Президент Української Республіки на основі та на виконання Конституції і законів Української Республіки видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України.

Акти Президента Української Республіки, видані в межах повноважень, передбачених пунктами 5, 18, 21, 23 цієї статті, скріп-

люються підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за акт та його виконання.

Стаття 146. Рада національної безпеки і оборони Української Республіки (РНБО) є дорадчим органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові Української Республіки.

Головна функція РНБО — координувати і контролювати діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони, а також готувати відповідні пропозиції на основі аналізу фактів, що можуть загрожувати національній безпеці.

Головою Ради національної безпеки і оборони Української Республіки є Президент Української Республіки.

До складу Ради національної безпеки і оборони Української Республіки за посадою входять: Прем'єр-міністр Української Республіки, Міністр оборони, Голова Служби безпеки, Міністр-комісар Служби захисту конституційних прав громадян, Міністр закордонних справ України, Голова Національних Законодавчих Зборів Української Республіки.

Рішення РНБО вводяться в дію указами Президента Української Республіки.

Компетенція та повноваження Ради національної безпеки і оборони Української Республіки визначаються законом.

Стаття 147. Діючий Президент Української Республіки має виконувати свої повноваження до вступу на пост новообраного Президента Української Республіки.

Повноваження Президента Української Республіки припиняються достроково у разі:

- 1) відставки;
- 2) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 3) усунення з поста в порядку імпичменту;
- 4) смерті.

Стаття 148. Відставка Президента Української Республіки набуває чинності з моменту проголошення ним особисто заяви про відставку на засіданні Національних Законодавчих Зборів Української Республіки

Стаття 149. Неможливість виконання Президентом Української Республіки своїх повноважень за станом здоров'я має бути встановлена на засіданні Національних Законодавчих Зборів Української Республіки і підтверджена рішенням, прийнятим більшістю від її конституційного складу. Рішення має бути ухвалене на підставі

письмового подання Міністра справедливості Української Республіки (зокрема у відповідь на звернення Національних Законодавчих Зборів Української Республіки) і медичного висновку.

Стаття 150. Президент України може бути усунений з поста Національних Законодавчих Зборів Української Республіки в порядку імпичменту у разі вчинення ним державної зради або іншого злочину.

Стаття 151. Для виконання своїх функцій Президент Української Республіки має у своєму розпорядженні Канцелярію Президента.

Структуру і штат Канцелярії Президента визначає сам Президент, згідно з обраним порядком і режимом роботи, в межах відповідних коштів передбачених Державним бюджетом Української Республіки.

Стаття 152. Службовою резиденцією Президента Української Республіки є комплекс будівель на вулиці Банковій в Києві, а саме:

— будинок Канцелярії Президента Української Республіки з його службовим кабінетом і службовими приміщеннями для співробітників Канцелярії;

— розташований навпроти будинку Канцелярії так званий «Будинок з химерами», в якому розміщені апартаменти для постійного проживання Президента Української Республіки впродовж його каденції, а також приміщення для допоміжного персоналу.

Президент Української Республіки, як найвідповідальніша службова особа Української Республіки, повинен постійно перебувати у своїй службовій резиденції окрім службових відряджень та інших випадків службової необхідності.

Стаття 153. Контроль за дотриманням ст.ст.133–139 і адекватне реагування в разі їх порушення повинні здійснювати відповідні профільні Комітети Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, Міністр справедливості Української Республіки, Конституційний Трибунал Української Республіки та громадські організації, що захищають інтереси громадян України, зацікавлених у розвитку та ефективному функціонуванні центральної виконавчої влади в Українській Республіці.

Р о з д і л VI. ЮСТИЦІЯ

Стаття 154. Слово *юстиція* перекладається як *справедливість*. Водночас цим словом означають органи і засоби вчинення справедливості, зокрема державні органи, які з правової точки зору мають розглядати явища, події, вчинки, причини й наслідки діяльності юридичних і фізичних осіб та їх відповідність або невідповідність правовим нормам.

В конституційний блок органів вчинення справедливості Української Республіки входять:

- Міністерство справедливості;
- Прокуратура;
- Суди і судочинство;
- Конституційний Трибунал Української Республіки.

Міністерство справедливості

Стаття 155. *Міністерство справедливості* є центральною реєструючою, науково-дослідною, консультаційною, координаційно-дорадчою установою у всій правовій системі Української Республіки.

Міністерство справедливості повинно виконувати такі основні функції:

- аналізувати стан законодавства Української Республіки, його кількісні та якісні параметри, розробляти пропозиції спрямовані на системне вдосконалення законодавства;
- вивчати практику впровадження юридичних норм та ступінь їх дотримання у суспільстві, розробляти рекомендації щодо підвищення рівня правової освіти громадян;
- аналізувати вітчизняну і міжнародну практику судочинства, розробляти пропозиції щодо вдосконалення роботи судів, суддів і прокурорів;
- вести систему необхідних юридичних реєстрів і вносити в них записи відповідних правових актів;
- узагальнювати статистику юридичної практики в Українській Республіці, готувати щорічні звіти про діяльність Міністерства справедливості й виносити їх обговорення на пленарні засідання Національних Законодавчих Зборів Української Республіки;
- надавати консультації та експертні висновки з проблемних правових питань;

— дорадчо і координаційно сприяти вдосконаленню діяльності адвокатури, підвищенню професійного і організаційного рівня роботи адвокатів;

— підтримувати діяльність та ініціативи громадських організацій спрямовані на вдосконалення системи юстиції в Українській Республіці;

— видавати «Юридичний вісник» — щомісячний бюлетень з правових питань і практики судочинства.

Прокуратура

Стаття 156. Прокуратура Української Республіки становить єдину систему, яка повинна виконувати такі функції:

- підтримувати державне обвинувачення в суді;
- представляти інтереси громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом;
- здійснювати нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність;
- контролювати додержання законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням свободи;
- забезпечувати діяльність Вищої Ради юстиції.

156.1. Прокуратуру Української Республіки має очолювати Генеральний прокурор Української Республіки, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом Української Республіки за згодою Національних Законодавчих Зборів Української Республіки.

Національні Законодавчі Збори Української Республіки; можуть висловити недовіру Генеральному прокуророві, що може бути підставою для його відставки.

Строк повноважень Генерального прокурора Української Республіки — чотири роки.

156.2. Організація і порядок діяльності органів Прокуратури Української Республіки визначаються законом.

Суди і судочинство

Стаття 157. Правосуддя в Українській Республіці здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнен-

ня цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

157.1. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

157.2. Судочинство здійснюється Конституційним Трибуналом Української Республіки та судами загальної юрисдикції.

Судові рішення ухвалюються судами іменем Української Республіки і є обов'язковими до виконання на всій території України.

157.3. Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів, присяжних і Суди примирення (ст.89).

Стаття 158. Система судів *загальної юрисдикції* в Українській Республіці будується за принципами територіальності й спеціалізації.

Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд Української Республіки.

Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі суди.

Відповідно до закону діють апеляційні та місцеві суди.

Створення надзвичайних та особливих судів не допускається.

Стаття 159. Незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами Української Республіки.

159.1. Вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється.

Суддя не може бути без згоди Національних Законодавчих Зборів Української Республіки затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом.

159.2. Судді обіймають посади безстроково, крім суддів Конституційного Суду Української Республіки та суддів, призначених на посаду судді вперше.

159.3. Суддя звільняється з посади органом, що його обрав або призначив, у разі:

- 1) закінчення строку, на який його обрано чи призначено;
- 2) досягнення суддею шістдесяти п'яти років;
- 3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 4) порушення суддею вимог щодо несумісності;
- 5) порушення суддею присяги;
- 6) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;
- 7) припинення його громадянства;
- 8) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;
- 9) подання суддею заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням.

Повноваження судді припиняються у разі його смерті.

159.4. Держава повинна забезпечити особисту безпеку суддів та їхніх сімей.

Стаття 160. Правосуддя здійснюють професійні судді та, у визначених законом випадках, народні засідателі, присяжні й члени судів примирення.

160.1. Професійні судді не можуть належати до політичних партій та профспілок, брати участь у політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої.

160.2. На посаду судді може бути рекомендований кваліфікаційною комісією суддів громадянин Української Республіки, не молодший тридцяти трьох років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права не менш як п'ять років, проживає на Україні від дня народження, вільно володіє українською та пройшов стажування в системі судочинства.

160.3. Суддями спеціалізованих судів можуть бути особи, які мають фахову підготовку з питань юрисдикції цих судів. Ці судді відправляють правосуддя лише у складі колегій суддів.

160.4. Додаткові вимоги до окремих категорій суддів щодо стажу, віку та їх професійного рівня встановлюються законом.

Захист професійних інтересів суддів здійснюється в порядку, встановленому законом.

Стаття 161. Перше призначення на посаду професійного судді строком на п'ять років має здійснювати Президент Української Республіки. Всі інші судді, крім суддів Конституційного Суду України, обираються Національними Законодавчими Зборами Української Республіки безстроково, в порядку, встановленому законом.

Голова Верховного Суду Української Республіки обирається на посаду та звільняється з посади шляхом таємного голосування Пленумом Верховного Суду Української Республіки в порядку, встановленому законом.

Стаття 162. Судді при здійсненні правосуддя повинні бути незалежними і підкорятись лише закону.

Судочинство може провадити суддя одноосібно у присутності народних засідателів, колегія суддів, суд присяжних чи суд примирення.

Стаття 163. Основними засадами судочинства є:

1) законність;

- 2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 3) забезпечення доведеності вини;
- 4) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- 5) підтримання державного обвинувачення в суді прокурором;
- 6) забезпечення обвинуваченому права на захист;
- 7) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 8) забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом;
- 9) обов'язковість рішень суду.

Законом можуть бути визначені також інші засади судочинства в судах окремих судових юрисдикцій.

За неповагу до суду і до судді винні особи можуть бути притягнуті до юридичної відповідальності.

Стаття 163. Держава повинна забезпечувати фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті Української Республіки мають бути окремо зазначені видатки на утримання судів.

Для вирішення питань внутрішньої діяльності судів повинно діяти суддівське самоврядування.

Стаття 164. В Україні повинна діяти Вища Рада юстиції, до відання якої належить:

- 1) внесення подання про призначення суддів на посади або про звільнення їх з посад;
- 2) прийняття рішення стосовно порушення суддями і прокурорами вимог щодо несумісності;
- 3) здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів Верховного Суду Української Республіки і суддів вищих спеціалізованих судів та розгляд скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів.

Вища Рада юстиції має складатись з двадцяти трьох членів.

Національні Законодавчі Збори Української Республіки, Президент Української Республіки, з'їзд суддів Української Республіки, з'їзд адвокатів Української Республіки, з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ, Міністерство справедливості призначають до Вищої ради юстиції по три члени, а всеукраїнська конференція працівників прокуратури — двох членів Вищої Ради юстиції.

До складу Вищої Ради юстиції також входять (за посадою): Голова Верховного Суду, Міністр справедливості й Генеральний прокурор Української Республіки.

Конституційний Трибунал Української Республіки

Стаття 165. Конституційний Трибунал Української Республіки (КТУР) є монопольним органом конституційної юрисдикції в Україні.

КТУР вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції Української Республіки і дає офіційне тлумачення Конституції та законів Української Республіки.

Стаття 166. КТУР складається з шістнадцяти суддів Конституційного Трибуналу Української Республіки.

166.1. Президент Української Республіки, Національні Законодавчі Збори Української Республіки, з'їзд адвокатів Української Республіки та з'їзд суддів Української Республіки призначають до складу КТУР по чотири судді.

166.2. Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який на день призначення досяг сорока п'яти років, має вищу юридичну освіту і стаж роботи за фахом не менш як п'ятнадцять років, проживає в Україні від дня народження, володіє державною мовою і має незаплямовану репутацію.

Суддя Конституційного Трибуналу Української Республіки призначається на сім років без права бути призначеним на повторний термін.

166.3. Голова Конституційного Трибуналу Української Республіки має бути обраний зі складу суддів КТУР на один трирічний термін; обрання повинно відбутись на спеціальному пленарному засіданні КТУР шляхом таємного голосування.

Стаття 167. На суддів КТУР поширюються:

- гарантії незалежності та гарантії недоторканності,
- підстави щодо звільнення з посади, передбачені статтею 159.3 цієї Конституції, та вимоги щодо несумісності, визначені статтю 160.1 цієї Конституції.

Стаття 168. До повноважень Конституційного Трибуналу Української Республіки належить:

- 1) Вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів та інших правових актів Національних Законодавчих Зборів Української Республіки.

З зазначених питань відповідності, до Конституційного Трибуналу Української Республіки мають право звертатись:

- Президент Української Республіки,
- групи депутатів Національних Законодавчих Зборів Української Республіки у складі не менш як сорока п'яти осіб,
- Верховний Суд Української Республіки,
- Уповноважений Національних Законодавчих Зборів Української Республіки з прав людини.

2) Офіційне тлумачення Конституції України та законів України.

З питань, передбачених цією статтею, Конституційний Трибунал Української Республіки ухвалює рішення, які є обов'язковими до виконання на всій території України, остаточними і не можуть бути оскаржені.

Стаття 169. Конституційний Трибунал Української Республіки за зверненням Президента Української Республіки або Ради Міністрів Української Республіки повинен давати висновки про відповідність до Конституції Української Республіки чинних міжнародних договорів Української Республіки або тих міжнародних договорів, що вносяться до Національних Законодавчих Зборів Української Республіки для надання згоди на їх обов'язковість.

За зверненням Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, Конституційний Трибунал Української Республіки повинен дає висновок щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента Української Республіки з посади в порядку імпичменту.

Стаття 170. Закони та інші правові акти за рішенням Конституційного Трибуналу Української Республіки визнаються неконституційними повністю чи в окремій частині, якщо вони не відповідають Конституції Української Республіки або якщо була порушена встановлена Конституцією Української Республіки процедура їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності.

170.1. Закони, інші правові акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Трибуналом Української Республіки рішення про їх неконституційність.

170.2. Матеріальна чи моральна шкода, завдана фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними, мають відшкодуватись державою у встановленому законом порядку.

Стаття 171. Порядок організації і діяльності Конституційного Суду України, процедура розгляду ним справ мають визначатись законом.

Р о з д і л VII. ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Стаття 172. Законопроект про внесення змін до Конституції Української Республіки може бути поданий до Національних Законодавчих Зборів Української Республіки Президентом Української Республіки або не менш як третиною народних депутатів Української Республіки від конституційного складу Національних Законодавчих Зборів Української Республіки.

Стаття 173. Законопроект про внесення змін до Конституції Української Республіки, крім розділу I «Основоположні засади» і розділу VII «Внесення змін до Конституції», схвалений більшістю від конституційного складу Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, вважається прийнятим, якщо на наступній черговій сесії Національних Законодавчих Зборів Української Республіки за нього проголосувало не менш як дві третини від конституційного складу Національних Законодавчих Зборів Української Республіки.

Стаття 174. Законопроект про внесення змін до розділу I «Основоположні засади» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції Української Республіки» подається до Національних Законодавчих Зборів Української Республіки Президентом Української Республіки або не менш як двома третинами від конституційного складу Національних Законодавчих Зборів Української Республіки і, за умови його прийняття не менш як двома третинами від конституційного складу Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, затверджується всеукраїнським референдумом, який призначається Президентом Української Республіки.

Повторне подання законопроекту про внесення змін до розділів

I, III і XIII цієї Конституції з одного й того самого питання можливе лише до Національних Законодавчих Зборів Української Республіки наступного скликання.

Стаття 175. Конституція України не може бути змінена, якщо зміни передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України.

Конституція України не може бути змінена в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Стаття 176. Законопроект про внесення змін до Конституції України, який розглядався Національними Законодавчими Зборами Української Республіки і закон не був прийнятий, може бути поданий до Національних Законодавчих Зборів Української Республіки не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту.

Національні Законодавчі Збори Української Республіки протягом строку своїх повноважень не можуть двічі змінювати одні й ті самі положення Конституції України.

Стаття 177. Законопроект про внесення змін до Конституції Української Республіки розглядається Національними Законодавчими Зборами Української Республіки за наявності висновку Конституційного Трибуналу Української Республіки. .

Стаття 178. Конституція Української Республіки набуває чинності з дня її прийняття.

Стаття 179. День прийняття Конституції Української Республіки є національним святом — Днем Конституції Української Республіки.

Розділ VIII. ПРИКІНЦЕВІ Й ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Закони та інші нормативні акти, прийняті до набуття чинності цією Конституцією, є чинними у частині, що не суперечить Конституції Української Республіки.

2. Депутати Національних Законодавчих Зборів Української Республіки.

спубліки після прийняття цієї Конституції Української Республіки здійснюють свої повноваження до закінчення терміну, на який вони обрані.

Чергові вибори до Національних Законодавчих Зборів Української Республіки проводяться у терміни визначені законом про вибори, але не раніше закінчення повноважень діючого складу парламенту.

Перше оновлення складу НЗЗУР на одну третину чисельності (сто депутатських місць), згідно зі ст.112 Конституції Української Республіки, необхідно здійснити після завершення трьохрічного терміну повноважень депутатів Національних Законодавчих Зборів Української Республіки, обраних до впровадження цієї Конституції.

3. Чергові вибори Президента Української Республіки проводяться у терміни визначені законом про вибори, але не раніше закінчення повноважень діючого Президента Української Республіки.

4. Судді всіх судів в Україні, обрані чи призначені до дня набуття чинності цією Конституцією, продовжують здійснювати свої повноваження згідно з чинним законодавством до закінчення строку, на який вони обрані чи призначені, а також якщо в разі люстрації не виявлено перешкод для подальшого виконання їх повноважень.

5. Терміни виборів до визначених цією Конституцією Української Республіки органів місцевого самоврядування мають бути призначені Національними Законодавчими Зборами Української Республіки виходячи з нагальної необхідності та з врахуванням реальних можливостей.

ЗМІСТ

Щодо витоків української Конституції	3
Від «Руської Правди» до «Пактів» Пилипа Орлика	3
Ідеї і практика пошуків республіки	6
Тернистий шлях до Конституції 1996 року	9
Конституційні «маневри» після Помаранчевої Революції	11
Три очевидні й водночас неусвідомлені істини	13
1. Основний Закон, як Закон прямої дії	13
2. Не сльозливий, а бойовий!	19
3. Жовто-блакитний, а не синьо-жовтий!	22
До нашої Конституції – ЧОМУ? Політичні сумніви	25
КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	30
Преамбула	31
Розділ I. Основні засади	34
Розділ II. Права, свободи та обов'язки громадян	51
Розділ III. Устрій громадянського суспільства	74
Адміністративно-територіальна структура України	74
Врядування на рівні воєводства	78
Врядування на рівні району (міста)	84
Врядування на рівні міста районного підпорядкування, селища, села	93
Розділ IV. Основні функції держави	101
Оборона і безпека	102
Служба захисту конституційних прав громадян	107
Державний Комітет Контролю	109
Зовнішньополітичне відомство Української Республіки	110
Сфера виховання, освіти і науки	113
Господарча діяльність: планування, виробництво, фінанси	114
Паливно-енергетичний комплекс	120
Сфера оздоровлення і соціальної підтримки громадян	121
Сфера культури і національної спадщини	123
Розділ V. Центральні органи управління державою	125
Національні Законодавчі Збори Української Республіки	126
Рада Міністрів Української Республіки та її Апарат	138
Президент Української Республіки та його Канцелярія	141
Розділ VI. Юстиція	148
Міністерство справедливості	148
Прокуратура	149
Суди і судочинство	149
Конституційний Трибунал Української Республіки	153
Розділ VII. Внесення змін до Конституції Української Республіки	155
Розділ VIII. Прикінцеві й перехідні положення	156

Інформаційно-пропозиційне видання

Євген ГОЛИБАРД

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Проект за громадською ініціативою

Автор — *Євген Голибард.*

Коректор — *Олена Локтєва.*

Верстка і обкладинка — *Олександр Приходько.*

Віддруковано в друкарні

«Видавництво «Фенікс».

03680, Київ, вул. Шутова, 13-б. Свідоцтво ДК № 271 від 07.12.2000 р.

Здано на виробництво 00.00.2014. Підписано до друку 00.00.2014.

Формат 60*84/16. Облік. вид. арк. 00,00. Умовно-друк. арк. 00,00.

Наклад 1000 прим. Зам. 0-000.

Голибард Євген.

Конституція Української Республіки: *Проект за громадською ініціативою.* — К.: «Фенікс», 2014. — 160 с.

ISBN 000-0000-00-0

Чи можна Конституцію, діючу в Україні від 28 червня 1996 року, вважати Основним Законом, та ще й Законом прямої дії?

Чи її зміст відповідає вимогам розвитку Української Нації та Української Держави?

Якою має бути Конституція — лише декларативною збіркою добрих намірів (як це було досі), чи головним кодексом правових норм, на яких повинно базуватися і застосовуватися в інтересах громадян все законодавство держави?

Ці та інші питання давно стоять перед українським суспільством, проте досі мало хто брався їх системно і відповідально розглядати й давати на них відповіді.

Тому автор і учасники підготовки цього матеріалу, пропонуючи новий текст Основного Закону Української Нації і Української Держави, що побудований на принципах функціональної обумовленості й взаємної солідарної відповідальності органів влади та громадян, сподіваються, що нова Конституція — Конституція Української Республіки знайде розуміння і необхідну підтримку патріотичних сил, всіх громадян нашої Батьківщини.

ББК 67.9(УКР)300.1 У45

Зауваження і пропозиції надсилати на адресу:
gobard5@gmail.com

